UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE, FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav informačních studií a knihovnictví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marta Božovská

Výběr dětské literatury: vliv rodiny a mezigenerační srovnání

Selection of children's literature: family influence and the comparison between generations

2013 vedoucí práce: PhDr. Hana Landová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci
vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů,
literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 21. července 2013 ……..

Bibliografický záznam

BOŽOVSKÁ, Marta. *Výběr dětské literatury: vliv rodiny a mezigenerační srovnání*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Hana Landová, Ph.D.

Poděkování

Tomu, jenž svým Slovem povolává k životu

Rodičům, kteří mě učili úctě ke Slovu

Milovanému manželovi za jeho vytrvalou a láskyplnou podporu

Dcerám za jejich kolegiální pochopení a vzájemnou podporu

PhDr. Haně Landové, Ph.D. za její cenné postřehy a stále pozitivní povzbuzování

Respondentům, kteří nadšeně spolupracovali a bez nichž by práce nevznikla

Tiskařům za kreativní pomoc po celou dobu mých studií

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá sledováním vlivu rodiny a jejich čtenářských preferencí v průběhu tří generací. V teoretické části shromažďuje poznatky, které potvrzují nezanedbatelný a důležitý vliv rodiny na rozvoj dětského čtenářství. Též je zmíněno několik dřívějších průzkumů zaměřujících se na zjištění dětských čtenářských preferencí. V praktické části je zhodnocen dotazník, který se poptával na oblibu konkrétních vybraných knižních titulů v průběhu tří generací a zároveň zkoumal rodinné vazby a vztah ke čteným knihám. Tato práce klade důraz na principy rodinného čtenářství.

Klíčová slova

čtenářství, dětské čtenářství, rodina, rodinné čtenářství, tradice

Abstract

In this bachelor's thesis, I focus on the family influence and a family's reading preferences during three generations. In the theoretical part, I list evidence proving important and indispensable influence of a family on the children's reading. I also mention some of previous researches focused on children's reading preferences. In the practical part, I evaluate a questionnaire that was asking about popularity of certain choosen books during three generations as well as about the family relations and the attitude towards the books that were read. This thesis puts emphasis on the family reading.

Keywords

reading, children literacy, family, family literacy, tradition

OBSAH

1. ÚVOD 1

1.1. Definice, pojmy, vymezení práce 1

1.2. Vliv školy 3

1.3. Vliv knihovny 7

1.4. Vliv nakladatelství 9

1.5. Projekty dětského čtenářství 11

1.6. Vliv rodiny 14

1.6.1. Rodina, ve které se čte 21

1.6.2. Rodina, ve které se nečte 21

2. TRENDY DĚTSKÉ LITERATURY 24

3. PILOTNÍ KVALITATIVNÍ VÝZKUM: PREFERENCE VE VÝBĚRU DĚTSKÉ LITERATURY: MEZIGENERAČNÍ SROVNÁNÍ 28

3.1. Limity dotazníku 31

3.2. Otázky dotazníku 33

3.3. Respondenti, jejich charakteristika (otázky 1-5) 34

3.4. Vlivy působící na výběr knih 39

3.4.1. Vliv autorit (otázka č. 11) 39

3.4.2. Vliv knihy (otázka č. 12) 40

3.4.3. Vliv žánru (otázka č. 14) 42

3.4.4. Shrnutí 4. podkapitoly a grafické vyjádření 44

3.5. Kniha a rodina 45

3.5.1. Hlediska výběru knihy (otázka č. 17) 45

3.5.2. Hledání společných kořenů (otázka č. 16) 47

3.5.3. Knihy, které se předávají (otázka č. 9) 48

3.6. Pohádky a rodina (volná část otázky č. 6) 51

3.7. Knihy pro několik generací 54
3.7.1. Knihy, které se čtou napříč generacemi (otázka č. 6) 54
3.7.2. Kniha nebo film (část otázky č. 6 zaměřená pouze na děti)..... 57
3.7.3. Knihy, na které se nezapomíná (otázka č. 7 a 8)..... 58
3.8. Srovnání aktuální četby (otázka č. 18) 59
3.9. Knihy, které by měly být přečteny (otázka č. 10 a 13) 62
4. SHRNUTÍ DOTAZNÍKU 68
5. ZÁVĚR 71
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 73
SEZNAM GRAFŮ 79
SEZNAM OBRÁZKŮ 80
SEZNAM TABULEK 81
SEZNAM ZKRATEK 82
SEZNAM PŘÍLOH 83
Příloha I i
Příloha II xix
Příloha III xxiiv
Příloha IV xxx

Předmluva

V 21. století, kdy se někdy hovoří o knižní nadprodukci, se do popředí zájmu zainteresovaných odborníků dostávají pojmy jako je dětské čtenářství, dětská čtenářská gramotnost. Jako by pouhé vydávání knih nestačilo ke vzbuzení zvídavosti dětské duše.

Zvídavost získává objevy, objevy umožní poznání, zapamatované poznání způsobí moudrost. Kdyby to bylo tak snadné. Kde je tedy počátek dětského čtenářství? A kdo má největší vliv anebo kdo má vynaložit největší úsilí, aby dítě nejen četlo a porozumělo, ale dokonce z toho radost mělo? Škola? Knihovna? Tvůrci knih? Rodina?

Důvodem, proč jsem se rozhodla napsat tuto práci, byla ona zvídavost, jak si stojí ve své roli rodina, o které se často mluví, které se přiřazuje velká důležitost, ale v institucionálním systému je odkláněna na vedlejší kolej.

1. Úvod

„Řekni mi, co čteš, a já ti řeknu, kdo jsi.“ (TGM)

Aby tento citát Tomáše Garrigue Masaryka mohl platit (za předpokladu, že pozorovatel je dobrý znalec lidského charakteru), je potřeba naplnit několik podmínek. Umět číst. Dostatek různorodých knih. Možnost volby. A dobrý příklad/vzor. A chtít číst.

Proč čteme? Co způsobí, že se z dítěte stává čtenář? Co a kdo nás ovlivňuje? Kdy mluvíme o čtenářství? Na tyto otázky bylo a bude vypracováno mnoho studií z mnoha různých úhlů, z různě širokých záběrů, z pohledu mnoha profesí a přesto nepřestaneme žasnout, jak hluboce v nás je zakořeněna potřeba slova. A jak slovo, které už od dětství vnímáme, slovo, které slyšíme, které čteme, které vyslovujeme, nás bytostně ovlivňuje a tvoří nás tím, kým jsme.

1.1. Definice, pojmy, vymezení práce

Přestože oblast dětského čtenářství získává pozornost odborníků, *Terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* (dále jen TDKIV) neuvádí zvláštní kategorii definice dětského čtenářství, pouze definuje čtenářství jako takové:

„Čtenářství = Záliba ve čtení. Čtenářství se liší od čtení tím, že je vždy spojeno se záměrnou dobrovolnou činností, se zálibou.“ (HAVLOVÁ, 2003)

Dále se mluví o čtenářské gramotnosti, která je pozitivním důsledkem čtenářství. Definice podle výzkumu *Progress in International Reading Literacy Study* (Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti, dále jen PIRLS) z roku 2001 uvádí:

„Čtenářská gramotnost je schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost anebo oceňují jednotlivci a tyto formy

používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, účastnili se čtenářského života a také pro radost.“ (PIRLS, 2001)

Na vývoji/rozvoji dětského čtenářství se podílí široké spektrum vlivů a i když je zřejmý důvod k zobecňování a definování zákonitostí nebo spíše hledáme vzorec čtenářství, na jehož základě bychom mohli určit příčiny a následky a tak definovat zákonitosti, vždy se najde někdo, kdo do vytvořeného vzorce nepatří. To je výsada lidské individuality.

Tato práce vychází z tvrzení, že prostředí rodiny, hodnoty rodiny, ovlivňují kvalitu čtenářství dítěte více jak o 50% více, než jiný institucionální subjekt.

Čtenářské návyky a zralost rodičů do velké míry určují vzdělanostní potenciál jejich dětí. Rodina má v určování čtenářských návyků dítěte dvoj až trojnásobně vyšší význam než škola. Význam rodiny umocňuje i její schopnost cílevědomě s dětmi číst a bavit se o jejich četbě. Tvorbou kvalitního čtenářského zázemí rodiny jednoznačně předurčuje a stimuluje čtenářské zájmy dítěte. (Veřišová et al., 2007)

Tradičně je rodině přisuzována klíčová role v rozvoji dětské čtenářské osobnosti. Větší, než kterou může mít škola nebo kamarádi. Tato práce zkoumá, jak čtenářství jedné generace ovlivní generaci druhou. Tedy zda výběr knižních titulů, osobní preference, jsou (automaticky) předatelné v rámci rodiny. Nakolik je možné, aby určitý žánr (nebo knižní reprezentant tohoto žánru) oslovil několik generací.

V této práci je stěžejní zaměření se na rodinu a její vliv na rozvoj dětského čtenářství. Proto, ačkoliv nelze opomenout kladné vlivy ostatních subjektů, bude věnována velká část pozornosti rodině. Nemalá část práce bude věnována dotazníkovému průzkumu rodinného čtenářství. Pro potřeby této práce byla vybrána cílová skupina rodin s dětmi středního školního věku, který byl pro tento výzkum definován

rozhraním mezi 8-12let věku. Další podrobnosti budou uvedeny v kapitole 3., která dotazníkový průzkum hodnotí.

Následující podkapitoly stručně popisují vlivy a subjekty, které mají potenciál rozvinout čtenářství dětí, tedy vzbudit v nich zálibu v čtení knih a otevírat dveře představivosti a vzbuzovat touhu prozkoumávat nepoznané.

1.2. Vliv školy

Školní docházka se v naší kultuře považuje za zcela samozřejmou. Považuje se za samozřejmé, že škola vzdělává a připravuje dítě/mladého člověka pro život. Přisuzují se jí funkce, které bezesporu má. Manifestní (zřejmé) a latentní (skryté).

Manifestní funkci školy můžeme specifikovat jako spojení dvou funkcí, které formují člověka. Tedy jaký člověk je a bude on sám, a jak on sám obstojí ve vztahu k vnějšímu světu. Mluvíme o funkci individuální a sociální. Podle Prokopa (2001, s. 66-70) můžeme tyto funkce následně specifikovat:

a) Individuální funkce

1) Personalizační funkce – hlavním cílem je tvorba individua jako celistvé, samostatně jednající a zodpovědné osobnosti
2) Kvalifikační funkce – orientuje jedince na výkon a znalosti jako na hlavní prostředek rozvoje vlastní osobnosti

b) Sociální funkce

1) Socializační funkce – hlavním cílem je zprostředkovat jedinci postoje dané sociální skupiny (její hodnoty a normy) a zapojit se na základě jejich sdílení do určitých formálních i neformálních skupin v rámci školy. Vstupem do školy (mateřské školy) se dítě poprvé setkává s vrstevnickými skupinami.

2) Integrační funkce – prostřednictvím školní výchovy je jedinec vychováván i pro začlenění do společnosti, pro společenský a veřejný život a jeho aktivní výkon.

Latentní funkce školy jsou charakterizovány těmi funkcemi institucionalizovaného školského vzdělávání, které nejsou deklarovány a zamýšleny. Většinou se objevují jako nezamýšlený doplněk zamýšlených cílů. Tedy dítě pozorováním, nápodobou přejímá různé vzorce chování a ty pak považuje za samozřejmé.

Z pohledu výše jmenovaných funkcí školy je evidentní, že je dobré věnovat pozornost tomu, jaký vliv má škola na rozvoj dětské osobnosti a v souvislosti s touto prací, jaký vliv má škola na rozvoj dětského čtenářství.

Rámcový vzdělávací program (RVP) dotuje zhruba 4,5 hodinami výuku českého jazyka (mateřštiny) týdně na 2. stupni základních škol.[1] Zahrnuje nejen výuku gramatiky, ale i výuku četby, tedy hodiny čtení, která je postavena na volbě Čítanek vhodných pro ten který ročník, doporučené (povinné) četbě a i školních čtenářských projektech.

Učitelé mají nespočet inspirací a možností volby, jak pozitivně působit na rozvíjení dětského čtenářství, jak zaujmout dětskou mysl. Ovšem je nutné poznamenat, že v posledních letech vyvstává velká otázka, která se netýká jen školství, jak se vyrovnat s informační explozí. Jak dětem, vyrůstajícím v multifunkčním, multimediálním globalizovaném světě, předávat klasické tradiční hodnoty s hlubokými kořeny bez povrchních znalostí (životních zkratek). Takže když se hovoří o dětském čtenářství nebo dětské čtenářské gramotnosti, zkoumá se nakolik rychle a snadno dosažitelné informace nebo jiná forma využívání volného času (volba filmu místo knihy, volba hraní her na

[1] Český jazyk a literatura je z disponibilní časové dotace posílen na 1. stupni o 2 vyučovací hodiny a na 2. stupni o 3 vyučovací hodiny. Hlavním důvodem pro posílení tohoto vyučovacího předmětu je jeho význam pro rozvoj čtenářské gramotnosti a pro úspěšné osvojování poznatků v dalších vyučovacích předmětech. (BALADA, 2007)

počítači místo aktivní hry se skutečnými vrstevníky, volba krátkých textů v časopise místo příběhu v knize) snižuje schopnost dítěte porozumět tomu, co je od něj vyžadováno. (Chaloupka, 1995, Bubeníčková et al., 2011)

Kvalitní čtenářství vyžaduje kvalitní volbu kvalitních knih a kvalitní učitele. Touto skutečností se už zabýval učitel nadmíru prozkoušený Jan Amos Komenský. Je až s podivem, jak jeho postřehy jsou stále aktuální. V roce 1650 drží dlouhou řeč (i když v té době obvyklou) *„Jak dovedně užívat knih, hlavního nástroje vzdělávání“* ve větší síni pansofické školy ve městě Sárospatak [šárošpatak] (česky Šarišský Potok či Blatný Potok)[2] v severovýchodních Uhrách:

„Když po uplynutí celého měsíce, který jsem již s vámi strávil, přehlížím všechnu vaši práci a její uspořádání, zdá se mi, že jsem postihl tři hlavní příčiny jejího poměrně malého úspěchu.

První příčinou je to, že nemáte dosti vhodných knih, jež jsou nositelkami vědomosti. Druhá příčina záleží v tom, že sice některé dobré příruční vědecké knihy máte, ale jsou ve školní knihovně tak uzavřeny, že k nim málokdo má přístup, takže se o pokladech těch nedoví, neřku-li, aby jich mohl užívat. Třetí příčinu vidím v tom, že učitelé nemají metodu, jež by je stejně jako jejich žáky zbavila nesnází, kdyby větší část prací a břemen přenesli na tyto němé učitele a dovedli se obohatit poklady rozmanité učenosti.“ (Komenský, 1991, s. 3.)

A jaké knihy tedy číst, když je jich tolik, dnes i tenkrát, kvalitních i nekvalitních, a jasné, že není v moci člověka, aby všechny knihy přečetl? Komenský (1991, s. 6) dává tuto radu:

2 Komenský dostal pozvání od sedmihradských knížat Rákócziů, aby reformoval gymnázium v Blatném Potoku. Představitelé Jednoty bratrské sice pouštěli Komenského neradi, leč Rákócziům uznali za vhodné vyhovět, protože pod jejich ochranou žili také moravští exulanti. Komenský tedy přesídlil na léta 1650 – 1654 do Blatného Potoka. Toto období je významné zejména pro jeho práce pedagogické. V Blatném Potoku dopracoval soustavu učebnic, jež vznikala v době jeho pobytu v Elblągu. Vedle toho tu začal pracovat na slavném Světě v obrazech, napsal a se studenty gymnázia nastudoval divadelní zpracování Dveří jazyků, nazvané Škola jako hra.(Muzeum Jana Amose Komenského, 2013)

„Radím, aby nejprve byly čteny spíše knihy věcné než slovné, tj. ty knihy, které se zabývají věcmi potřebnými pro život, a nikoli ty, které hýří řečí. Jen pro sloh tedy sotva je číst kterou knihu, a když už, tedy jednu nebo dvě. Neboť jestliže moudrý spisovatel krásné věci krásně říká, naučíme se výhodně při jediné práci obojímu, jako když neseme ořechy ve skořápkách. … Proč bychom oddělovali, co patří k sobě?

Proto za druhé mají být čteny spíše knihy obsahující látku než knihy formální, tj. spíše takové, které uvádějí příklady a cvičení ve věcech, než ty, které učí přemýšlet o pravidlech. V tomto směru velmi hřeší školy. Raději oslabují a sem tam vodí mysl v abstraktních mluvnických, logických a řečnických pravidlech. … Když (studenti) pak přijdou ke skutečným věcem, jsou buď němí, nebo se zajíkají, nebo zvuk beze smyslu vydávají. Jsou vychrtlí a suší a jsou daleci toho, aby věcem opravdu rozuměli, neřku-li aby jich uměli užívat v praxi. Zkrátka řečeno, jsou prázdní a neplodní. Tato zakořeněná vada škol musí tedy být napravena a místo mnoha soustavných pravidel musí být raději zavedeno čtení spisovatelů.

Konečně je třeba dbát toho, aby od sebe nebyli odtrhování spisovatelé staří a noví, obecní a zvláštní. Četl jsi některé spisovatele našeho věku? Okus také starších. … Četl jsi staré? Nezamítej ani novější, neboť přinášejí nová pozorování, neznámá starým. Četl jsi něco obecného? Pátrej také po zvláštním rozvedení těchto věcí. Viděl jsi části věcí? Podívej se také, jak se z nich vytváří jeden celek.

Zkrátka vědění starých je třeba si vážit pro starobylost, vědění mladších pro hojnější světlo. Zvláštní vylíčení věcí má být poznáváno proto, že velmi názorně vzdělává, obecné vylíčení proto, že velmi zdokonaluje úsudek a dodává mu jednoty a síly.“

Je to trochu zvláštní zjištění, že více než 300 let se zabýváme tím samým. Jakým způsobem předávat dětem znalost, moudrost, své hodnoty a do jaké míry se otevírat věcem novým, nám neznámým. A že studenti (děti) *„jsou vychrtlí a suší a jsou daleci toho, aby věcem*

opravdu rozuměli, neřku-li aby jich uměli užívat v praxi“, není tato věta starobylým vyjádřením našich novodobých čtenářských výzkumů?

Dobrou zprávou je, že odpovědí na negativní zjištění je hledání metod a projektů, které by fungovaly, které by za této situace, v tomto čase a této generaci oslovily novou generaci dětských čtenářů. Zároveň není neznámé poznání, že pečlivě a atraktivně připravené školní čtenářské projekty nenaplní očekávanou úspěšnost, pokud i rodiče zainteresovaných dětí nebudou aktivní součástí projektu (tj. nebudou se zajímat, nebudou se ptát, nebudou odpovídat, bude zcela mimo jejich zájem, jakým způsobem je jejich dítě vzděláváno). Škola (zastoupená vynikajícími učiteli, skvělými metodami vzdělávání) může do určité míry převzít náhradní roli vychovatelů ke vzdělání (čtenářství), ale nikdy nedosáhne takových výsledků, jakých by mohla, kdyby i výchova ke čtenářství bytostně vycházela z rodiny samé.

1.3. Vliv knihovny

Jak již bylo zmiňováno výše citováním řeči Komenského, knihovna je nezanedbatelnou součásti výchovy dětí ke čtenářství a studiu vůbec. Můžeme parafrázovat, že účel knihovny je shromažďovat, zachovávat a předávat knihy.

Od knihovny, která je určená dětem, je dobré očekávat, že svou nepostradatelnost navýší nějakou přidanou hodnotou. Vytvořením prostoru, kde by se dítě cítilo příjemně. Pravda, i vášnivý dětský čtenář si svou knihu najde v podstatě kdekoliv, ale dítě, které ještě neobjevilo radost ze čtení, by návštěva místnosti, která by spíše připomínala neudržovaný sklad než cokoliv jiného, pravděpodobně odradila od dalších pokusů opakování téhož. Ale místnost, která by byla účelně a hravě koncipována jako obývací pokoj, dětský pokoj a studijní koutek dohromady a zároveň by nabízela více prostoru a více aktivit a více knih, než může dítě zažít ve svém domově, má šanci, že bude vyhledávána znova a znova.

Je tedy dobré myslet spíše na dítě, které nečte než primárně na dítě, pro které je záliba ve čtení přirozená. Už jen letmý pohled do prostoru dětské knihovny může vyvolat příjemný nebo nepříjemný dojem. Při vytváření interiéru knihovny je užitečné pokusit se podívat se na tento prostor očima nesmělého dítěte. Drobníková (2006, s. 62) přejímá radu arch. Kovaříka a píše: *„Projděte si dětské oddělení knihovny po kolenou a uvidíte“*.

Dospělý zdravý člověk v produktivním věku je někdy až tolik soustředěný na sebe, že si nedokáže povšimnout potřeb ostatních lidí, kteří nespadají do jeho sociální skupiny. V souvislosti s utvářením prostoru dětské knihovny a motivaci ke čtenářství záleží i na tom, kde a jak knihy budou umístěny. Už prostá sestava regálů, která vyhovuje dospělým čtenářům, může na dítě působit nepřehledně a v knihovně se cítí ztraceno. Bloudí, neumí si vybrat knížku, nevidí důvod, proč se vracet do knihovny.

„Dítě může v prostoru typu „nádražní hala“ zažívat pocity ztracenosti, ale spíše se neumí zorientovat a to je pro něj nepříjemné. K tomuto pocitu přispívají i vysoké regály. U bázlivějších dětí může vyvolat uvedené prostředí pocit strachu. …

… Orientace dětí v prostoru, znalost prostředí jsou aspekty, které jsou pro děti při vnímání prostředí, pocitu spokojenosti a pohody velmi důležité. Zejména mladší děti se necítí spokojeně a bezpečně v prostředí, které neznají, kterému nerozumí. V takovém prostředí jsou nejisté, ostražité, neví, co na ně čeká, co je může překvapit.“ (Drobníková, 2006, s. 49, 63)

Z toho je patrné, jak mnoho může pochopení pro potřeby dítěte, estetické vnímání, přátelské prostředí ovlivnit jeho vztah ke čtenářství. Utváření interiéru v prostorách dětské knihovny je činnost, která by neměla stát na okraji zájmu knihoven. Prostředí, v jakém dítě knihu čte, vytváří i jeho estetické vnímání do budoucnosti.

Čtenářství není to, co se má, co se musí, čemu se dítě povinně učí. Je to záliba ve čtení. Jsou v tom emoce. Radost i nechuť. Výkyv nálad. Přeskakování od žánru k žánru. Hledání. Vzpomínky. Takže když se mluví o knihovně, jaká by měla být, jaké služby by měla nabízet, mluví se i o vzpomínkách. Jaká byla jedna z prvních návštěv knihovny, kdo se na mě usmál, kdo mi ukázal tu nejzábavnější knížku na světě, kdo a co způsobil, že mi v knihovně bylo dobře. Že knihovny vytvářejí nebo se připojují k projektům podporující dětské čtenářství, je další krok k tomu, aby čtenářství bylo nejen radostné, ale i objevné a úspěšné.

1.4. Vliv nakladatelství

Kdyby nebylo tvůrců knih, od spisovatele až po nakladatele, nebylo by z čeho učit, nebylo by čím plnit police knihoven, nebylo by co uchovávat a co předávat. Nevzniklo by slovo kniha a knihovna. Nevzniklo by mnoho slov. Ale od pradávna je dána člověku touha zaznamenávat slovo vyřčené slovem tesaným pro svoji paměť a paměť budoucích generací a touhu objevovat pradávné. A ty objevy, to svoje poznání, ty svoje myšlenky sepsat do knih. Pro poučení. Pro moudrost. Pro radost ze života. A ze žalu.

Při představě nekonečných regálů plných knih, ať v knihovnách nebo knihkupectvích, je možná člověk zmítán protichůdnými pocity. Od deprese – to nikdy nemůžu přečíst a jak si mám vybrat – až po radostné nadšení, že má tolik knih na výběr a že nikdy nebude trpět nedostatkem četby a inspirace. Není tedy divu, že mnohokrát jsou sepisovány úvahy na výrok, který je připisován králi Šalamounovi:

„Marnost nad marnostmi, řekl kazatel, a všecko marnost. Čím pak byl kazatel moudřejší, tím více vyučoval lid umění, a rozvažoval, zpytoval, i složil množství přísloví. Snažovaltě se kazatel vyhledati věci nejžádostivější, a napsal, což pravého jest, a slova věrná. Slova moudrých podobná ostnům a hřebíkům vbitým, slova skladatelů, kteráž jsou vydána od pastýře jednoho. A tak tedy jimi, synu můj, hojně dosti

osvícen býti můžeš. Dělání knih mnohých žádného konce není, a čísti mnoho jest zemdlení těla." (Bible, kniha Kazatel 12,8-12)

Jestliže už králi Šalamounovi přišlo, že je na světě mnoho knih a přesto sám další sepisoval, co by si pomyslel asi dnes? Dovolme přiklonit se k myšlence, že i čtenářský svět je pln protikladů a každá generace potřebuje „objevit svoji Ameriku".

Tvůrci knih mají jedinečnou příležitost zaujmout dětského čtenáře nebo ho zcela odradit. Není to jen příběh, který nabízejí (prodávají), ale ten příběh váží do dárkového papíru, který pečlivě vybírají a převazují stuhou. Stejně tak jako u dárku poznáme, zda dárce dlouho přemýšlel, čím by nám udělal radost a hned ze zvoleného obalu poznáme, ano, toto je přesně pro nás, tak podle vazby, fontu, formátu, ilustrace knihy můžeme odhadnout, jak jsme ceněni.

Jestliže připustíme, že na výchovu ke čtenářství má vliv škola i knihovna, tak musíme připustit, že takový vliv má i kniha samotná. Mnozí z předcházející generace se zasní, když vidí obálky knih, které svým dětským čtenářům nabízel J. R. Vilímek[3]. Mnozí byli schopni si ušít indiánské mokasíny (ačkoliv nikdy nenavštívili Ameriku), protože Z. Burian jim pečlivě nakreslil, jak takový mokasín vypadá. Někteří byli natolik zaujati dětskými knížkami, že sami v dospělosti knížky psali a ilustrovali. Jako například Adolf Born. Na svá dětská setkávání s knihou vzpomíná takto:

„ …. pro mě byla knížka vždycky spojená s ilustrací. Protože jsem miloval mayovky, moc se mi líbily ilustrace Zdeňka Buriana. … A Alše a

[3] V letech 1889-1949 vydalo nakladatelství Jos. R. Vilímek přibližně 900 tisíc výtisků verneovek. Všechna vydání byla ilustrována buďto původními rytinami nebo velmi kvalitními kvaši a perokresbami Zdeňka Buriana. Vilímkova vydání verneovek našla vřelé přijetí u generací čtenářů, kteří se díky nim nořili do světa podivuhodných příběhů a půvabných rytin. … Je nepravděpodobné, že pozdější stotisícové náklady verneovek v edici *Podivuhodné cesty* by našly své kupce bez předchozího zafixování autorova věhlasu prostřednictvím krásně ilustrovaných verneovek z nakladatelství Jos. R. Vilímek. (Horák, 2005)

jeho ilustrace k nejrůznějším lidovým pořekadlům a říkánkám. …. Nikdy nezapomenu, jak jsem dostal Robinsona, a už tenkrát jsem si ho hrozně přál ilustrovat. A vidíte, pak jsem ho ilustroval dokonce dvakrát.“ (Žák, 2000, s. 69)

Asi tak by mělo vypadat vše okolo dětské knihy. Probouzet fantazii a motivovat k sebevyjádření, i když všichni nebudou vypravěči, spisovatelé, ilustrátoři. Ale můžou být čímkoliv jiným, protože se v knížce dočetli, že být čímkoliv jiným je něco naprosto úžasného.

1.5. Projekty dětského čtenářství

Jedním ze způsobů jak dítě zaujmout četbou, je skloubit tři výše jmenované prvky (škola, knihovna, autor) v jeden a vytvořit zajímavý projekt na podporu dětského čtenářství.

Projekt na podporu čtenářství může vytvořit škola, knihovna, sdružení. Při vytváření projektů můžeme hovořit o dvou základních principech (nebo lépe, o kombinaci dvou základních principů), podle kterých je projekt stavěn. První princip je charakterizován hlediskem rozsáhlosti. Projekt vlastní, téměř ušit na míru určité školy, knihovny, komunity nebo projekt národní, kdy se k určitému stylu práce připojí více škol nebo knihoven. Druhý princip je charakterizován hlediskem cílové skupiny. Cílovou skupinou mohou být pouze děti nebo různě pravidelná práce s nimi, nebo do cílové skupiny můžou být zahrnuty celé rodiny.

Zatímco v Česku jsme spíše zvyklí na projekty celoplošné (národní) zaměřené na práci s dětmi, za hranicemi se věnují vlastním projektům, které se zaměřují na práci s celými rodinami.

Jako představitele těchto projektů můžeme jmenovat „*Noc s Andersenem*“ (iniciativa SKIP[4]), která je jednoznačně určena dětem.

[4] Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Dostupné z: http://www.skipcr.cz/

V noci je knihovna (nejen knihovna, ale i škola[5]) nejpohádkovější a je na každé knihovně/škole s jakou fantazií tu kterou pohádku malým čtenářům převypráví.

Druhý projekt, *„Celé Česko čte dětem“*, který získává na známosti díky před létem vyhlašovanému týdnu čtení, a je rovněž podporováno SKIP, knihovnami, Českou televizí a jinými mediálními partnery. Přestože to je projekt s ambicemi národní působnosti, staví na intimním prostředí rodiny. Jeho mottem je: *„Čteme dětem dvacet minut denně.“* A jak na svých webových stránkách uvádí: *„Jedná se o zcela ojedinělý projekt podporující vzdělanost národa a vazby v rodině.“* (Celé Česko čte dětem, 2013)

Pro inspiraci si můžeme uvést tři zahraniční projekty. Jeden evropský a dva ze Spojených států amerických. Holandský týden národního čtení je poeticky nazván *„De Nationale Voorleesdagen“* (Čtení za svítání) a spočívá v tom, že jeden týden v roce se rodiny, sousedé, přátelé, autoři knih, významní oblíbení lidé, učitelé, radní sejdou v knihovně a společně se svými dětmi si přečtou knížku. Není neobvyklé, že spolu posnídají. Pak se rozjedou/rozejdou do škol/školek a práce. (De Nationale Voorleesdagen, 2013)

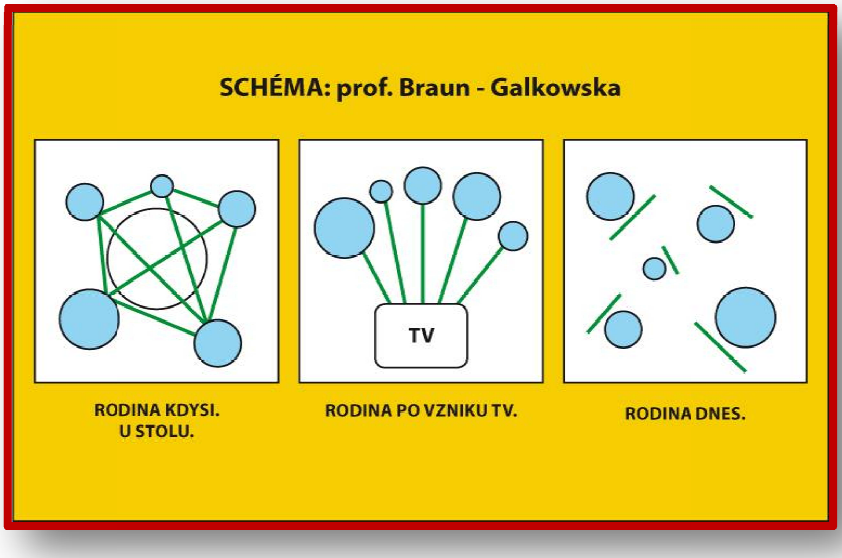
Ve Spojených státech amerických je nejčastějším modelem, že knihovna vytváří vlastní čtenářské projekty pro svoji obec. Častým zvykem je, že projekty jsou zaměřeny na celé rodiny, na podporu čtenářství v rodinách, na společných prožitcích. Veřejná knihovna v Cincinnati, třetí nejvytíženější knihovna v zemi, už po 40 let připravuje intenzivní letní čtenářský projekt *„Power Up“* se soutěží o ceny (čím více knížek přečteš, tím hodnotnější cenu můžeš získat) cílený nejen pouze na děti, ale i na jejich rodiče. Jako důvod, proč to dělá, uvádí, že děti buď během léta ztrácejí svoje čtenářské dovednosti, nebo jim školní

[5] Moji respondenti mi vyprávěli, že na škole jejich dětí tento projekt probíhá a že pro děti je důležitý, že pro ně něco znamená. Ovšem tento rok byl projekt ohrožen, protože třídní učitel měl komplikované závazky také jinde mimo školu. Na žádost rodičů, i za cenu své osobní ztráty, dal přednost dětem a věnoval jim svůj čas i kreativitu.

docházka nestačila, aby získaly kvalitní čtenářské schopnosti. A od toho tady přece knihovna je, aby jim pomohla schopnost čtení udržet nebo získat. (The public Library of Cincinnati et Hamilton County, 2013)

Třetím zajímavým projektem, který je patrně mimo Spojené státy americké nepřenositelný, je *„United through reading“* (Spojeni skrze čtení). Odpovídá na potřeby rodin vojáků, kteří slouží v zámoří. Využívá moderní technologie, aby rodič, který je povolán do služby mimo území Spojených států amerických, mohl alespoň skrze obrazovku přečíst svému dítěti jeho oblíbenou knížku a být tak emociálně s ním. Zní to jednoduše, ale mimo jiné to znamená, že armáda na svých základnách najde místo pro police s dětskými knihami (knížku, kterou rodič předčítá svému dítěti, je stejná, jakou drží dítě v ruce u sebe doma), dovolí upravovat službu tak, aby doba předčítání ladila s vhodným časem pro dítě. Zároveň nesmíme zapomenout, že myšlenka, možnost využívat speciální armádní spojovací technologie pro rodinné účely, je poměrně mladá. Ale pozitiva převažují nad obtížemi. Ukazuje se, že vojáci nejsou tolik stresovaní, pokud mají dostatečné spojení se svými rodinami a k dětem se po předepsaném služebním turnusu nevrátí úplně neznámý otec/ matka. (United through reading, 2013)

Toto krátké představení snad typických projektů pro rozvoj/podporu dětského čtenářství ukázalo, jak důležitá spolupráce mezi subjekty je. Nejde o konkurenci, ale o spolupráci. Následující obrázek ukazuje, nejen kam se během minulých sto let posunula rodina, ale i to, že spolupráce je nutná podmínka úspěchu.



obr. č. 1 Vývoj uspořádání rodiny (zdroj: Celé Česko čte dětem, 2013)

Odborníci, kteří se dětským čtenářstvím a dětskou vývojovou psychologií zabývají, jsou toho názoru, že je potřeba najít způsob, který by rodinu znovu posadil k jednomu stolu.

1.6. Vliv rodiny

Robert Fulghum napsal vtipnou a oblíbenou povídkovou knížku *„Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce“*. S mírnou nadsázkou a něžnými vzpomínkami na dětství vyslovuje několikrát potvrzenou skutečnost: *„O tom, jak žít, co dělat a jak vůbec být, jsem se naučil v mateřské školce. Moudrost mě nečekala na vrcholu hory zvané postgraduál, ale na pískovišti v nedělní škole.“* (Fulghum, 1996, s. 13)

Ale to první pískoviště, kde objevujeme, jaké bábovičky se nám pravděpodobně budou celý život líbit, je mnohem soukromější. A dřívější. Je to rodina. Podle Říčana (1989, s. 173) má rodina být oázou i odrazovým můstkem.

„Rodina jako celek, rodinné hnízdo, má být útočištěm ve světě, kde je často příliš mnoho honby za úspěchem, tvrdosti, přetvářky,

vysokých nároků. Zde je možno si nejrůznějšími způsoby hrát, je možno se i nezávazně pohádat. …

… Prostor domova má být pro školáka nástupním prostorem ke všem velkým výbojům, které podniká. Tady se mu radí, důvěřuje i fandí. A podle potřeby je i mírně popostrčen, když si netroufá.“

Rodina je prostor, kde dítě nasává do svého nitra to, co jej obklopuje. Vůně dětství ho bude provázet až do zralé dospělosti, všechny hodnoty svého života bude poměřovat se svým prvním domovem. Jednou z hodnot, kterou rodina dítěti může předat, je vztah ke knihám. Není to jen schopnost číst, schopnost rozumět knihám, není to jen kvalifikace na žebříčku úspěchu. Jsou to vzpomínky. Jsou to pocity, které se vybaví, když se mluví o dětství. Pokud ty vzpomínky byly příjemné, je pravděpodobné, že se od příjemných pocitů nenechá odloučit ani v dospělosti.

William Goldman (2005, s. 9) lehce nadsázkový pohádkový příběh *„Princezna nevěsta“* prokládá svými vzpomínkami na dětství, kdy dlouhodobá nemoc, absence sportovních přenosů v rozhlasu a otec způsobili, že se z nečtenářského kluka stal pravý opak a žádná kniha nebyla před ním bezpečná.

„Stalo se prostě tohle: ten příběh mě zaujal. Poprvé v životě jsem se zajímal o nějakou knihu. Já sportovní fanatik, já vášnivý hráč, já jediný desetiletý školák v Illions, který nenáviděl abecedu, jsem se najednou chtěl dovědět, jak to bylo dál. …

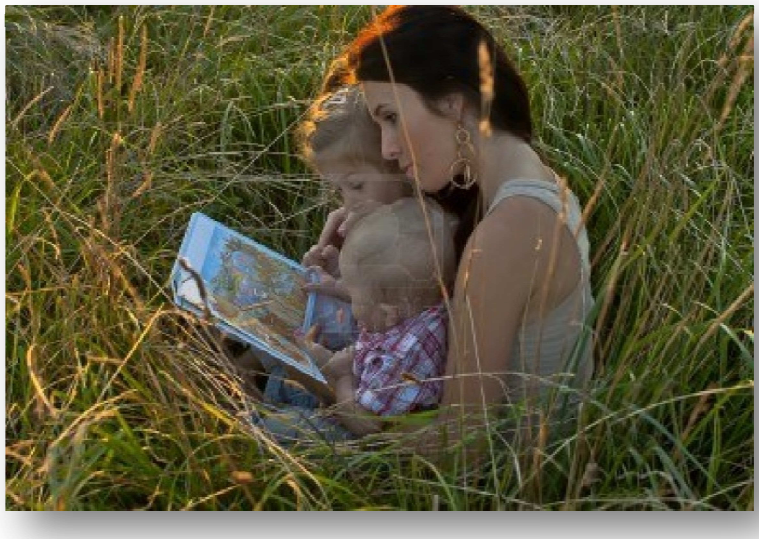
… Otec mi večer co večer předčítal kapitolu za kapitolou. Ležel jsem tam, stěží mžoural a pomaloučku se mi vracely síly. Jak jsem řekl, trvalo to asi měsíc a za tu dobu mi otec Princeznu nevěstu přečetl dvakrát. …. Chtěl jsem jeho hlas, jeho přednes. Miloval jsem to. … Když je třeba, právě takhle si ještě dnes otce připomínám.“

Skutečnost, zda dítě bude mít podobný druh vzpomínky nebo nebude, bude mít vliv na celý jeho další život. Chaloupka (1995, s. 72)

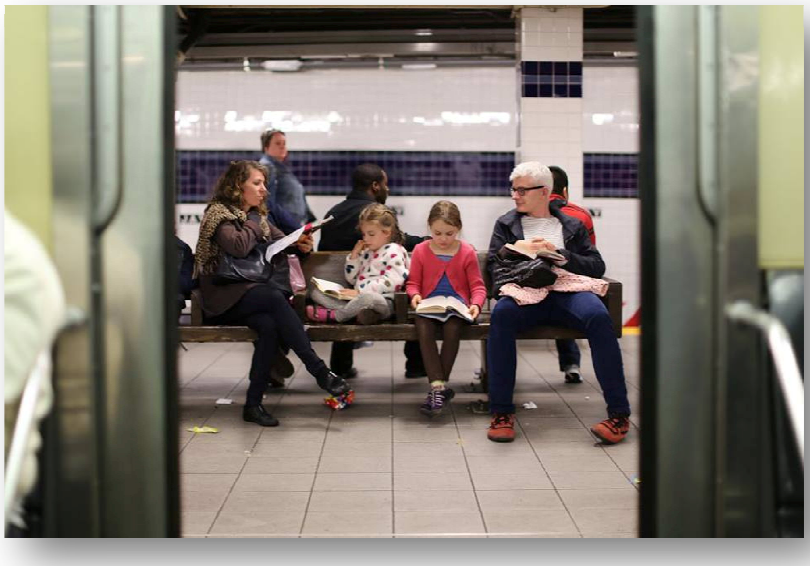
ve své knize *Čtenářství a rodina* tento jednoduchý a účinný princip nápodoby několikrát zmiňuje.

„I kdybyste dítěti vybudovali doma knihovnu jako na Strahově, není to nic platné, jestliže si občas s ním o jeho četbě nepopovídáte, jestliže s ním občas nezavzpomínáte, co vy sami jste četli, jestli se ho nezeptáte, zda se mu ta či ona knížka líbila.“

Tím potvrzuje i to, že čtenářství úzce souvisí se vztahy v rodině. Jak jsou si lidé blízcí. Kolik času si vzájemně věnují. A že čtenářství nebo vztah k němu anebo nečtenářství začíná mnohem dříve, než dítě samo začne číst. Opět jsou to vzpomínky, jaké se dítěti vybaví, zda mu bylo příjemné sedět v mámině náručí a dokola si prohlížet stejné leporelo, zda na své neúnavné otázky: „Co je to?“ dostávalo laskavé odpovědi. Anebo ty vzpomínky prostě nejsou. Dítě je ochuzeno o tělesný i citový kontakt i o touhu poznávat. Těžko říct, co je horší.



obr. č. 2 Čtení v trávě (zdroj: 123RF, 2013)



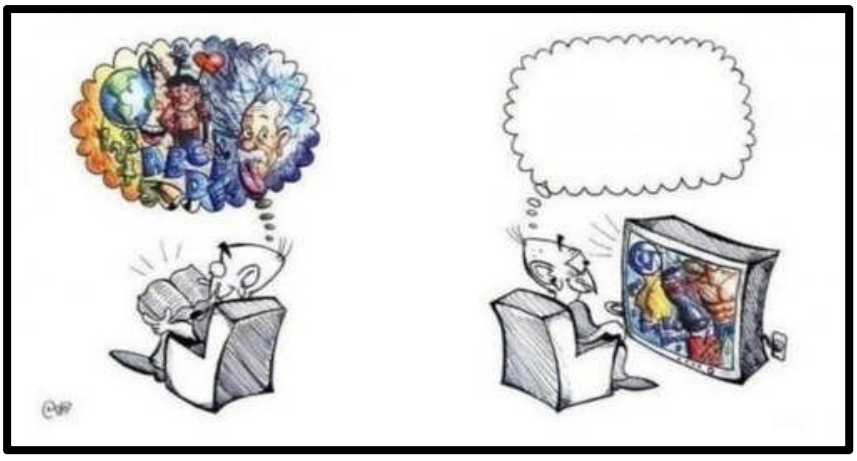
obr. č. 3 Čtení v metru (zdroj: Humans of New York, 2013)

Tyto dva obrázky ač nestejných rodin symbolizují to, co čtenářství přináší rodině (dětem) nebo to, co rodina (rodiče) můžou udělat pro čtenářství. V raném dětství je dítě uspokojeno klidnou neuspěchanou velmi blízkou přítomností rodiče, jeho dotekem, objetím, hlasem. A v školním věku dítě může zažít, že ani rušné uspěchané místo, ho nemůže připravit o potěšení z četby. Kdekoliv.

Princip nápodoby funguje tak silně, že opravdu musíme myslet v generacích. Jestli dnešní dítě bude mít svoji poličku s knížkami, jestli bude rádo číst, se z velké míry odvozuje od toho, zda mu bylo v raném dětství předčítáno. Jestli dnešní rodiče vytvoří příjemné prostředí, vyhradí si čas a svým dětem předčítají, závisí na jejich vzpomínkách na dětství, zda i jim bylo doma předčítáno. Tedy už to, jaký styl výchovy zvolili prarodiče, určuje dětství vnuka. (Samozřejmě, není to stoprocentní tvrzení, protože někteří rodiče svým dětem předčítají, právě proto že o tento zážitek byli ochuzeni, a někteří rodiče nepředčítají, přestože jim samým bylo předčítáno, protože tomu nepřikládají velkou důležitost.)

Generační posloupnosti ve vztahu k domácím knihovnám si všímá Trávníček. Jako důvod, proč domácí knihovny jsou v Čechách natolik rozšířené (na rozdíl od západního světa) uvádí tři možné motivace. Nejstarší a část střední generace prožila v období nefungujícího knižního trhu. Domácí knihovny představovaly zdroj náhradního vzdělání a kontinuitu české čtenářské kultury. Tedy most mezi první republikou a uvolněnými 60. léty. Mladší generace pak ráda vyhledávala v knihovnách svých rodičů a prarodičů. (Trávníček, 2008, s. 77)

Dnešní generace není už odkázána pouze na tyto knihovny. Nejen že se několikanásobně zvýšila možnost výběru, co se bude číst, ale i jak se to bude číst. Politické změny po roce 1989 a rozvoj ICT se promítly i do života rodin a jejich čtenářství. Četba knihy už dávno není jediná možnost volnočasové zábavy a paradoxně velká možnost výběru dětských knih, až nadprodukce, mnohokrát v sobě skrývá nerozhodnost, nemožnost vybrat si tu pravou. Časově neomezené surfování po internetu neohrožuje jen děti, ale i rodiče.



obr. č. 4. Čtení a televize (zdroj: The american kid, 2013)

Tento obrázek jednoduchým vyjádřením charakterizuje veškerou složitou diskusi o čtenářství či nečtenářství, která probíhá mezi odbornou veřejností a rodiči. Od devadesátých let, kdy masmedia doslova vtrhla do rodin, se mluví pouze o negativním důsledku tohoto vpádu. Klasické

knize vyvstala silná konkurence v podobě instantních snadně dostupných řešení. Odborníci podporující dětské čtenářství též hovoří o nadprodukci esteticky a eticky nevhodných knih pro děti, které nerozvíjejí jejich potenciál, ale vedou jen k líbivému povrchnímu konzumu. Multimedia jsou démonizována a stále se hledá odpověď, jak je správně využít pro vzdělání, vzdělávání, práci a ne jen a pouze a výhradně pro netvořivou pasivní volnočasovou aktivitu.

Teoretici zabývající se výzkumy dětského čtenářství upozorňují na tři hlavní faktory, které snižují zájem dětí o čtení. Někteří učitelé nemají přehled o tom, co zajímá současné děti, nemají přehled o vhodné literatuře pro dnešní mladou generaci, tím se hodiny čtení stávají nepopulárními. Velké procento dětí, pokud má možnost, utíká do kyberprostoru, stává se někým jiným, raději se schovává a předstírá, než aby čelilo denní realitě. Čtení knih je pro část vrstevníků nezajímavá společenská hodnota. (Homolová, 2009, Toman, 2009)

Společenského dopadu si všímá Trávníček (2008, s. 46-47) když hodnotí výzkumy PISA[6] a uvádí: *„Lze sledovat, že si české děti postupně své výsledky stále pohoršují: z nadprůměru v roce 2000 se dostaly do průměru v roce 2003 a o tři roky poté jsou ještě o něco horší, a to v rámci všech zemí, v nichž zkoumání probíhá. ...*

… Malá schopnost efektivního čtení, tj. takového, které vede k porozumění textu je varováním, pokud jde o trendy v časech příštích. Čtenářská gramotnost není údajem pouze o sobě a pro sebe, ale ukazuje se, že u českých dětí upadá všeobecný rozměr vzdělanosti. Snižuje se základní (obecná) dovednost, která otevírá dveře k dovednostem specifickým. Platí-li, že „vzdělání je důsledek čtení“, pak platí i to, že upadá-li čtenářská gramotnost, snižuje se i celková úroveň vzdělání (pokles čtenářské gramotnosti je u českých dětí doprovázen i poklesem

[6] PISA: *Programme for International Student Assessment* (Program pro mezinárodní hodnocení žáků). Jedná se o testování vzdělanostní úrovně patnáctiletých, které se od roku 2000 každé tři roky uskutečňuje ve skupině nejvyspělejších zemí světa. Testují se tři druhy dovedností. Čtenářská, přírodovědecká a matematická. Zveřejnění výsledků šetření PISA 2012 proběhne 3. 12. 2013. Dostupné z: http://www.pisa2012.cz/

matematických a přírodovědeckých dovedností). I bez dalších kontextů se testování čtenářské gramotnosti stává zprávou o stavu vzdělání o celé společnosti. Je to zároveň zpráva o tom, že dochází k narušení čtenářské socializace a to v rodině, jako prvotním socializačním prostředí, ve škole, jako druhotném socializačním prostředí a ve vztahu mezi rodinou a školou.“

Pokud Trávníček uvádí na prvním místě jako rodinu, odkud je potřeba začínat v nápravě, nezbývá než i souhlasit s Mertinem (2009, s. 6-16), že čtenářství je třeba vrátit do rodin. Rodina je ta, která učí číst a neměla by se nechat zmást falešným přesvědčením, že pouze odborníci, pedagogové dokážou jejich dítě dobře vést. Rodiče tak svoji pasivitou okrádají sebe i děti o společný emotivní zážitek ze čtení. Podle Mertina jsou instituce od toho, aby rodičům pomohly jejich úkol a odpovědnost naplnit nikoli zastoupit.

Když mluvíme o nezastupitelném vlivu rodiny, měli bychom jí přiznat právo volby. A právo vlastní cesty. Být nečtenářem nebo občasným čtenářem ještě automaticky neznamená být nehodnotným člověkem. Je to zodpovědnost každé rodiny, k čemu dítě vede. Může to být čtenářství, může to být vztah k hudbě nebo k technickým dovednostem. Některé dítě je šťastné, když může pouze pozorovat běh života a tvořit vlastníma rukama. Prosté, obyčejné věci, v naší kultuře pořád dostupné atributy (láska, čas, naslouchání, slovo/kniha), postaví dítě na dobrý životní základ.

V následujících podkapitolách je krátké shrnutí, čím se vyznačují čtenářské a nečtenářské rodiny.

1.6.1. Rodina, ve které se čte

Opakované průzkumy ukazují, že dětské čtenářství je podporováno v rodině se středním a vyšším vzděláním, stabilním zaměstnáním a dobrým standardním životem, důrazem na rodinné zázemí. Pozitivní rodinné zázemí je velkou hybnou silou pro další rozvoj dítěte. Je motivující a dítě samo vidí, čeho může dosáhnout.

„Vzdělanější lidé mají lepší objektivní i subjektivní kvalitu života; vzdělání kladně koreluje např. s výší výdělků, fyzickým i duševním zdravím, subjektivním zdravím, spokojeností se životem.“ (Mertin, 2009 s. 10)

Takové výsledky dělají odborníkům radost a je příjemné vidět pozitivní náboj i v dalších letech dospívajícího dítěte nebo mladého člověka. O to více je potřeba hledat styl spolupráce, který by byl přijatelný a přirozený pro nečtenáře. Jak ukazuje následující podkapitola, rodina může předávat i negující a pasivní způsob života.

1.6.2. Rodina, ve které se nečte

Tytéž průzkumy deklasují rodiny a děti s nižším vzděláním a sociálním statusem. Nečtenářství je zde determinováno nadměrným sledováním televize, hraním her na počítači, neschopností vydržet číst delší text, zálibou v časopisech. Jak Mertin (2009, s. 10) poznamenává: *„v těchto rodinách se nevidí možnost, jak změnit svoje životní podmínky a později pro dítě, které nečte, ačkoliv má stejné formální vzdělání jako jeho vrstevníci, je obtížné najít dobré zaměstnání.“*

Koloběh nápodoby ukazuje, jak obtížné je v dítěti z této rodiny vzbudit chuť ke čtení. Dítě z této rodiny musí překonávat více překážek než dítě nečtenář z dobře situované rodiny.

Především postrádá přirozenou podporu rodiče. Rodič tak vědomě či podvědomě přesouvá svoji zodpovědnost za výchovu a rozvoj dítěte na někoho jiného. Nejčastěji školu. Ale budova nenaučí dítě číst. Paní

učitelka naučí. Není třeba připomínat, že velmi záleží na osobnosti paní učitelky. Pak přichází to smutné zjištění, že přes všechnu dokonalou péči, má školní výchova podle průzkumů třetinový vliv na osobnost dítěte oproti vlivu rodiny. To je dobrá zpráva pro rodiny se silným zázemím a pevnými hodnotami (jistě to ocenily rodiny s povinnou školní docházkou před rokem 1989), ale zainteresovaného pedagoga může časem potkat syndrom vyhoření.

Přesto dítě potřebuje stálý kladný vzor mimo rodinu. Může to být již zmíněný pedagog, vedoucí mimoškolních aktivit, starší kamarád, když se zadaří tak paní knihovnice nebo paní ze sousedství. Bývá to zřídka, ale bývá.

Největší kus práce musí vykonat dítě samé. Musí překonat svoji přirozenou lenost i lenost/lhostejnost/nezájem své rodiny. Často se musí rozhodovat, že ve snaze dobře číst nepoleví. To v demotivujícím prostředí není snadné.

Princip náhrady péče o rozvoj dítěte je vždy finančně, zdrojově, časově a emociálně náročnější a složitější, než kdyby potřeby dítěte naplňovala přímo jeho rodina.

Další faktor, který ovlivňuje čtenářství nebo nečtenářství v rodinách, a to se nemusí jednat pouze o sociálně slabé rodiny, je sledování televize. Podle průzkumu společnosti GAC[7] z roku 2002 mělo 30% sledovaných dětí ve věku 10-14 let ve svém pokoji televizi a mohlo ji sledovat bez omezení[8] (Gabal, Václavíková Helšusová, 2003). Televize, která ovládne volný čas dětí je nejen nepřítelem knihy, ale i jich samotných. To je situace, kdy rodinní vývojoví psychologové bijí na poplach. Tato „samostatnost“ je známkou citového strádání. Rozhodně tato činnost nepodporuje rodinnou harmonii.

Stejného jevu si všímá i Lederbuchová, která v letech 1994 a 2004 zkoumala čtenářské kompetence převážně jedenáctiletých dětí. Zjistila

[7] Gabal, Analysis & Consulting
[8] Bylo dotazováno 1092 dětských respondentů a stejný počet jejich rodičů.

celkový pokles úrovně jejich čtenářské komunikace s textem a postihla symptomy počínajícího nečtenářství. Projevovaly se mimo jiné tím, že děti dávaly přednost četbě zábavných časopisů a četbu knih nahrazovaly sledováním filmů, nebo že odmítaly o přečteném hovořit. (Lederbuchová, 2004)

Bohužel, tyto výzkumy ukazují mj. na dlouhodobé selhání rodinné komunikace. Problém čtenářství se nemůže řešit bez spolupráce rodiny. Nejde jen o to shromáždit data a definovat problém, ale také hledat řešení. Je to běh na dlouhé míle.

2. TRENDY DĚTSKÉ LITERATURY

Není tak nečekané, že knižní produkce se snaží pokrýt širokou škálu čtenářových zájmů. Nemalé procento knižní produkce zaujímá trh s dětskou literaturou. Stejně jako jiní tvůrci jsou i tvůrci knih pro děti motivováni prestižními cenami, aby dětskému čtenáři nabídli to nejlepší ze sebe sama i z estetických a etických hodnot společnosti.

Devadesátá léta minulého století byla roky knižního boomu, kdy jako houby po dešti vyrostla nová nakladatelství, která čtenáři i dětskému čtenáři nabízela knihy, které dřív nebylo možné vydávat. Jak tomu poznamenává Trávníček (2011, s. 85-86) beletrie se před Listopadem 1989 vydávalo značně méně, než by odpovídalo přirozeným schopnostem čtenáře. Díky otevřeným možnostem pak došlo k tomu, že zatímco v rámci světové populace Česko tvoří 0,16 procenta, v knižní produkci se jedná o 1,76 procent světové produkce. *„Zkrátka: překnížkováno. Před rokem 1989 jsme trpěli nedostatkem, nyní trpíme nadbytkem.“*

Trh ke konci tisíciletí byl až přesycen překladovou literaturou a starší dětští čtenáři nacházeli na pultech knihkupectví knihy vonící novotou, které si pamatovali z knihoven svých prarodičů jako poněkud zašlé. O Vánocích pak vnuci nacházeli pod stromečkem knihy, nad kterými prarodič zjihle poznamenal: *„Podívej, to jsem četl jako malý kluk.“*

Přes veškerou bouři vzniků a zániků nakladatelství můžeme hovořit o několika proudech (kromě toho, že rozptyl žánrů je opravdu široký), které se snaží oslovit dětského čtenáře.

Stále zůstává zaměření na tradiční literaturu a její nápodobu, pokračování. Je podporována školní četbou, lze ji nalézt v knihovnách několika generací a je vyhledávána i jako oblíbená volnočasová četba.

Protipól tvoří literatura, která je odborníky považována za módní, tendenční, podbízivou, povrchní a brakovou. Vydavatelé o této klasifikaci cudně mlčí a u některých titulů se vedou diskuse, kde je ona hranice mezi kýčem a originálním objevným vyjádřením současného vnímání světa.

Uprostřed tohoto spektra se ocitá literatura, která se snaží souznít s potřebami, světem, životem i fantazií současného dětského čtenáře. Oproti minulým rokům, více než kdy jindy, se zabývá tabuizovanými tématy (sex, neúplná rodina, násilí) a fantazijním žánrem, žánrem který v minulých generacích byl spíše doménou dospělého čtenáře. Můžeme předpokládat, že příští generace prověří jejich hodnotu a přínos.

Ukazuje se, že v některých případech multimediální globální komunikace způsobí, že (nejen) u dětských čtenářů vzroste zájem o některé knižní tituly, který byly zfilmovány. Mluvíme zejména o velkém celosvětovém vzrůstu zájmu o fantasy literaturu, především díky zfilmováním Tolkienova *Pána prstenů* a série *Harryho Pottera* od J. K. Rowling. Z jejich úspěchu těží nepřeberné množství dalších autorů a jejich obliba trvá. Ovšem zároveň je to oblast, kde se čtenářské zájmy generací míjejí. Je možné, že ještě dnes si dítě rádo přečte Verna jako představitele dobrodružného i fantazijního (i když v jiné dimenzi) žánru, rodič se může začíst do Tolkiena (pokud ho ještě nečetl), ale asi ho neosloví mezi i mladšími dětmi populární *Stmívání*[9] od Stephenie Meyer.

Další rozdíl je možné vypozorovat v tématech, která se zabývají rodinou. V minulých generacích se rodina představovala jako něco idylického harmonického fungujícího trvalého (vynechejme „socialistickou morálku“, to je anomálie už z principu) a když bylo nejhůř, jen dočasně porouchaného, ale opravitelného. Věřilo se na šťastné konce. Oproti tomu podle Hrdličkové stojí trilogie Holky na

[9] Fantasy žánr s hororovými prvky. První díl čtyřdílné série. Jeden z případů, kdy díky zfilmování vzroste zájem o knihu. Stmívání, 2008 [Twilght] [film]. Režisér: Catherine HARDWICKE. USA.

vodítku od Ivony Březinové, která syrovým způsobem popisuje patologické jevy nefunkčních rodin až do hořkého konce nápodoby. (Hrdličková, 2009, s. 96-99)

Podobného posunu, tentokrát ve světě pohádek, si všímá Reissner (2007, s. 26), když tvrdí, že laskavý humor pohádek se přeměňuje v ironizující narážky a parodování archetypů, které sice odrážejí jakýsi společenský trend, ale pro dítě jsou nesrozumitelné, a tradiční nutnost boje dobra se zlem je odkloněna do tajemné mystiky bez jasného východiska. Reissner označuje toto zrelativizování kriterií za výrazný negativní trend pro psychologický vývoj dětí.

Průzkumy dětského čtenářství prováděné v minulých deseti letech (potvrzují bez výrazných odchylek) přetrvávající preference ve výběru literatury samotnými dětskými čtenáři. Nejžádanější žánr je dobrodružný (35%) těsně následován fantasy (34%). O třetí a čtvrté místo se dělí dívčí literatura (20%) a kategorie pohádek a pověstí (19%). Poměr mezi domácí literaturou a překladovou je půl na půl, i když oblíbení hrdinové převážně nejsou domácí provenience. Zatímco chlapci si k četbě dobrodružných knih přidávají i knihy zájmové, poznávací, encyklopedické, dívky ke své specifické četbě přidávají literaturu dobrodružnou a tak vstupují na území chlapců. Nepřekvapí, když dívka přečte Vinetoua, ale asi zarážející by bylo, kdyby chlapec četl knihy typu Sabina a její kůň. (Gabal, Václavíková Helšusová, 2003)

Průzkum z roku 2011 prováděný Bubeníčkovou a kol. na 2. stupni škol (tedy i náš hraniční věk 12 let pro zvolený termín „střední školní věk“ pro účely této práce) potvrzuje výše uvedenou oblibu žánrů i preference čtenářů/čtenářek, ale přidává kategorii příběhové prózy, která se stala prioritní (33%), výrazně povýšila obliba dívčí literatury (29%), dobrodružná literatura klesla na 20% a jako poslední se jeví fantasy žánr (10%)[10] . Ovšem pokud se dotazuje nejoblíbenější kniha, tak

[10] Tento průzkum vykazuje pokles zájmu o fantasy žánr, což mi přijde divné. Buď je to specifikum oblasti (průzkum byl prováděn na 4 školách Královéhradeckého a Pardubického kraje) nebo je fantasy literatura uměle vnucována dětem.

dívky preferují fantasy žánr (30%) oproti chlapcům (10%), kteří výrazně volí dobrodružnou knihu (37%) oproti dívkám (0%)[11]. (Bubeníčková et al., 2011, 34).

Teoretikové z různých vědních oborů se domnívají, že na základě prováděných průzkumů, nastal čas vymezit nejen definici čtenáře, ale i definici nečtenáře. Dětského nečtenáře charakterizují následovně: *Četba krásné literatury ho nebaví a není pro něj smysluplným aktem, necítí potřebu o přečteném s někým rozmlouvat, čte minimálně (jen když musí) a přitom se jednostranně orientuje na čtivo triviální, případně dává přednost knihám určeným mnohem mladším čtenářům, preferuje četbu zábavných časopisů a magazínů, k tzv. doporučené školní lektuře zaujímá vysloveně odmítavý postoj, jeho recepční a interpretační dovednosti jsou naprosto nedostatečné a v jeho zájmech převažují myšlenkově a percepčně pasivní činnosti, zvláště televizní diváctví a poslech populární hudby*. (Toman, 2009, s. 35)

Tato definice je na jednu stranu alarmující a na druhou stranu odráží přirozené chování dospívajících. Občas si každé dítě rádo přečte knížku, která je určená pod jeho věkovou kategorii, školní doporučenou literaturu čte jen z povinnosti a mnohem více než dospělí žije hudbou. Je pro něj snazším prostředkem sebevyjádření než psané slovo. Záleží na citlivém vnímání každého, kdo se čtenářským rozvojem dítěte zabývá, aby zvážil, zda se jedná o přechodný či dlouhodobý stav. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, pokud se jedná o dlouhodobý stav, je nejvyšší čas na spolupráci a na motivaci tím správným způsobem.

V následující kapitole bude popsáno, jak záleží především na rodině, jaké impulzy dodá nové generaci a jaké prostředky může využít. V praktické části se seznámíme s výsledky průzkumu, které ozřejmí roli rodiny v čtenářském procesu dítěte.

[11] Toto zjištění by mohlo znamenat, že dívky z řad těchto respondentů mají silnou tendenci utíkat do nereálného světa a i když je určitým způsobem tento žánr charakteristický pro tento dívčí věk, je to silný důvod k zamyšlení pro rodiče i pedagogy

3. PILOTNÍ KVALITATIVNÍ VÝZKUM: PREFERENCE VE VÝBĚRU DĚTSKÉ LITERATURY: MEZIGENERAČNÍ SROVNÁNÍ

Jak bylo uvedeno v předcházejících kapitolách, prostředí rodiny ovlivňuje, nejen zda dítě bude čtenář, ale i jaký čtenář bude. Bude čtenářem nadšeným, přemýšlivým nebo bude čtenářem z donucení, čtenářem povrchním a ledabylým? Jak se k této otázce staví samotní rodiče a prarodiče? Tedy lidé nejbližší?

Dokud se člověk sám nestane rodičem, o mnoha záležitostech života nepřemýšlí. V okamžiku, kdy tváří v tvář čelí výzvám a všetečným a nekonečným dětským otázkám, si někdy uvědomí, že by svým dětem chtěl něco předat. Nejen jen tak mimoděk. Cíleně. Své vzpomínky na dětství, na domov, na místa, kde vyrůstal. Chtěl by předat své hodnoty, své schopnosti, své záliby. Sám by se chtěl více seznámit se svými kořeny a zároveň vidět sílit mladé větve.

Tomuto procesu se říká předávání tradice. Pro jednoho svazující, pro druhého pevným bodem vesmíru a zárukou prosperity. Hella S. Haasse (2013) vypráví na základě rodinných dopisů silný příběh z doby na přelomu 19. a 20. století *Páni čajových plantáží* o střetu patriarchální tradice a odpovědnosti vůči rodině a lidem okolo, a vůle vyvzdorovat si vlastní cestu. Že představitelé rodu nenechávali své potomky napospas nežádoucím nevhodným chaotickým vlivům, je zřejmé ze vzpomínek na dětství a návštěvy prarodičů popsaných očima desetiletého holandského chlapce:

„Rudolf si pokaždé přál vidět vzácný atlas světa, sestavený Orteliem[12] v šestnáctém století, a tele-skop navržený velkým německým přírodovědcem a vynálezcem Fraunhoferem[13]. Nic nejitřilo tolik jeho fantazii jako listy s obrazy kontinentů a oceánů (ještě ne zcela podle skutečnosti, jak zdůrazňoval dědeček, přesto svědčící o obdivuhodné pozorovací schopnosti) a umělecky zabroušené čočky, které všechno, co bylo daleko, dokonce i hvězdy a planety, přiblížily na dosah oka.



obr.č. 5 Mapa Indie a Batávie (zdroj: Theatrum oder Schawplatz, 1572)

Babiččinou specialitou bylo vyprávění. Podle Rudolfa souvisel její talent s nepohyblivostí a s intenzivní, nikdy neutuchající péčí o nejbližší. Dokázal si v paměti téměř doslova vyvolat příběhy, kterého v dětství přitahovaly víc než obrázky světelného projektoru. Například její příběh o tom, jak v období paruk[14] zemřel jeden strašlivě bohatý strýc, aniž dědicům sdělil, kde – pod podlahou nebo za gobelínem na stěně – schoval svůj poklad zlata a jiných drahocenností. Po marném hledání prodali dědicové už pomalu rozpadající se dům, ale zanedlouho s úděsem zjistili, že noví majitelé najednou, v nevysvětlitelně krátkém čase, ohromně zbohatli.

Morální ponaučení z příběhu vyplývající, babička Kerkhovenová nikdy neopomněla zdůraznit: je nesmyslné toužit po zděděných penězích

12 Abraham Ortelius (Abraham Ortels) (14. dubna 1527 – 28. června 1598) byl vlámský kartograf a geograf. Je znám jako tvůrce prvního moderního atlasu Theatrum Orbis Terrarum (Divadlo světa). (Wikipedie, 2001a)
13 Joseph von Fraunhofer (6. března 1787, Straubing – 7. června 1826, Mnichov) byl německý optik, fyzik a astronom. Spojením dalekohledu s difrakční mřížkou započal studium slunečního spektra a spektra hvězd. (Wikipedie, 2001b)
14 spíše umělecký termín, užívaný v odívání a malířství v období baroka ke konci třicetileté války (cca. 1640 a dále)

a ukájet se klamnými iluzemi. Člověk musí tvrdou prací a skromným životem vybudovat sobě a svým blízkým řádnou existenci, a to, co má, musí šetrně spravovat.“ (Haasse, 2003, s. 22)

Z uvedeného textu a kontextu celé knihy lze vyčíst, že jsou to vzpomínky na dobu předávání hodnot, které utvářejí budoucí rozhodnutí dospělého člověka. Možnost listovat starým, vzácným atlasem v dědečkově pracovně byla pro desetiletého chlapce událost zcela nezapomenutelná, navíc, když dědeček, stále plně zaměstnán řízením rozsáhlého prosperujícího podniku, odhlédl od svých účetních knih a sklonil se s vnukem k mapám …[15]

Profesor Wilson na Gordon College ve státě Massachusetts ke zdůraznění důležitosti předávání rodinných tradic využívá muzikálový příběh *Šumař na střeše*[16]. Na postavě mlékaře Tovjeho ukazuje, jak zmatena a odmítnuta se cítí předávající generace, pokud si generace nastupující zvolí zcela odlišnou cestu životem (scény *Kdybych byl bohatý muž* a *Tradice* patří k těm snadno zapamatovatelným). Podle Wilsona (1996, s. 219-230) *„Šumař klade naléhavou otázku, zda děláme věci prostě proto, „že jsme je tak vždycky dělali“ nebo zda je děláme, protože jsou správné.“* Pokud jde o název samotný, vychází ze slov hlavní postavy: *„Bez našich tradic by naše životy byly vratké jako šumař střeše.“*

Předáváním dobrých rodinných tradic a hodnot pomocí vhodně zvolených knih se zabývá Schaeffer (1995, s. 104). Ve své knize *Co je rodina?* dává rodičům tuto radu: *„Předčítejte si společně nahlas z knížky*

[15] Kdo se setkal s technicky nadanými chlapci tohoto věku, může snad potvrdit, že jsou neobyčejně vnímaví a vidí souvislosti a detaily, které mnozí dospělí přehlédnou. Vybavila se mi vzpomínka na mého dědečka, architekta, jehož jediné obytné místnosti dominovalo ohromné rýsovací prkno na těžkém kovovém stojanu s pantografem (zařízení, které umožňuje táhnout dlouhou čáru pod stejným úhlem) spolu s rozpracovanými návrhy, rolemi pauzovacího papíru, tubusy s výkresy, versatilkami a redispery, pravítky a šablonami a vůní tuše. My, všichni jeho vnuci a vnučky, jsme do deseti let uměli rozeznat půdorys od řezu a podle napnutého výkresu jsme poznali, na čem dědeček právě pracuje.

[16] Šumař na střeše byl natočen v roce 1971 na základě povídek Šoloma Alejchema popisující život židovské komunity v carském Rusku na přelomu 19. a 20. století. *Šumař na střeše,* 1971 [Fiddler on the Roof] [film]. Režie Norman JEWISON. USA.

Laury Ingalls Wilder Domeček v hlubokém lese[17] *a podobných a vaše děti si budou přát, abyste mohli spolu dělat to samé. …. Je potřeba podílet se na práci při zajišťování potravy, přístřeší, pití, oblečení. … Cítit, pozorovat, pomáhat, ochutnávat a vnímat – to nelze při výchově ničím nahradit.“* Zde je kniha vybrána jako cílený vzor nápodoby. Ne jen jako společný prostředník dobrodružství, ale jako archetyp vzpomínek a hodnot. Schaeffer (1995, s. 93-95) se domnívá, že čím dítě v dětství obklopíme, jaký budeme dávat důraz na osobní čas s ním a knihou, bude mít výrazný vliv na celý jeho další život.

3.1. Limity dotazníku

Čím jsou tedy dnešní děti obklopovány, jaké knihy čtou, která knížka je blízká generaci prarodičů i generaci dětí? Mají něco společného? Podle čeho se v rodinách vybírají knížky? A jak mnoho čtou? To byly prvotní otázky, které stály za formováním dotazníku.

Cílovou skupinou je rodina ve třech generacích, ale dotazník (viz příloha č. I) byl sestavován tak, aby mu co nejlépe porozuměli dětští respondenti. Otázky jsou otevřené i zavřené a v hlavním dotazovaném bloku je využit i vizuální náhled otázek, který ocenili i dospělí respondenti.

Dotazník zkoumal rodinné vazby, proto nebyl anonymní. Respondenti byli upozorněni na tuto skutečnost a ujištěni, že jejich osobní data nebudou využita jinak, než k účelu této práce.

Protože tato práce si klade za cíl objevit čtenářské vazby generace dětí středního školního věku (pro naše účely definován rozmezím 8-12

[17] Laura Elizabeth Ingalls Wilder (7.února 1867 – 10.února 1957) začala psát vzpomínky na dětství, osadnickou a pionýrskou dobu osidlování západních území USA až v 65 letech po velkém přemlouvání dcerou. V roce 1932 byla vydána první knížka ze série *Little House* [Malý dům] a v roce 1943 poslední. Získala okamžitou oblibu (později byla 2x zfilmována jako tv série, v letech 1973-84 a v novější verzi z roku 2005) a byly prodány miliony výtisků. (Wikipedia, 2001c) Není neobvyklé využívat tyto knihy k edukativní účelům. To ostatně doporučují oficiální webové stránky *Little House* podporující četbu těchto knih. (HarperCollins Children's Books, 2012)

let věku), tedy generace, pro kterou ještě může být důležité mínění rodičů a prarodičů, výběr rodin se odvíjel od kritéria podle věku dětí.

Na základě návrhu konzultantky Landové, že by neměli být vybíráni respondenti pouze z jedné geografické oblasti, bylo osloveno sedm rodin z Prahy a sedm rodin z Klatov.

Respondenti vyjadřovali svůj osobní názor na četbu knih a své preference a také byli dotazováni na znalost a oblibu knižních titulů, které se buď dají zařadit do ‚Zlatého fondu dětské literatury' nebo byly v nějaké generaci hojně čtené nebo jinak známé. Do výběru byly zařazeny i tituly, které mohla v dětském věku číst pouze generace současných dětí. Tituly byly vybírány na základě čtenářských žebříčků knihoven, čtenářského webu - Retro sady Sympatického rádce (ČTESYRÁD, 2009-2013), seznamu sestaveného Primusovou (2009) - *Sto nejvýznamnějších knih světové historie* a osobních zkušeností[18]. Bylo dotazováno 44 jmenovitých titulů, 3 volně volitelné pohádky a 1-3 tituly na základě preferencí respondenta. Dohromady cca 50 titulů.[19]

Snahou bylo uspořádat dotazník tak, aby udržel pozornost dětí a nevedl k mechanickým, předvídatelným odpovědím. Proto pro účel této práce budou otázky a odpovědi přeskupeny do tematických podkapitol a otázky nebudou vyhodnocovány v pořadí, v jakém byly předloženy respondentům.

[18] Výběr knih a sestavení jakéhokoliv knižního seznamu je vždy záležitostí individuální i přes usilovnou snahu nalézt kompromis mezi vyhraněnými čtenářskými preferencemi. I pouze dvěma lidem, pokud budou srovnávat své seznamy, bude nějaká kniha chybět a nějaká přebývat. Tento problém jsem se snažila vyřešit položením otázky, zda respondent postrádá nějakou knihu na předloženém seznamu. Výsledek tohoto dotazu bude zhodnocen dále.

[19] Určitým způsobem bylo těžké stanovit konečný počet titulů, protože zde byly pochybnosti, zda dětští respondenti dokážou vnímat dlouhý seznam a zda volit pouze ikonu určitého žánru nebo vyjmenovat několik titulů reprezentativního autora. (Po úvaze byla zvolena ikona.) Jak se později ukázalo, toto dilema měli samotní dětští i dospělí respondenti.

3.2. Otázky dotazníku

Kladené otázky měly za cíl zjistit, kdo jsou respondenti, jejich rodinné vazby a vlivy, jaké knihy čtou a jejich vztah ke knihám. Respondenti odpovídali na 18 (16) otázek a klasifikovali předem určený knižní seznam se 44 tituly. Dotazník zasílaný respondentům je součástí této práce jako Příloha I.

1. Můžeš se představit, prosím? (otevřená ot.)
2. Čteš rád/a? (zavřená ot.)
3. Čteš tak, že kolem sebe nikoho nevnímáš, protože jsi začten/a? (zavřená ot.)
4. Máte doma vlastní knihovnu? (zavřená ot.)
5. Když jsi byl menší, četl Ti někdo doma knížky? (zavřená ot.)
6. Četl jsi tuto knihu? (zavřená ot.)
7. Jaká je Tvá oblíbená knížka z tohoto seznamu? (otevřená ot.)
8. Jaká Tvá oblíbená knížka chybí na tomto seznamu? (otevřená ot.)
9. Jaká knížka, kterou četli i Tví rodiče (i mimo seznam), se Ti líbila? (otevřená ot.)
10. Jakou knížku by sis přál/a, aby si jednou přečetly Tvé děti? (otevřená ot.)
11. Knížky, které čtu, si většinou vybírám podle: … (zavřená ot.)
12. Na knížce mě nejvíce zaujme: … (zavřená ot.)
13. Jaká je (byla) Tvoje nejmilejší knížka vůbec ? (otevřená ot.)
14. Jaké knihy čteš rád/a? (zavřená ot.)
15. Co myslíš, knížky které čteš, máš hlavně z: … (zavřená ot.)
16. Jsi rád/a, že rodiče četli stejnou knížku jako Ty? (zavřená ot.)
17. *Otázka pro rodiče/prarodiče:* Knížky pro své děti vybíráte podle: … (zavřená ot.)
18. *Otázka pro děti:* Jakých pět knížek jsi četl/a v poslední době? (otevřená ot.)

3.3. Respondenti, jejich charakteristika (otázky 1-5)

Jak bylo zmíněno výše, byly k porovnávání vybrány dvě odlišné geografické oblasti. Praha jako zástupce velkého města a Klatovy jako zástupce okresního města.

Praha, hlavní město Česka, s populací 1 246 240 osob, podle údaje Českého statistického úřadu (2013a, dále jen ČSÚ), městskou veřejnou knihovnou s 42 pobočkami a 2 268 079 svazky (Městská knihovna v Praze, 2013) oproti Klatovům, okresnímu městu západočeského kraje, s populací 23 000 osob, městskou veřejnou knihovnou s 2 pobočkami a 130 000 svazky (Městská knihovna Klatovy, 2013). Počet školních dětí nelze srovnávat, protože, jak Krajská správa ČSÚ v Plzni (2013b) uvádí, školní populace je zpracovávána jinou metodikou. ČSÚ (2013c) uvádí 6% podíl dětské školní populace (základní školství) v Praze, ale 14% podíl všech dětí (tedy i předškolních) do 14 let v celém Klatovském okrese (tedy nezpracovává zvlášť město Klatovy). Kromě toho rodiny v Praze nejsou závislí pouze na největší městské knihovně, ale mohou také využít služeb dalších veřejných knihoven zřízených místními úřady na území hlavního města Prahy.

Nakolik a zda vůbec lze vypozorovat generační rozdíly v preferencích výběru dětské literatury v závislosti na geograficko-sociologickém faktoru by mělo být zřejmé z následujících částí.

Dotazníkový průzkum probíhal v květnu 2013 v Praze a Klatovech. Kriteriem, od kterého se odvíjelo složení skupin respondentů, byly děti v současném věku (2013) 8-12 let (pohlaví nebylo bráno v potaz). Bylo osloveno 7 rodin z Prahy a 7 rodin z Klatov. Každá rodina vyplňovala 5 dotazníků. Jeden za dítě, dva za rodiče, dva za prarodiče (vzhledem k dostupnosti a vztahům v rodinách, byl limit vztažen pouze na termín prarodič).

Následující tabulka a grafy představí věkové rozložení respondentů a jejich vztah ke čtenářství. Po shromáždění všech údajů

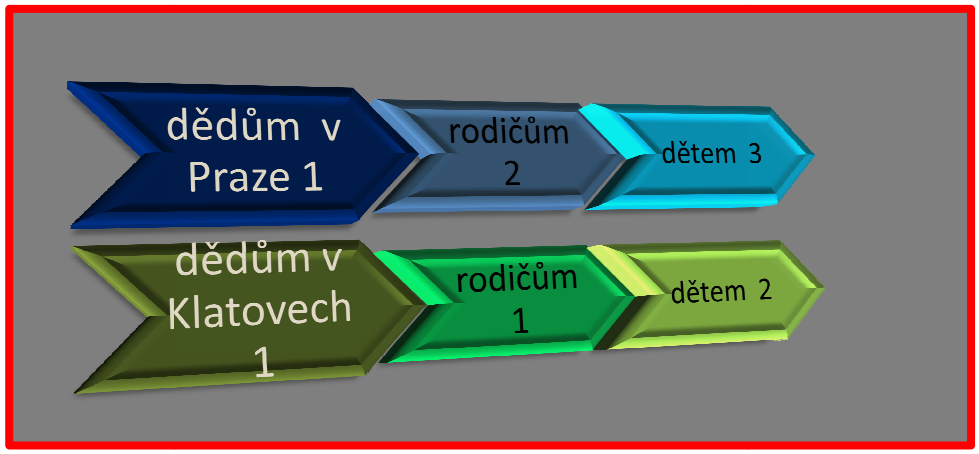
bylo největším překvapením věk generace rodičů a prarodičů. Nejstarší babičce je 83 let (ještě zažila 1. republiku). Tento věk hraničí s generací praprarodičů. Vzhledem k tomu, že není výjimka, co se věku týče, je možné se domnívat, že toto je důležitý faktor, který ovlivňuje odpovědi všech respondentů na další otázky dotazníku. Po doplňujících dotazech a osobních zkušenostech bylo zjištěno, že věkové rozložení generací zkoumaných rodin bylo ovlivněno situací po 2. světové válce a faktem, že generace rodičů i dětí pochází z druhých a třetích i jinak pozdních dětí v rodině. Průměrné věkové složení respondentů je patrné z následující tabulky.[20]

věkový průměr respondentů	děti		rodiče		prarodiče		rozmezí věku	
	věk	ročník	věk	ročník	věk	ročník	nejmladší	nejstarší
PRAHA	11	2002	43	1971	71	1942	10	80
KLATOVY	11	2002	40	1973	67	1946	10	83

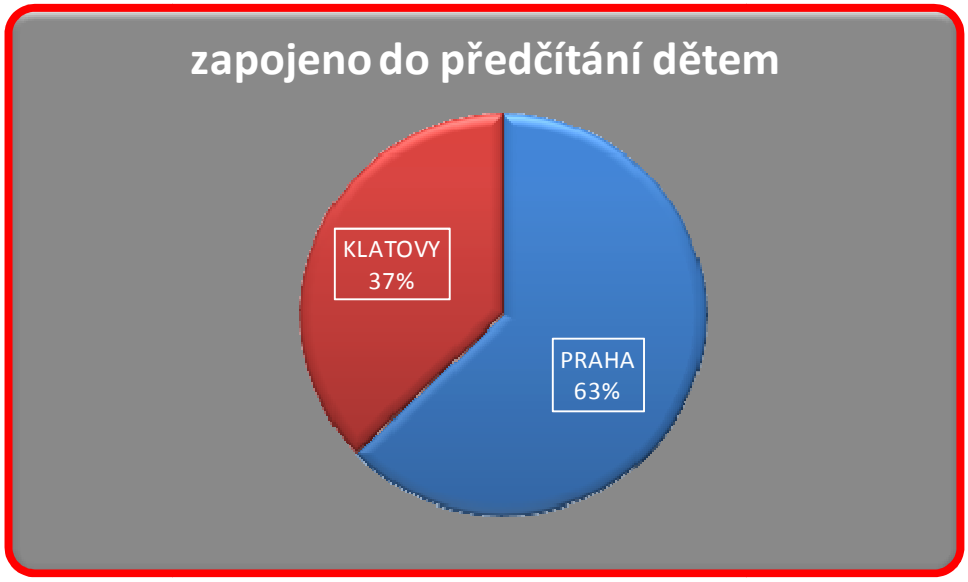
tab. č. 1 Průměrný věk respondentů

Rozdíl mezi Prahou a Klatovy se ukáže v čtenářských zvyklostech. Jak je vidět z následující série grafů, rodiny v Praze více čtou i více se zapojují do čtenářského života dítěte. Graf níže ukazuje, kolika dospělými bylo předčítáno dětem ve srovnání mezi generacemi. Pražské děti jsou hýčkány čtenářskou péčí celé široké rodiny téměř v třetinovém rozdílu.

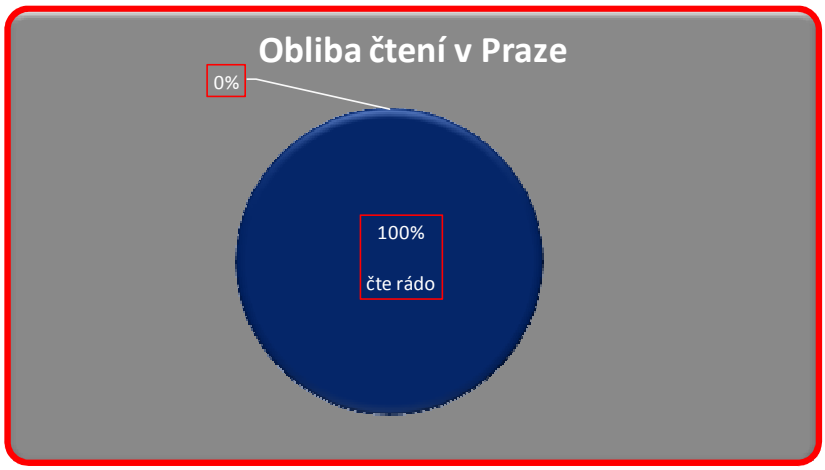
[20] Na straně dětských respondentů (aniž to bylo předem jasné) odpovídalo celkem 9 chlapců (4 z Prahy a 5 z Klatov) a 5 dívek (3 z Prahy a 2 z Klatov). Tento fakt se nepatrně projeví v otevřených otázkách, nikoliv uzavřených.



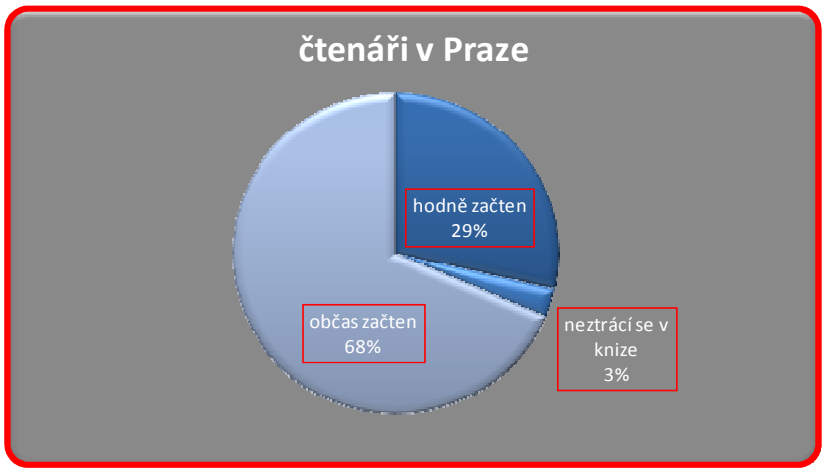
graf č. 1 Předčítání dětem napříč generacemi



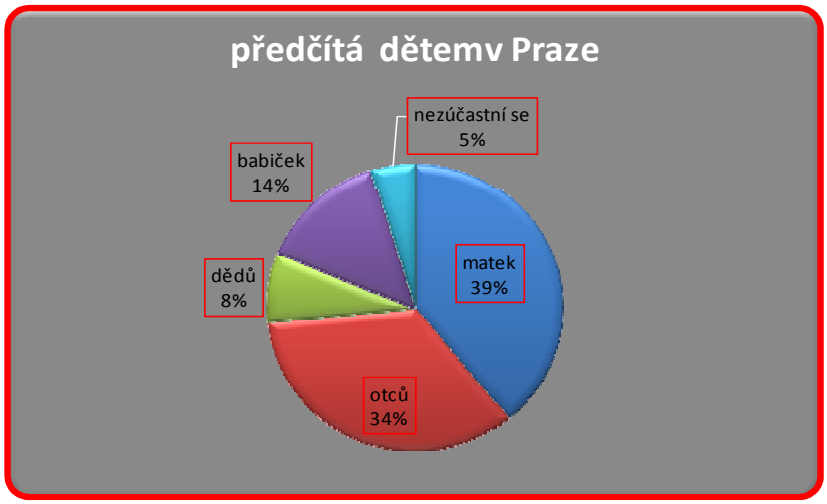
graf č. 2 Procenty vyjádřený počet dospělých zapojených do předčítání dětem



graf. č. 3 Praha, obliba čtení



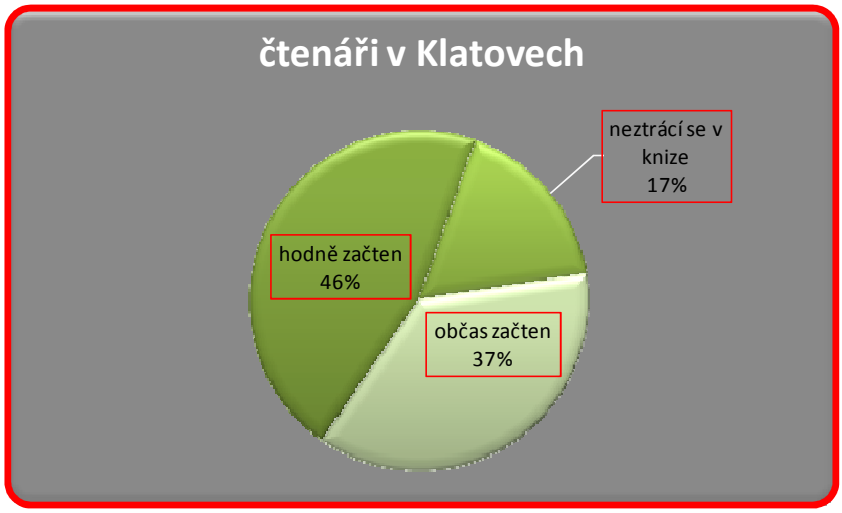
graf č. 4 Praha, míra začtenosti respondentů



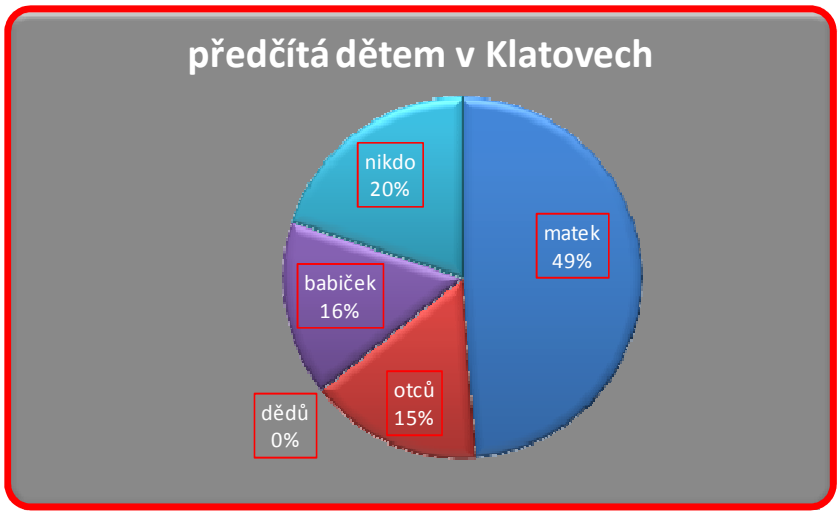
graf č. 5 Praha, kdo předčítá dětem



graf č. 6 Klatovy, obliba čtení



graf č. 7 Klatovy, začtenost respondentů



graf č. 8 Klatovy, kdo předčítá dětem

3.4. Vlivy působící na výběr knih

Jakou knihu si čtenář, dítě, vybere, které dá přednost před těmi ostatními, může ovlivnit několik faktorů. Určitě nejpřirozenější je prozkoumávání vlastní rodinné knihovny. Z běžného listování a prohlížení knih se stane cílené vyhledávání knih podobných.

Co ovlivňuje tři generace v dětském věku při hledání té jejich správné knihy, co pro ně bylo nejdůležitějším měřítkem pro rozhodování, to zjišťovaly otázky č. 11, 12 a 14.

3.4.1. Vliv autorit (otázka č. 11)

Otázka č. 11 se zabývala spouštěcím podnětem pro výběr knihy a nabízela šest možností (výběr podle: rodičů, paní učitelky, kamarádů, nálady, vlastního zájmu, podle upoutávky ve veřejné knihovně) a požadovala číselné hodnocení od 1 do 6, přičemž číslo 1 bylo označení nejvyšší priority. Otázka byla vyhodnocena po generacích a) součtem jedniček v každé kategorii b) výpočtem průměrné známky pro každou kategorii.

Ukázalo se, že je rozdíl mezi čtenáři v Praze a v Klatovech. Pražské rodiny nevypouští ze svých preferencí mínění rodičů, kdežto v Klatovech je pro ně důležitý vlastní zájem a stav nálady. Pražská generace prarodičů se řídila radami svých rodičů, generace dnešních rodičů a dětí považuje za nejdůležitější měřítko svůj vlastní zájem (ať pochází odkudkoliv) a to výrazně. Pokud se srovnají průměrné známky 1. umístěného kriteria mezi prarodiči a rodiči, vypadá srovnání následovně: prarodiče (názor rodičů) 2,6 : rodiče (vlastní zájem) 1,4.

Srovnání hodnoty vlastní zájem napříč generacemi v Praze vypadá takto: prarodiče 2,6 : rodiče 1,4 : děti 1,6. Jako druhá hodnota v pražských rodinách byl uváděn vlastní zájem 2,6 pro prarodiče, názor kamarádů 2,8 pro rodiče a názor rodičů 2,7 pro generaci dětí.

Srovnání hodnoty vlastní zájem napříč generacemi v Klatovech vypadá takto: prarodiče 2,0 : rodiče 1,4 : děti 2,4. Druhou hodnotou v klatovských rodinách se stal výběr podle nálady 3,1 pro prarodiče (když ovšem místní prarodiče vybrali vlastní zájem 2,0 jako první hodnotu a teprve jako třetí byl akceptován názor rodičů 3,2), stejně tak pro rodiče byl důležitý výběr podle nálady 3,0 a pro generaci dětí vlastní zájem 2,4 (v těsném závěsu za první hodnotou výběr podle nálady 2,3).

Zajímavý je rozdíl mezi Prahou a Klatovy v názorech na doporučení mimo rodinný kruh. Tedy na knihovnu a školu. Zatímco v Praze bylo doporučení knihovny a školy hodnoceno vždy nejnižšími známkami (pohybujícími se mezi 4,0 – 5,9), v Klatovech generace rodičů a dětí dává přednost názoru knihovny před vlastními rodiči. Vliv školy se i v Klatovech projevuje jako minimální.

Též stojí za povšimnutí, že pro generaci dětí z velkého anonymního města není zanedbatelná hodnota názor rodičů, a vrací se tak k hodnotě prarodičů, zatímco generace dětí z města, které tak velkou anonymitou netrpí, pokračuje v generační linii vlastní zájem a výběr podle nálady.

3.4.2. Vliv knihy (otázka č. 12)

Otázka č. 12 zkoumá, jak na dětského čtenáře působí samotná kniha. Definovala pět oblastí (příběh, ilustrace, jazyk vyprávění, dobrý konec, provázání ilustrace s příběhem) a požadované číselné hodnocení 1-5, přičemž číslo 1 bylo označení nejvyšší priority. Opět byla otázka vyhodnocena po generacích a) součtem jedniček v každé kategorii b) výpočtem průměrné známky pro každou kategorii. Všechny generace si vysoko cení příběh, který je zaujme (ať už je obliba jejich žánru jakákoliv), jako druhá hodnota je pro generaci prarodičů a rodičů důležitá malebnost jazyka vyprávěného příběhu, generace dětí si vybírá mezi propojenou ilustrací (Praha) a dobrým koncem (Klatovy). Poměr

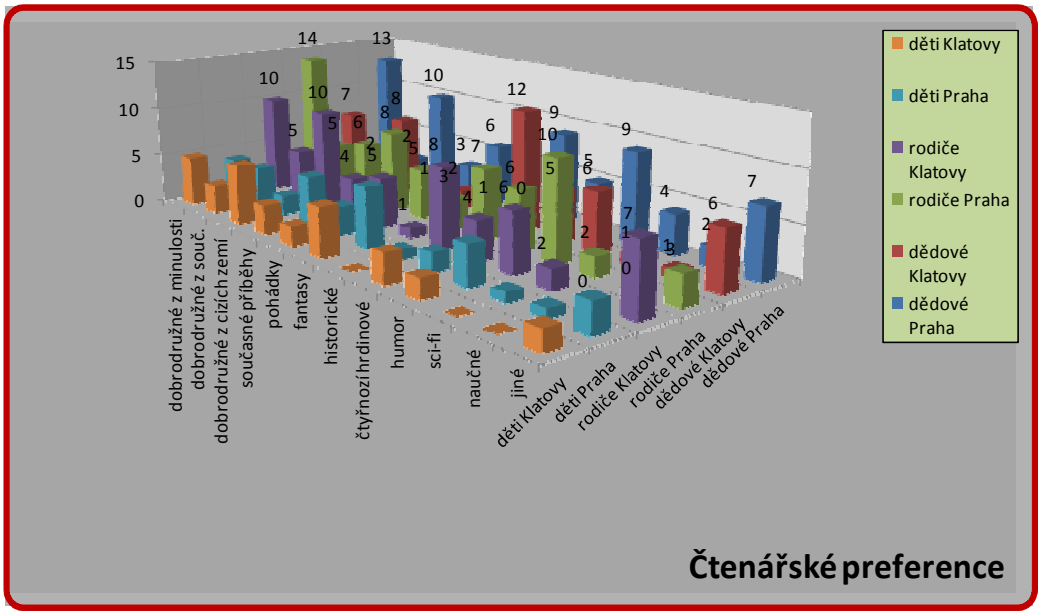
mezi první a druhou hodnotou se pohybuje v průměrné známce od 1,1-1,6 (příběh): 2,5-2,7 (druhá hodnota).

Určitým způsobem záleží na všech pěti jmenovaných indigriencích, aby byla vytvořena kniha, ke které se dětský čtenář rád vrací a na kterou vzpomíná. Nedovedeme si představit dětskou knihu bez ilustrace. Jsou ilustrace zdařilé a ty druhé. Všechny generace, když už musely volit, daly přednost ilustraci, která je podle nich pěkná a provázána s příběhem před samotnou ilustrací, za kterou nestojí zajímavý příběh. Může to znamenat, že dětská fantazie nepotřebuje ilustrace k dobrým příběhům vyprávěným košatým jazykem.

3.4.3. Vliv žánru (otázka č. 14)

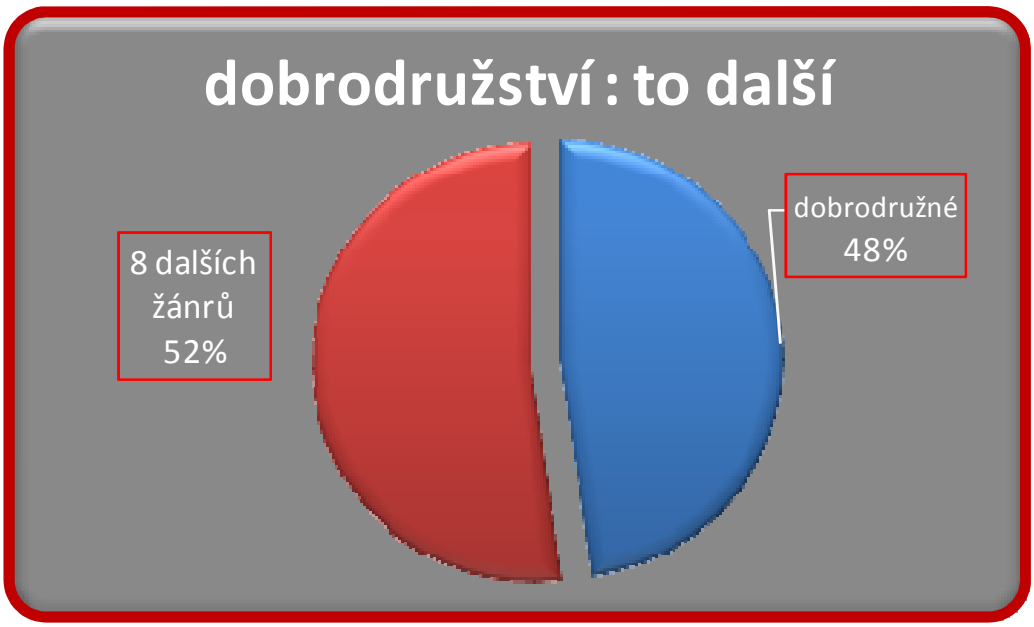
Otázka č. 14 se zabývala oblibou literárního žánru v generacích. Bylo zvoleno 12 kategorií (dobrodružné z minulosti, dobrodružné ze současnosti, dobrodružné z cizích zemí, současné příběhy, pohádky, fantasy, historické, čtyřnozí hrdinové, humorné příběhy, sci-fi, naučné a jiné). Respondenti byli požádáni o označení číslem 1 žánr, který mají nejraději a zakroužkování volitelného počtu dalších oblíbených žánrů.

Pražští čtenáři projevili větší pestrost ve výběru žánrů. V průměru volili 4-5 svých oblíbených z dvanácti, klatovští 3-4. Pražské děti osloví každý jmenovaný žánr, byť v jednom označení, klatovské děti vůbec nezajímá sci-fi, nevyhledávají naučné knihy ani historický žánr.



graf č. 9 Čtenářské preference napříč generacemi

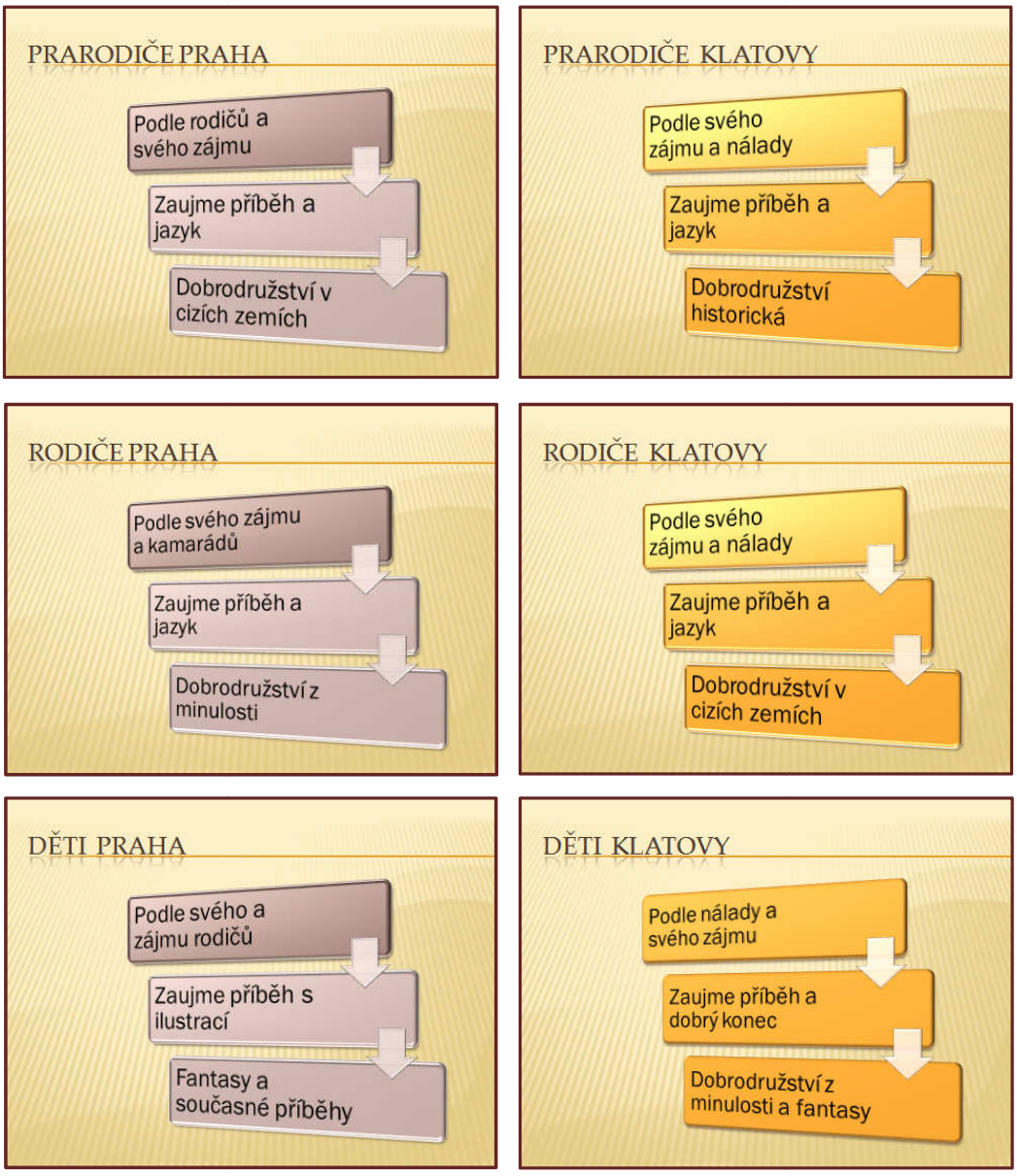
Ukázalo se, že všechny generace (z obou měst) rády čtou dobrodružné knížky. Touha po dobrodružných dálkách, i kdyby dobrodružství mělo čekat přímo za humny, k dětství patří a tak dobrodružným žánrům a oblibě historických knih patří celkových 48% napříč žánry a generacemi. Dětská generace část své potřeby zažívat dobrodružství přesouvá do dnes populárního žánru fantasy.



graf č. 10 Žánrová preference

3.4.4. Shrnutí 4. podkapitoly a grafické vyjádření

Pokud je možné učinit nějaké shrnutí, tak respondenti napříč generacemi mají rádi zvukomalebně vyprávěný dobrodružný příběh, který si sami vyberou nebo se nechají pobídnout radou rodičů nebo kamarádů.



graf č. 11 Shrnutí preferencí výběru knihy

3.5. Kniha a rodina

Čtení knih je vztah. Vztah čtenáře s autorem, který se schovává za hrdinou příběhu. Někdy je dítě pohlceno příběhem a prožívá všechna nebezpečenství a doufá, že vše dobře dopadne a fandí komukoliv v nesnázích, někdy si říká, jaký že to divný loutkář tahal za nitky příběhu a ani ho nedohrál. Asi všichni jsme takové příběhy s neurčitým koncem četli.

Podle čeho se tedy rodiče a prarodiče rozhodují, jakou knihu svým dětem vyberou, čte se v rodinách stejná kniha po několik generací a jsou děti rády, že spolu s rodiči četli stejnou knihu? Tím se zabývají otázky č. 17, 16 a 9.

3.5.1. Hlediska výběru knihy (otázka č. 17)

Otázka č. 17 nabízela 10 možností výběru (podle svého dětství, jejich zájmu, novinek, jiných rodičů, webu, knihovníků, náhodného výběru, jazyka, etiky, nevybírám). Respondenti byli požádáni, aby zaškrtli všechna pro sebe důležitá kriteria bez nutnosti tato kriteria klasifikovat. Ve výběru počtu kritérií nebyli limitováni.

Tato otázka se týkala pouze dospělých respondentů, tedy prarodičů a rodičů. Otázka nebyla hodnocena po generacích, pouze po oblastech. I tady se ukazuje, že rodinné a přátelské vazby jsou i pro dospělého člověka důležité.

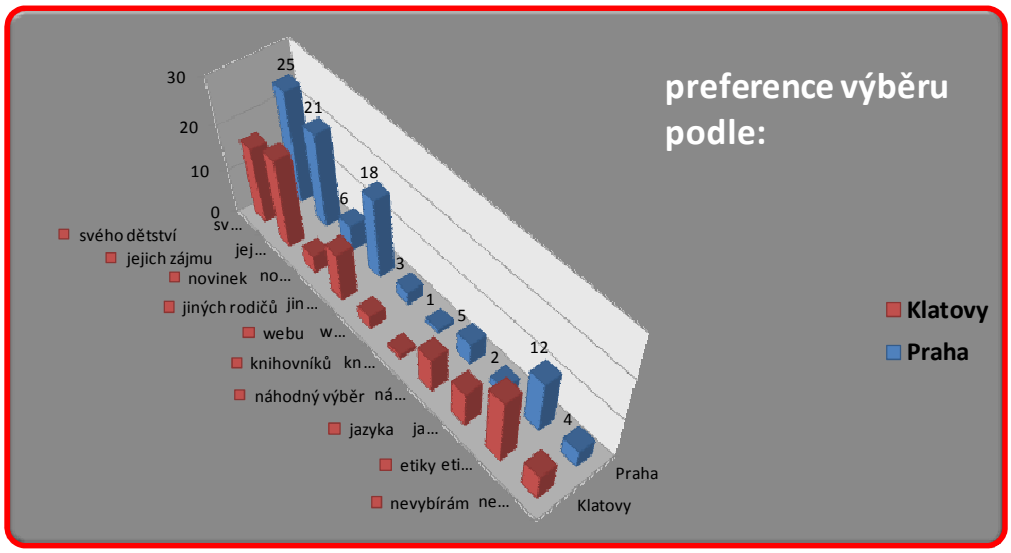
Dospělí respondenti (28) přiřadili celkem 190 hlasů k nabízeným 10 možnostem výběru. Následující procentové vyjádření je vypočítáváno vzhledem k celkovým hlasům, nikoliv k počtu respondentů, kteří zaškrtli to či ono kriterium.

Knižní weby zaznamenaly zanedbatelný úspěch informačního hlasu (6 respondentů uvedlo výběr knihy podle doporučení knižního webu jako jedno z možných z celkových 190 hlasů = 3%) a ještě méně přízně si vysloužili knihovníci. Můžeme říci, že v obou městech, v Praze

i Klatovech, existuje důvod, proč využívat k získávání informací o světě dětských knih webové knižní portály. Zvlášť, když podle osobních zkušeností, rodiny respondentů nejsou limitovány přístupem k internetu. Vysvětlení je možné najít ve věku rodičů (40+), kdy časté surfování po internetu není jejich životním stylem a přirozené spokojenosti s tím, co znají a mají. Vzpomínky na dětství a dobrý pozorovací talent na zájem dětí. V Klatovech nepatrně upřednostňují zájem dětí před vzpomínkami na dětství a v Praze se více rodičů spolu radí o četbě knih vhodné pro jejich děti. Poslední možnost, nevybírám knihy pro děti, zvolilo 10 respondentů z 28. Jedná se většinou o dědečky, kteří tuto činnost přenechávají ostatním dospělým členům rodiny.

Překvapivé je, že stejný počet respondentů označil kvalitu jazyka jako hledisko výběru, ačkoliv v otázce č. 12 označil zvukomalebnost jazyka jako druhou důležitou, očekávatelnou vlastnost knihy.

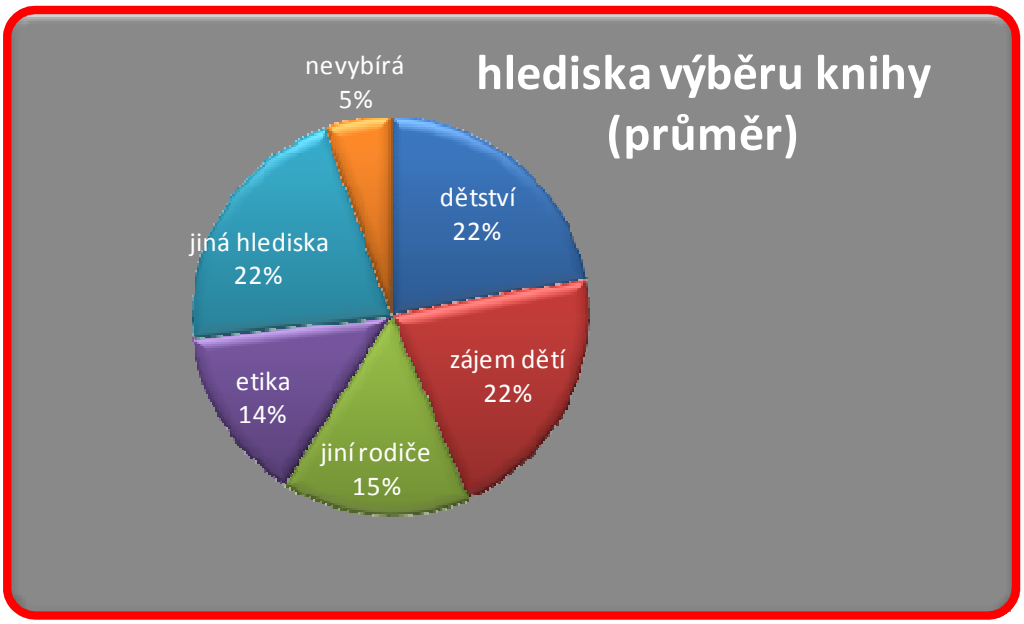
Zdá se, že respondenti předpokládají, že jejich 4 nejčastější hlediska pro předávání knih dětem, vzpomínky na dětství, vlastní zájem dětí, vzájemné komunikování s druhými rodiči a důraz na etickou hodnotu sdělovaného příběhu, že toto všechno, samo o sobě, skrývá vycizelovaný, fantazii rozvíjející jazyk.



graf č. 12 Porovnání preferencí pro výběr knihy

Pražští i klatovští respondenti jsou při výběru knih pro děti konzervativní. Spoléhají na své dětství a rodičovský instinkt stejně tak, jak předkové před nimi.

Následující grafy detailně demonstrují zvolená hlediska výběru knih pro děti v Praze a Klatovech a poměr 4 nejsilnějších kriterií k ostatním 5 možnostem.



graf č. 13 Hlediska pro výběr knih

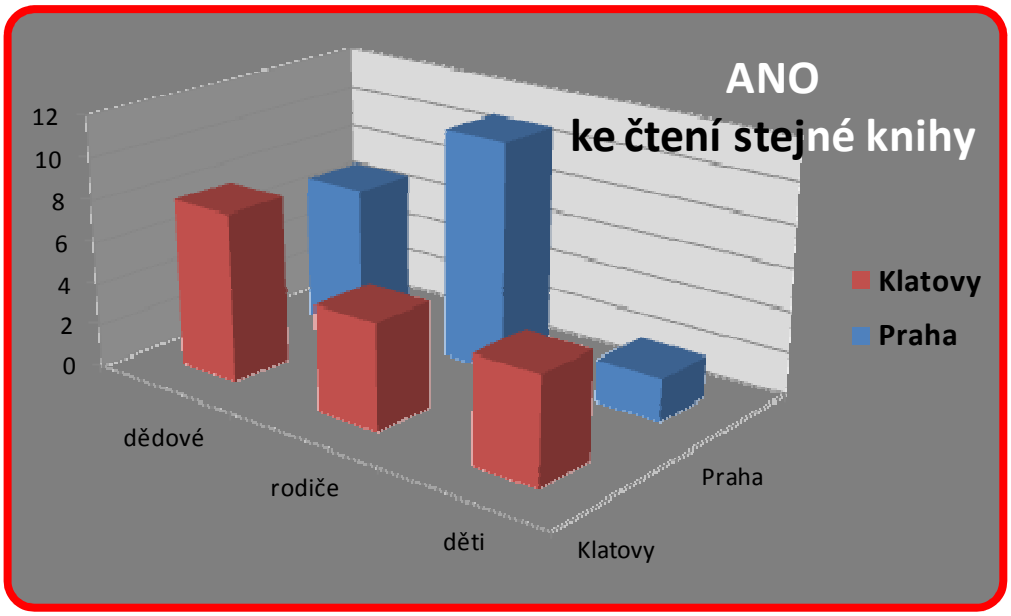
3.5.2. Hledání společných kořenů (otázka č. 16)

Otázka č. 16 se ptá po propojení rodinné vazby vzhledem k čteným knihám v rodině. Je to otázka se silnými individuálními odpověďmi, které nevedou k jednoznačnému závěru. Ovšem tato otázka některým rodinám pomohla uvědomit si, že četly společně více knížek, než tušily a byly mile překvapeny.

Žádná generace nehodnotila tuto otázku negativně, ukazuje se pouze poměr mezi kladným a neutrálním postojem. Zajímavé je srovnání s otázkou č. 11 a jejím kriteriem výběru podle rodičů. Generace rodičů v Praze uvedla toto hledisko jako třetí možné v dětském věku, ovšem zde hodnotí důležitost obliby četby stejných knih úplně nejvíce ze všech

skupin respondentů. Děti v Praze, ačkoliv názor rodičů je pro ně nejdůležitější, se většinově (5:2) vyjádřily, že je jim lhostejné, zda s rodiči kdy někdy četly stejnou knihu.

Pokud se dá individuální, impulzivní názor nějak reprezentovat, tak si můžeme dovolit úvahu, že generace rodičů v Praze je ve věku, kdy člověk hledá své kořeny, akceptuje je, a to dobré se snaží předat dál, ale jejich děti z nějakého důvodu tuto sounáležitost nevyjadřují. V protikladu k nim stojí klatovské děti, které si knihy volí podle svého zájmu, ale bezprostředně vyjadřují nadšení, že rodiče mají stejný zájem jako ony.



graf č. 14 Četba stejné knihy

3.5.3. Knihy, které se předávají (otázka č. 9)

Otázka č. 9 se byla otázka otevřená a měla objevit rodinné vazby v oblibě společných knih. Respondenti byli požádáni, aby popsali vzpomínky, které se vážou ke společnému čtení, ale jen někteří této možnosti využili. I několik získaných odpovědí svědčí o důležitosti rodinných vazeb.

Jak bylo napsáno v 1. kapitole, předčítání a čtení může patřit k příjemným rodinným chvílím a milým vzpomínkám, které se předávají

z generace na generaci. Nejednomu čtenáři se vybaví nejprve vydání knihy, jaké četl v dětství, než pozdější, které zná z dospělého věku.[21]

Tato otázka se hodnotí těžko. Někteří, zejména starší respondenti, přiznali, že už si nepamatují, jaké stejné knihy četli se svými rodiči, někteří se přímo domnívají, že nikdy nečetli stejné knihy. Naopak v jedné rodině se čte po tři generace *Finfárum*, protože je napsal TEN pan Werich, jak říkávala jejich babička, a protože to byla knížka, kterou tatínek předčítal před spaním.

Generace prarodičů četla knihy, které primárně nebyly určeny dětským čtenářům, ať už se jedná o knihy Němcové, Jiráska nebo dobrodružné romány J. O. Curwooda a J. Verna. Obecně jsou pro dnešní generaci dětí psány archaickým jazykem, postupem let se některé z nich staly ikonami povinné četby a tím paradoxně neatraktivními.

Vzpomínky se vážou ke knihám všeobecně známým a stále oblíbeným jako jsou verneovky a mayovky[22] a které se objevují i v nejmladší generaci. Nejvíce citů vyvolaly *Děti z Bullerbynu*, které jsou *„napínavé, moc hezky napsané a mohly by bydlet v sousední vesnici“*. Tato kniha je oblíbená napříč generacemi a určitě se bude číst i v té následující.

Naproti tomu je zmíněno několik ojedinělých titulů, které byly čteny kvůli vzpomínkám rodičů. Např. *Pohádky o mašinkách* od Pavla Naumanna, dobrodružná trilogie z Dálného východu *Modrý námořník* od Josefa Kopty z roku 1949, *Žluté oko*[23] od Rutherforda G. Montogemyho, které bylo čteno kvůli tatínkovi, protože tatínek měl moc rád všechna

[21] Několik respondentů i několik potenciálních respondentů vyjádřilo nadšení, když v dotazníku spatřilo obálky knih v takové úpravě, jaké si pamatují ze svého dětství. Několik respondentů zmiňuje Krále šedých medvědů od J.F.Coopera, mně se tento titul vždy vybaví jako kniha z tatínkovy knihovny v zažloutlém, nitěmi svázaném vydání, plná archaických výrazů, dobových transkripcí a vysvětlujících poznámek pod čarou.

[22] Ustálené rčení pro knihy napsané J. Vernem a K. Mayem, respondenty a v textu této práce několikrát používané.

[23] Poutavý obraz života kanadské divočiny. Pouť třech pumích mláďat hledající svou matku.

zvířata. Anebo *Když maminka byla klukem* od Estrid Ottové, která byla hodnocena jako kniha *„napsaná s láskou a vtipem o velké rodině.“*[24]

Dále se dá vysledovat, že pokud je otec zaujatý čtenář se specifickými žánrovými zájmy a má syna, velmi mu záleží na tom, aby syn četl stejné knihy a měli společné, podobné, ne-li stejné emoce. Z mála případů, kterých se to týká, můžeme usoudit, že syny těší otcovský zájem.

Když nahlédneme do knih, které vybrala generace dnešních dětí, tak co náročnosti četby se týče, někdy volí snadněji čtoucí knížky, než generace dědů. To může být dáno zkreslenými vzpomínkami nejstarší generace na vlastní čtení a tím, že dětští respondenti mají ještě mnoho knih před sebou. Ale i tady můžeme vidět průřez jejich zájmu. Od *Dětí z Bullerbynu*, *Vlašťovek a Amazonek* přes *Vinetoua* k Tolkienovu *Pánu prstenů*. O *Vinetouovi*[25] neuslyšíme naposledy a nečekaným společným hrdinou se stal *„odvážný chlapec“* Honzík z *Honzíkovy cesty*[26].

[24] Je zajímavé, jak se někdy rozdílné vzpomínky vážou ke stejné knize. S respondentkou patříme do srovnatelné generace, stejně tak naši rodiče. Ona vyjadřuje nadšení z této knihy, já byla zmatena, proč ji mám číst, proč je oblíbená u mé matky, když dívčí verze matky z knížky neodpovídala mé představě o dětství mé matky….

[25] Náčelník Vinetou se znova stává hrdinou našich dětských respondentů. Zdá se, že ideál, archetyp věrnosti a přátelství jen tak nezanikne. Vrstevník mých dospělých dcer měl v klukovském věku na zdi vylepené plakáty od Z. Buriana. Od plakátů ke knížkám, od knížek k životu. Více jak deset let jezdíval na pravidelné klukovské výpravy, znal pasáže Vinetoua zpaměti a i když se neoblékal jako indián, získal přezdívku Mayo, dokázal zapálit oheň jednou sirkou, uměl (a umí) se pohybovat v lese, nevadila mu zima ani pouhý krajíc chleba na den. V současné době studuje klasické jazyky. Starořečtinu a latinu. Tolik ke klukovským letům.

[26] Tento titul mě překvapil. Po doplňujícím dotazu jsem zjistila, že děti nevidí politickou kulisu doby a je určitým způsobem uklidňující zjistit, že pro některé děti je více vrcholem hrdinství odcestovat poprvé sám vlakem a nebát se cizích, zlých a škaredých lidí, než postřílet bandu desperátů v počítačové hře.

3.6. Pohádky a rodina (volná část otázky č. 6)

Pohádky mohou patřit mezi první knížky, které se v rodinách předávají z generace na generaci. Pohádky se vypravují. Pohádky se čtou. Pohádky se poslouchají. Před spaním. S Méďou na polštáři. Patří to k dětství. Takové jsou představy většiny z nás. Co si o tom myslí respondenti, to mohli vyjádřit ve volné části otázky č. 6.



obr. č. 6 Matka předčítá pohádky (Etsy, 2013)

Jsou rodiny, které nevybočí z národního módu obliby pohádek, jsou rodiny, které tíhnou k těm modernějším, jsou rodiny, které se drží jedné linie po generace a jsou rodiny s pestrou směsicí.

Otázka byla volná, postavená na prvním dojmu, který vyvstane, když se řekne pohádka. Tak si někdo vzpomněl na pohádkové knížky po rodičích, pro někoho pohádka znamenala film viděný v dětských letech, ať to byla *Pyšná princezna*[27] nebo *Tři oříšky pro Popelku*[28]. Někdo konstatoval, že u nich se pohádky nečetly nebo neví.

V Praze i v Klatovech jsou rodiny, kde si své oblíbené pohádky předávají a rodiče svým dětem kupují své oblíbené pohádky v novém vydání. A v každé skupině je jedna rodina, která se vyznačuje pestrou různorodostí.[29]

Každá skupina respondentů mohla maximálně uvést 105 různých titulů, což ani jedna skupina neučinila. V Praze vyjmenovali 99 titulů, v Klatovech 80. Pohádky, které se těší vyprávění napříč generacemi, jsou

[27] *Pyšná princezna*, 1952 [film]. Režie Bořivoj ZEMAN. Československo.
[28] *Tři oříšky pro popelku*, 1973 [film]. Režie Václav VORLÍČEK. Československo
[29] Zvláštností bylo, že chlapec, který s tátou četl *Finfárum*, dokázal jako kouzlo všech pohádek uvést *Cars* nebo *Dobu ledovou*. I to je odraz dětského vnímání.

Popelka, Červená Karkulka, Perníková chaloupka (Jeníček a Mařenka), Zlatovláska, Pyšná princezna. Někteří respondenti jednoduše napsali: *pohádky od Němcové* nebo *pohádky od Andersena*. Respondenti nevybočují z národního módu obliby pohádek, ale dokážou si vybavit i některé pohádky ne tak často čtené.

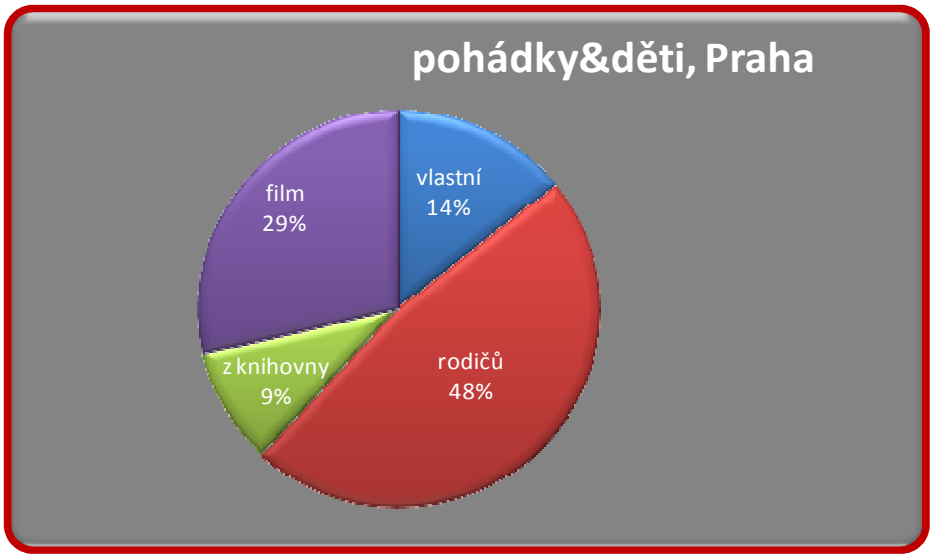


obr. č. 7 Nejčtenější pohádky v Praze (koláž autor, zdroj: google images, 2013)

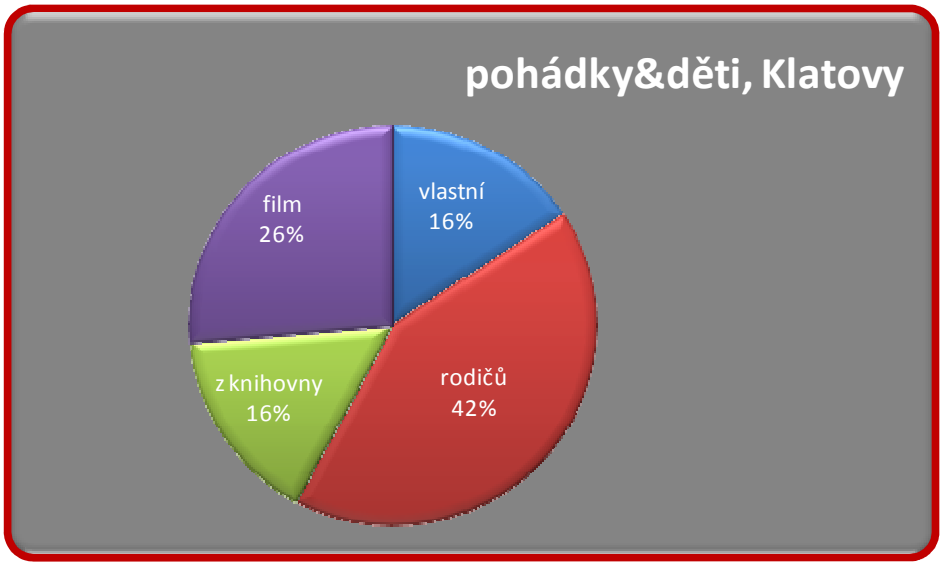


obr. č. 8 Nejčtenější pohádky v Klatovech (koláž autor, zdroj: google images, 2013)

Následující grafy ukazují, odkud pocházejí pohádkové knížky na dětských poličkách. Současná dětská generace na začátku 21. století je multimediální, není závislá pouze na knihách, tak i některé pohádky si představí spíše jako film, než společné předčítání nebo vyprávění s rodiči.



graf č. 15 Praha, děti, zdroje pohádek



graf č. 16 Klatovy, děti, zdroje pohádek

3.7. Knihy pro několik generací

Následující podkapitoly vyhodnocují vybraný seznam knih v otázce č. 6. a vztah dětských respondentů k filmovému zpracování některých titulů. A následně, jaké knihy z tohoto seznamu zaujaly nejvíce a které respondentům chyběly (otázky č. 7 a 8). Předpoklad je, že propojením titulů s respondenty by se mělo ukázat, nakolik je kniha schopna oslovit několik generací za sebou zejména v rodinné vazbě.

3.7.1. Knihy, které se čtou napříč generacemi (otázka č. 6)

V otázce č. 6 bylo uvedeno 44 titulů knih. Záměrně byly uvedeny i ty tituly, které mohla v dětském věku číst pouze současná dětská generace. Porovnáním četnosti četby by se dalo získat vodítko, zda generace dětí vyhledává pouze nové tituly nebo přejímá a do svého zájmu zahrnuje i tituly svých rodičů.

Z uvedeného seznamu děti v Praze přečetly 30% knih a děti v Klatovech 27%. Více jak 40% knih přečetlo 8 ze všech respondentů v Praze a 10 v Klatovech.

Porovnáním odpovědí na otázky č. 9 (kniha, já a rodiče), č. 7 (nejoblíbenější kniha ze seznamu) a č. 8 (chybějící kniha na seznamu), můžeme vidět nejsilnější vazbu vždy mezi dvěma generacemi. Prarodič a rodič, rodič a dítě. Proto došlo k tomu, že v odpovědích na otázku č. 6 (četl jsi tento titul?) byla nějaká knížka hojně čtena, ale ne už nejmladší generací. Pokud ano, jednalo se o jednotlivce a speciální rodinnou zálibu. Jako je čtení mayovek nebo foglarovek nebo *Vlašťovek a Amazonek*. Zároveň se ukázal fakt, že zde nejvíce čtené tituly i ve všech generacích, nezaujímají nejvýznamnější místo v hodnocení dalších otázek. Čili nejčtenější automaticky neznamená nejoblíbenější, nebo spíše, nebude to první knížka, která nejen dítěti vyvstane na mysli.

To je případ *Povídání o pejskovi a kočičce*, které si z dětství pamatuje snad každý, ale přesto většinou první knížka, která je vyslovena, jsou *Děti z Bullerbynu*. Pokud porovnáme pražské hlasy čtenosti těchto dvou titulů, je to 34:20.

Vybrané tituly, které se vázaly pouze k dětským respondentům, nebyly dotazovanými respondenty výrazně čteny oproti jiným titulům a ani nebyly tolik čteny, jak známe z různých hodnocení úspěšných knih. To se týká zejména fantasy literatury. V Klatovech byly čteny *Letopisy Narnie* (6 ze 7) a v Praze se *Harry Potter* (2 ze 7) umístil až na 3. místě za *Narnií* (7 ze 7) a *Eragonem* (4 ze 7). Málokdo četl *Pána prstenů*. Po osobním doplňujícím dotazu bylo zřejmé, že děti raději četly /nebo by si přečetly *Hobita* a pokud viděly film, byl v tomto věku pro ně dostačující.

Následující obrazové znázornění ukazuje výběr nejčastěji čtených knih, které doprovázely generaci dědů s porovnáním generace dětí. Můžeme postřehnout, jak individuální volba nebo filtr rodičů mění pozici té či které knihy. Tak všechny děti v Praze četly *Medvídka Pú* a *Z deníku kocoura Modroočka*, které děti z Klatov zcela pomíjejí a přečtou si knihu, kterou četli jejich prarodiče. Časté čtení *Bible* v nejmladší generaci je způsobeno specifickým minoritním prostředím dospělých respondentů, kteří začali číst *Bibli* až ve studentském věku.



obr. č. 9 Nejčastěji čtené knihy generací dědů v Praze (koláž autor, zdroj: google images, 2013)



obr. č. 10 Nejčastěji čtené knihy generací dětí v Praze (koláž autor, zdroj: google images, 2013)



obr. č. 11 Nejčastěji čtené knihy generací dědů v Klatovech (koláž autor, zdroj: google images, 2013)



obr. č. 12 Nejčastěji čtené knihy generací dětí v Klatovech (koláž autor, zdroj: google images, 2013)

3.7.2. Kniha nebo film (část otázky č. 6 zaměřená pouze na děti)

Cílem této dílčí části otázky č. 6 bylo prozkoumat, zda děti ke čtení knihy inspiruje filmové zpracování titulu nebo se spokojí s filmem nebo na základě přečtené knihy jsou zvědavé na filmovou variantu. Otázka byla zaměřena pouze na děti a bylo vybráno 22 titulů, které jsou v knižní i filmové verzi. Porovnáním preferencí bylo zjištěno, že nejsou výrazné rozdíly chování mezi pražskými a klatovskými dětmi a ani nelze stanovit jasné pravidlo, jakým způsobem se děti seznamují s tituly. Nejpřesněji by tomu odpovídalo vyjádření *podle nálady, podle vlastního zájmu, podle náhodného výběru.*[30]

Například většina dětských respondentů nejdříve četla *Lev, čarodějnice a skříň* a pak viděla film, ale nejdříve shlédla filmové zpracování *Harryho Pottera* a pak se začetla do knihy. Z důvodů, které si

[30] viz otázka č. 11. Knihu, kterou čtu, si vybírám podle:

můžeme jen domýšlet, zůstaly děti jen u filmových zpracování *Vinetoua*, *Bylo nás pět*, *Pána prstenů*. V průměru jen 2-5dětí četlo knihy z 10-13 dětí, které viděly zmiňované filmy. Pokud děti četly *Heidi* nebo *Luisu a Lotku*, rády se podívaly i na film.

Současným dětem je více vlastní multimediální vnímání, než předcházejícím generacím, ale není to tak, že by filmová zpracování titulů zcela vytěsnila četbu knih. Navzájem se doplňují a prolínají.

3.7.3. Knihy, na které se nezapomíná (otázka č. 7 a 8)

Jaká kniha se opravdu líbí, ke které se respondenti častokrát vraceli, která je spjata s jejich dětstvím, to zkoumaly otázky č. 7 a č. 8. Otázka č. 7 byla limitně volná (volba pouze z předloženého seznamu), otázka č. 8 byla volná a respondent nebyl ve svých preferencích nijak omezen.

Pro respondenty to nebyly jednoduché otázky, protože pro některé z nich, volba pouze jedné knihy, byla stresující. Potom využili osmou otázku k tomu, aby doplnili další titul od svého oblíbeného autora, který byl uveden v sedmé otázce. Podle některých respondentů bylo chybou, že nabídnutý seznam nezahrnoval více titulů od Verna, Maye, Foglara, Rowling.

Objevily se i hraniční odpovědi: *„na uvedeném seznamu mi chybí většina mých oblíbených knih“* a *„nic zásadního mi nechybí.“* Ti z dětských respondentů, kteří se věkem blíží ke spodní hranici definované skupiny střední školní věk, byli mile upřímní, když v otázce č. 8 vyplňovali knížky, které právě dočetli a které v nich zanechaly silný dojem hezkého zážitku. Podle nich by zrovna ta jejich knížka neměla chybět na žádném správném seznamu dobrých dětských knih.

Dospělí i dětští respondenti někdy své odpovědi doplnili poznámkami, že tu či onu knížky četli několikrát dokola. Ať se jednalo o *Harry Pottera*, *Hobita* nebo dívkami oblíbenou *Luisu a Lotku*. Setříděním odpovědí se ukázalo, že jen několik titulů je vybíráno zároveň třemi generacemi ve stejné rodině. Je to už zmiňovaná *Luisa a*

Lotka, Vinetou a *Děti z Bullerbynu*. Někteří autoři osloví hlavně jen dvě starší generace: J. Verne, J. O. Curwood, F. Foglar, E.T.Seton. Ovšem i tady někteří respondenti váhali (zejména dětští) a tak se v Klatovech neobjeví třígenerační obliba *Finfára*, protože v nutnosti volby zvítězil *Vinetou* a toto indiánské období se rozrostlo v širší zájem i o tituly z dědečkových polic: *Zánik rudého plemene*. V Praze se neukáže třígenerační zájem o *Vinetoua*, i když jeden chlapec také prožívá indiánské období, protože dotyčný chlapec právě dočetl *Eragona*.

Otázka č. 8 nabízela možnost doplnit ty klasické tituly, které se na seznam už nevešly, ale které byly ve své době hojně čteny. Respondenti připsali *Broučky*, *Lassie se vrací*, *Dášenku*, *Pipi dlouhou punčochu*, *Pollyanu*. Přidali další tituly od Verna, Maye, Curwooda, Foglara Čapka, Jiráska. Je zajímavé z ostatních odpovědí vysledovávat, že nejmladší generace některé v generaci prarodičů oblíbené tituly čte, ačkoliv se přímo ve vlastní rodině s nimi nesetkala.

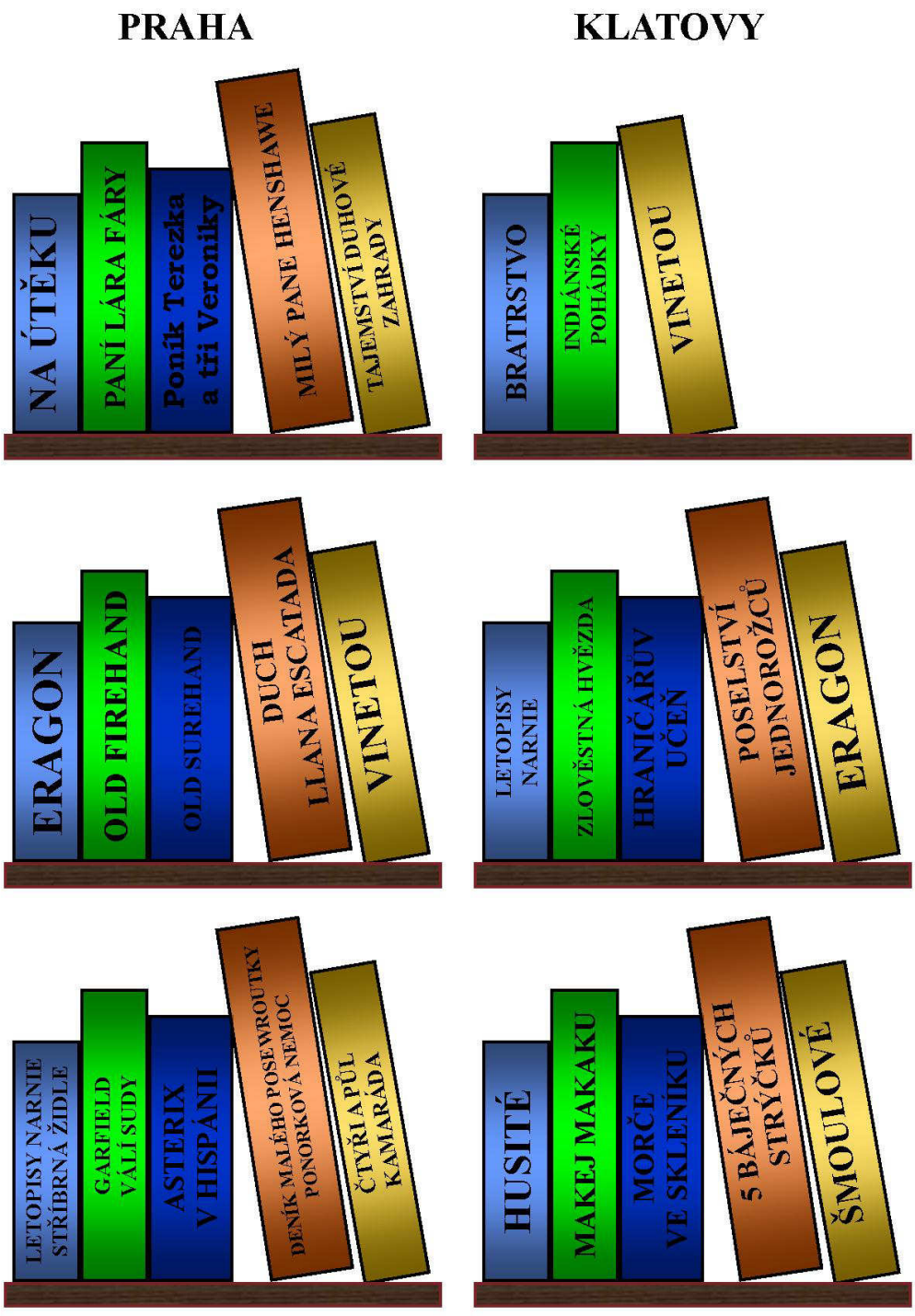
3.8. Srovnání aktuální četby (otázka č. 18)

Tato otázka byla položena pouze dětským respondentům. Byli požádáni, aby sepsali 5titulů, které četli v posledních měsících.

Jaké čtenářské období právě děti prožívají, je vidět z jejich současné četby. Můžeme rozpoznat indiánské období, fantasy období a poníkovské období a dokonce ochutnávkové období. Poníkovské a ochutnávkové období patří dvěma dívkám a jednomu chlapci, fantasy a indiánské období právě prožívají tři chlapci. Výběr knih spíše souvisí s jejich věkem a osobní zálibou, popřípadě etickým vlivem rodiny než geografickým místem a hlavním proudem oblíbených knih.

Na osobní dotaz veřejným knihovnám v Praze a Klatovech jsem získala žebříčky nejčtenějších knih v dětském oddělení. Dětské oddělení v Praze popsalo trend posledních tří let, kdy mezi nejpůčovanější tituly patří časopisy a z knih je to zájem o fantasy literaturu reprezentovanou *Harry Potterem*, *Stmíváním* a *Hraničářovým učněm*. Dále je velmi oblíbená dívčí literatura a vedou tituly s jezdeckou tématikou.

V dětském oddělení klatovské knihovny také k nejčastěji půjčovaným titulům patří časopisy (Čtyřlístek a Bravo), pak je to série *Deník poseroutky* a fantasy literatura s hororovými prvky autorů Meyer a Breziny, teprve daleko za nimi se umisťuje mnohadílný *Hraničářův učeň*, který také patří do fantasy literatury. Pokud můžeme soudit z níže uvedené ukázky současné četby vybraných respondentů, tak si knihy vybírají především podle svého zájmu.



obr. č. 13 Dětská četba (grafické zpracování autora)

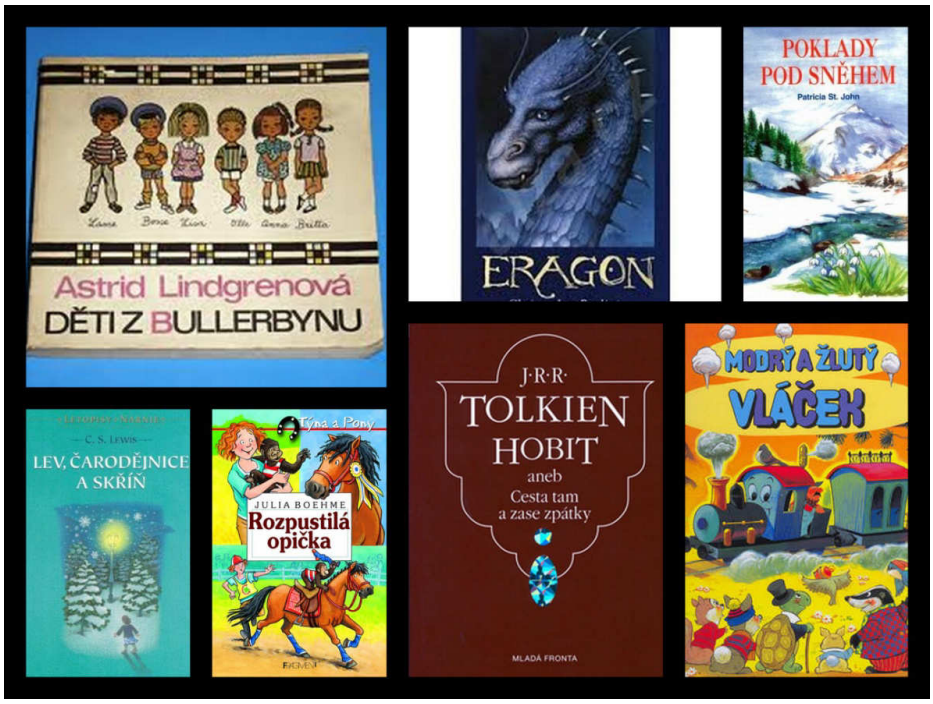
3.9. Knihy, které by měly být přečteny (otázka č. 10 a 13)

V této podkapitole budeme sledovat knihy, které respondenti označili pro ně za úplně nejlepší a za knihy, které by si jednou rádi přečetli se svými dětmi, nebo aby je jejich děti jednou četly. Odpovědi byly čerpány z volných bezlimitních otázek č. 10 a č. 13. Někteří z respondentů vyjádřili i důvod, proč si myslí, že by jimi zvolené knihy měly děti číst nebo proč tyto knihy jsou pro ně důležité.

Dá se vystopovat, že tento osobní názor, osobní preference, se pojí se zážitkem, vzpomínkou, která se vztahuje k četbě zvolené knihy. Tak u dětí můžeme vypozorovat jiný prožitek a nadšení a jiné měřítko hodnot dvou podobně velkých holčiček, kdy jedna vybere *Rozpustilou opičku* a druhá *Pollyanu*, protože *Pollyana „by mohla dát nový smysl života.“*[31] Stejně tak u chlapců, jeden volí *Vinetoua* a druhý *Dva divochy „protože to už je jako doopravdy.“*

Níže uvedené obrazové vyjádření nejlepších knížek v očích dětí odkrývají rodinný vliv i zálibu ve fantasy literatuře i reflexi na nedávnou vlastní četbu.

[31] Tato formulace je pro desetiletou holčičku neobvyklá, ale z osobní zkušenosti vím, že je to velmi citlivá dívka, která si všímá jiných lidí a je jí líto, když je někdo nešťastný.



obr. č. 14 Nejlepší knihy dětí v Praze (koláž autor, zdroj: google images, 2013)



obr. č. 15 Nejlepší knihy dětí v Klatovech (koláž autor, zdroj: google images, 2013)

V generaci rodičů je vidět větší vazba na četbu a oblibu jejich rodičů a několikrát knihu, kterou četli kvůli svým rodičům nebo ji objevili v rodinné knihovně, si oblíbili oni sami. Nepřekvapí proto dvou až tří generační obliba verneovek, mayovek, foglarovek a ani *Broučků* nebo *Amazonek a Vlašťovek*. O to jsou zajímavější komentáře k dalším knihám, jako jsou *Trosečníci v řece meteorů*, kdy se respondentovi vybavila klukovská vzpomínka: *„Přál jsem si, aby ta kniha nikdy neskončila a aby spisovatel napsal pokračování. Moc jsem si přál, aby ten příběh nikdy neskončil.“* Další respondent považoval za samozřejmé, že nejlepší knihy jsou ty, které čítával tatínek. Jako zástupce jmenoval např. *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Originální citupIná vzpomínka se vybavila respondentce, která v době svého dětství dlouhodobě pobývala s rodiči v Anglii, kteří pro ni kupovali knihy Enid Blyton, např. *The Castle of adventure (Adventure series)*, a každý večer si ji společně četli/překládali.[32]

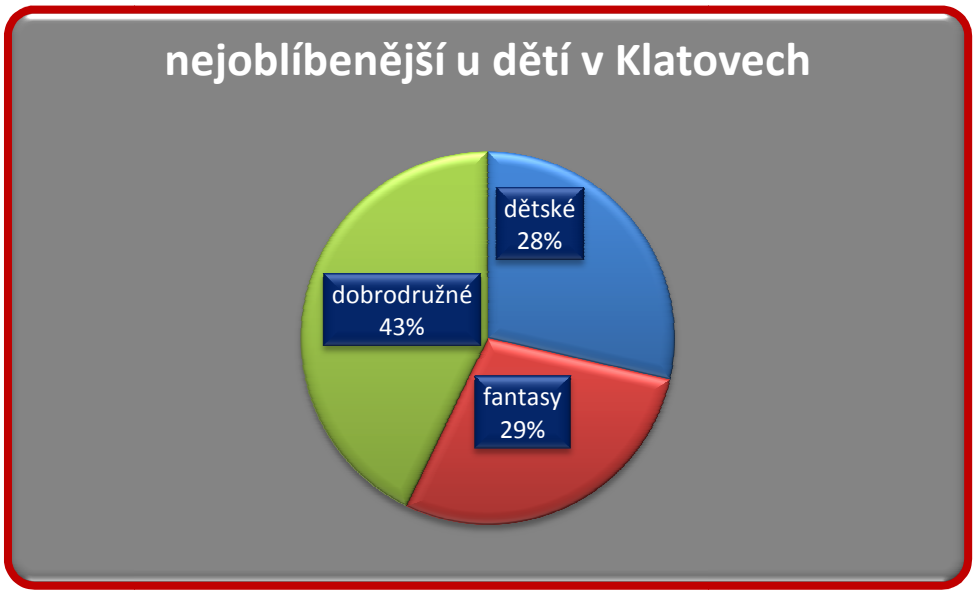
Pro část generace prarodičů byl jasnou volbou kromě foglarovek výběr verneovek. Buď volili obecný termín *„a všechny další verneovky“* nebo jmenovali *Dvacet tisíc mil pod mořem*. Tento román na ně udělal větší dojem než *Dva roky prázdnin*, protože jak napsal jeden respondent z generace prarodičů: *„rozvíjí ducha, podněcuje fantazii a technické myšlení.“*

Nejčastěji citovanou knihou, která získala alespoň jeden hlas ve všech generacích, se stala, možná podle očekávání, *Děti z Bullerbynu*. Zdá se, že tato kniha po několik generací symbolizuje zlaté dětské časy, kdy celý rok jsou prázdniny, a venkov je voňavý.

[32] Objektivně vzato, tato kniha by asi nebyla často vybírána do zlatého fondu dětské literatury, ale zde byla svázána s těmi nejhezčími okamžiky rodinné pospolitosti.



graf č. 17 Praha, žánrové preference dětí



graf č. 18 Klatovy, žánrové preference dětí

V odpovědích na otázku č. 10 je patrný filtr, který děti použily, když hodnotily vliv svých rodičů na jejich četbu. Rozhodovaly se, co by z toho chtěly jednou předat svým dětem a co přidají. Z některých impulzivních dětských odpovědí se dá vyčíst, že se nakonec rozhodují stejně jako jejich rodiče a prarodiče, kdy jako jeden z důvodů, proč by

děti měly číst tu či onu knihu, uvádějí: *„protože jsem ji četl já, protože se mi líbila, protože chci, aby mé děti četly stejné knihy.“*

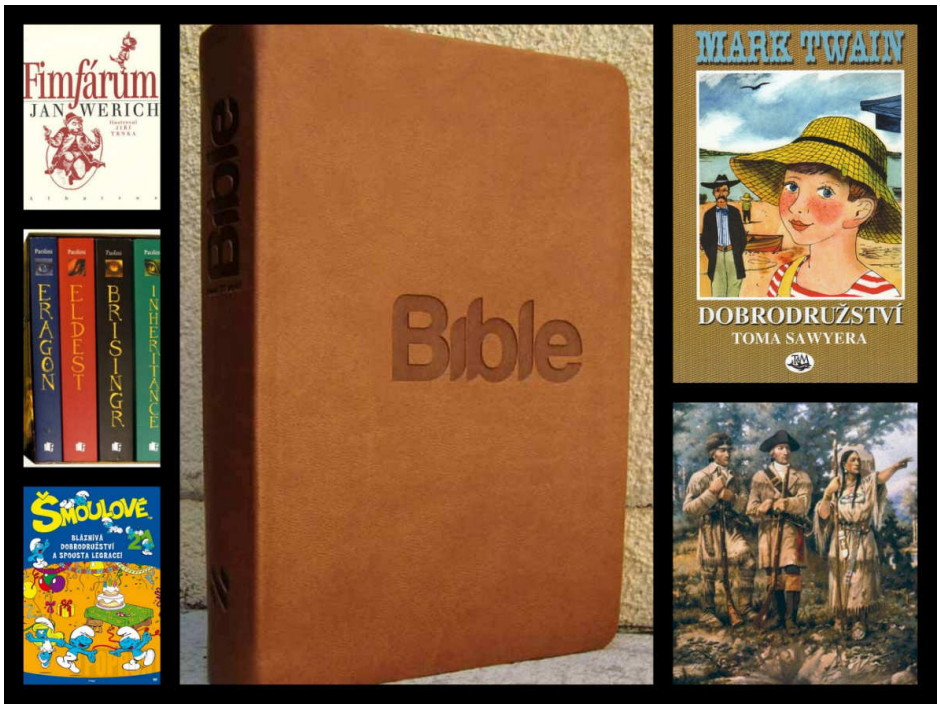
Starší generace rozšířily svůj názor na dvě roviny. Na jednu, směrovanou k tomuto zkoumanému věku a na druhou, kde doufají, že si současné děti tuto knihu přečtou během dospívání jako součást vzdělání a historické paměti. Proto doporučují Čapka, Jiráska, Sienkiewicze, Dostojovského, Bibli.

I zde je zaznamenán individuální rozdílný prožitek při názoru na jednu knihu. Jedna respondentka by byla ráda, kdyby si její chlapci přečetli *Toma Sawyera*, ale neuspěla a kniha byla odmítnuta jako zastaralá a nezábavná. Naopak, jednomu chlapeckému respondentu z Klatov se kniha natolik líbila, že o ní nechce ochudit svoje budoucí děti, *„protože by se jim mohla líbit.“*

Které knihy by současné děti rády předaly dál, je zviditelněno následujícími koláženi.



obr. č. 16 Knihy, které by děti v Praze chtěly předat dál (koláž autor, zdroj: google images, 2013)



obr. č. 17 Knihy, které by děti v Klatovech chtěly předat dál (koláž autor, zdroj: google images, 2013)

4. SHRNUTÍ DOTAZNÍKU

Vyhodnocování dotazníku přineslo zajímavé odpovědi, někdy nelogické ve vztazích mezi knihou nejčtenější a knihou nejoblíbenější a knihou čtenou spolu s rodiči. Domnívám se, že to bylo způsobeno tím, že respondent se snažil rozvrstvit svůj hlas mezi své oblíbené knihy. Jako nejvěrohodnější se zdají být odpovědi rodičů. Děti jsou upřímné a impulzivní (to je dobrá a přirozená vlastnost), ale během let pravděpodobně přehodnotí některé své názory na četbu knih. Pro prarodiče je někdy těžké si úplně přesně vzpomenout, v jakém věku kterou knihu četli.

I přes tento subjektivní limit se ukazuje, že vliv rodiny na čtenářství je klíčový. Všechny dotazované děti jsou hýčkány péčí a zájmem svých rodičů, většinou mají vlastní knihovnu a každému dítěti bylo v časném dětství předčítáno.

Vzpomínky na vlastní dětství hrají důležitou roli v oblibě a výběru té či oné knihy pro další generaci. Respondenti vybírají knihy podle příběhu, mají rádi dobrodružné příběhy a generace dětí nachází zálibu ve fantasy literatuře. Generaci rodičů a dětí při jejich četbě prvních knih provázely ilustrace Heleny Zmatlíkové[33].

Názor rodičů je brán vážně v Praze i Klatovech a projevuje se zejména při čtení společných knih, kdy jsou vyjmenovávány tituly, které se vztahují k osobním rodinným vzpomínkám. Pokud by se měl objevit hlubší rodinný vliv ve výběru čtených knih, prospělo by vytvoření seznamu knih samotnými rodiči, generací, která je mízou mezi kořeny a větvemi rodiny.

Zároveň by se získal i jiný pohled na rodinné čtenářství, kdyby čtené knihy nebyly limitovány středním školním věkem a věk dětských respondentů by byl zvýšen na 15-16 let, kdy by i oni sami mohli z jiné perspektivy zhodnotit společné rodinné čtenářství.

[33] Helena Zmatlíková (19. listopadu 1923, Praha – 4. dubna 2005, Praha), známá a oblíbená ilustrátorka nakladatelství Albatros. Díky leporelům provázely její ilustrace dětské čtenáře už od prvních slov. Ilustrovala také čítanku a slabikář pro první stupeň základních škol.

Jak bylo zmíněno výše, na začátku 3. kapitoly, je pravděpodobné, že věk prarodičů ovlivnil rodinné preference ve výběru knih, který je někdy mile tradiční a starosvětský. Zcela jistě respondenti z řad rodičů nevyjmenovali všechny tituly, které četli, které byly zdrojem klukovské fantazie a které byly vytištěny v třicátých letech. Je možné, že v rodinách s mladšími prarodiči by se četly žánrově jiné knihy.

Při vyhodnocování dotazníku nebyly vidět výrazné rozdíly v preferenci žánrů nebo titulů v závislosti na geograficko-sociologickém původu respondenta. Spíše se jednalo o rodinné preference v hranicích národního módu. Abychom mohli říct, že zásadně děti a rodiny v Praze více čtou a mají více rodinných knihoven, museli bychom oslovit více respondentů, vytvořit anonymní dotazník zacílený na čtenářské zázemí rodin.

Vyhodnocení dotazníku naznačilo několik odpovědí, kam se žánr dětské literatury bude ubírat. Přestože vliv rodiny je velký a oblíbené knihy dědů se stále vydávají a čtou, není intenzita čtenosti stejná ve všech generacích. V té dětské slábne, ačkoliv mnohé čtenářské vzpomínky se váží ke knihám starším, oblíbeným předchozí generací. Právě pro tyto vzpomínky jsou knihy prarodičů stále vydávány v nových edicích a můžeme se domnívat, že budou vydávány nejméně po jednu další generaci. Jak se zmínilo několik respondentů z generace rodičů, *nedovedou si představit, že by jejich vnuci/vnučky nečetli Vinetoua, Děti z Bullerbynu nebo Vlaštovky a Amazonky a Letopisy Narnie či Pána prstenů a doufají, že ani verneovky nebudou zapomenuty.*

Jak bylo zmíněno v předcházejících kapitolách, stává se, že díky nějakému nejasně specifikovanému impulsu, objeví nejmladší generace knihu prarodičů právě pro knihu samou, aniž by byla inspirována přímo rodinným domácím prostředím.

Touhu po dobrodružství, dálkách, překonávání překážek, vyhraných bitvách, věrném přátelství, začíná naplňovat fantasy literatura. Někdy film. Část dětských respondentů se spokojí s filmem a zatím nemá potřebu číst knihu. Zda změní názor, by ukázal podobný průzkum prováděný za několik let.

Dotazník byl malou sondou do rodinných čtenářských zvyklostí a podle mého názoru představil respondenty, pro které je rodina důležitá, rádi čtou a ve výběru knih pro své děti se drží tradičních kriterií, jako jsou vzpomínky na vlastní dětství a osobní zájem dětí. To zaručí, že knihy předcházejících generací se budou číst i v generaci budoucí.

5. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo potvrdit nebo vyvrátit, zda rodina může ovlivnit výběr dětské literatury a kde děti budou hledat své vzory a jaké ty vzory budou.

Základní otázka, zda ještě v dnešní multimediální a multikulturní době má rodina nějaký vliv na výběr dětské literatury, tedy na to, co děti budou číst, byla zodpovězena kladně. Rodinné vazby jsou pro každou generaci oslovených respondentů důležité.

Domnívám se, že tento dotazník potvrdil úvodní část práce, ve které bylo uvedeno několik příkladů o tom, že princip nápodoby, zejména a především rodinný, silně ovlivňuje vývoj dítěte ať kladně nebo záporně. Prostředí, které dítě obklopuje, chování, priority, preference dospělých členů rodiny, to bude utvářet jeho vztah k výběru svých hodnot a priorit. Ani škola ani knihovna jako instituce nemohou i při vynaložení největší snahy nahradit to, co se někdy dítěti v některých rodinách doma nedostává.

Samotné zpracovávání dotazníku přinášelo okamžité vedlejší pozitivní výsledky, zvláště při kladení osobních doplňujících dotazů. Rodiny respondentů pak vyprávěly, co si díky vyplňování dotazníků uvědomily. Jak jsou namíchány, jak nejsou jednolité, jak se vzájemně ovlivňují a doplňují. Jak i uvnitř rodiny můžou vidět rozdíl, zda u prarodičů byla či nebyla domácí knihovna.

Jedna respondentka popisovala, že díky rozsáhlé knihovně prarodičů je i pro její dceru přirozené hodně číst. Má širokou slovní zásobu a žádný problém v hodinách češtiny. Co se jiné děti musí pracně memorovat, ona přirozeně získává četbou knih.

Starší bratr dětského respondenta řekl, že on čte proto, aby si obohacoval slovní zásobu, poznával možnosti jazyka a vyjadřování. Díky tomu dokáže dobře a plynně mluvit i se staršími lidmi, než je on sám. Je přesvědčen, že snadněji a přirozeněji volí vhodná slova v určité komunikační situaci a dokáže srozumitelně a výstižně vyjádřit svůj názor.

Někteří respondenti byli inspirováni seznamem vybraných titulů a začali číst knihy, které ještě neznali.

Přestože vyplňování dotazníků zabralo rodinám respondentům nemalý čas, hodnotili tuto činnost velmi pozitivně. Spontánně využili situace, kdy byli pohromadě u jednoho stolu a vzpomínali na dětství a knížky, které četli. Zároveň to byla příležitost i pro děti, aby řekly, proč a jak se jim která knížka líbí.

V jedné rodině rodiče vyplňovali souběžně další, podobný dotazník a uvědomili si, že svým dětem přestali číst, ačkoliv to dříve pravidelně dělali. Také zjistili, že jejich vlastní děti i v předpubertálním věku by společné čtení ještě stále uvítaly.

Z těchto reakcí lze vypozorovat, že rodiny respondentů patří mezi ty rodiny, ve kterých se pečuje o děti a dbá se na jejich čtenářský rozhled. A vliv rodičů je pozitivně dominantní.

Pokud je vliv rodiny na čtenářství stále tak důležitý a výrazný, domnívám se, že je zde příležitost pro knihovny vytvořit různorodé čtenářské programy pro celé rodiny, a motivovat a podpořit zejména ty rodiny, které potřebu společného čtení dětem zatím nevidí. Zcela jistě je to náročná cesta, ale pokud máme zájem, aby děti více četly, je spolupráce s celými rodinami nejúčinnější metoda.

Od začátku svých studií jsem byla nadšena prací, kterou pro děti a rodiny dělají knihovnice v Lokti. Svými kreativními projekty vytvářejí z knihovny přirozené komunitní centrum, kam se celé rodiny rády vracejí. Jsem přesvědčena, že tato knihovna není jediná v republice, která kráčí tímto směrem, a zároveň se domnívám, že by takových knihoven vstřícných pro celé rodiny mohlo být více a neměli bychom se bát otevírat nové projekty.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

123RF, 2013. Čtení v trávě. Img. In: *Royalty free photos* [online]. Global: Royalty free stock photos [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.123rf.com/photo_11268294_mum-reading-book-for-her-two-children.html.

BALADA, Jan, 2006. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický.
ISBN 80-87000-02-1.

Bible: aneb všecka svatá Písma starého i nového zákona. Podle posledního vydání kralického z roku 1613,(neuvedeno).

BUBENÍČKOVÁ, Petra et al., 2011. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-165-5.

Celé Česko čte dětem, 2013 [online]. Ostrava: Celé Česko čte dětem [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.celeceskoctedetem.cz.

CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM, 2013. Vývoj uspořádání rodiny. Img. In: *Celé Česko čte dětem* [online]. Ostrava: Celé Česko čte dětem [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.celeceskoctedetem.cz/.

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE, 2013. *Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti PIRLS 2001* [online]. Praha: Česká školní inspekce, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PIRLS/PIRLS-2001.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2013a. *Nejnovější údaje: hl.m. Praha* [online]. Praha: Český statistický úřad, 12. 6. 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xa.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2013b. *Krajská správa ČSÚ v Plzni* [online]. Plzeň: Český statistický úřad, 13.7. 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/home.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2013c. *Základní vzdělávání* [online]. Praha: Český statistický úřad, 16.6. 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/2E0028BC6D/$File/33011303.pdf.

ČTESYRÁD: ČTENÁŘŮV SYMPATICKÝ RÁDCE, 2013. *Retro knížky, které jsme jako děti rádi četli* [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví, [2009]- [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.ctesyrad.cz/sady/retro-knizky-ktere-jsme-jako-deti-radi-cetli.

De Nationale Voorleesdagen, 2013 [online]. Amsterdam: Lezen [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: nationalevoorleesdagen.nl.

ETSY, 2013. Matka předčítá pohádky. Img. In: *Etsy* [online]. Hudson (New York, USA): Etsy [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.etsy.com.

DROBNÍKOVÁ, Ivana, 2006. *Vliv prostředí knihoven na dětského čtenáře* [online]. [cit. 2013-07-28]. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jana NEJEZCHLEBOVÁ. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/64937/ff_m/.

FULGHUM, Robert, 1996. *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce: neobyčejné přemýšlení o obyčejných věcech*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-028-0.

GABAL, Ivan a HELŠUSOVÁ, Lenka, 2003. *Jak čtou české děti: analýza výsledků sociologického výzkumu*. Praha: Gabal, Analysis & Consulting.

GOLDMAN, William, 2005. *Princezna nevěsta: klasický příběh z pera S. Morgensterna o pravé lásce a vzrušujících dobrodružstvích*. Praha: Argo. ISBN 80-720-3614-9.

HAASSE, Hella Serafia, 2003. *Páni čajových plantáží: rodinná sága*. Praha: Brána. ISBN 80-7243-181-1.

HARPER COLLINS CHILDREN'S BOOKS, 2012. *Little House* [online]. New York: Harper Collins Publishers, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.littlehousebooks.com/.

HAVLOVÁ, Jaroslava, 2003-. Čtenářství. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000004068&local_base=KTD.

HOMOLOVÁ, Kateřina, 2009. Úspěšní (ne) čtou. In: *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 25-33. ISBN 978-80-86807-79-9.

HORÁK, Vadim, 2005. *Jules Verne v nakladatelství Jos. R. Vilímek*. Praha: Thyrsus. ISBN 80-902660-3-7.

HRDLIČKOVÁ, Marcela, 2009. Obraz rodiny v současné příběhové próze ze života dětí a mládeže. In: *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí: kontexty, problémy, trendy*. Praha: Obec spisovatelů, 89-102. ISBN 978-80-904218-3-7.

HUMANS OF NEW YORK, 2013. Čtení v metru. Img. In: *Humans of New York* [online]. New York: Brandon Stanton, 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.humansofnewyork.com/.

CHALOUPKA, Otakar, 1995. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85865-40-8.

KOMENSKÝ, Jan Amos, 1991. *Jak dovedně užívat knih, hlavního nástroje vzdělávání: Řeč pronesená na počátku prací ve větší síni potocké školy 28. listopadu 1650.* Žďár nad Sázavou: Okresní knihovna Metoděje Josefa Sychry. ISBN 80-900-9180-6.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava, 2004. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-01-6.

MERTIN, Václav, 2009. Psychologické souvislosti čtenářství u dětí a dospělých. In: *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 6-16. ISBN 978-80-86807-79-9.

MEYER, Stephenie, 2005. *Stmívání*. V Praze: Egmont. ISBN 80-252-0266-6.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA (Klatovy, Česko), 2013. *Podrobné statistiky fondu* [online]. Klatovy: Městská knihovna v Klatovech, 28.07.2013 [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: http://www2.knih-kt.cz:8080/Carmen/main/application.faces?library=main&view=state_collection.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA (Praha, Česko),[2010]. *Městská knihovna v číslech*[online]. Praha: Městská knihovna v Praze [cit. 2013-07-09]. Dostupné z: http://www.mlp.cz/cz/o-knihovne/knihovna-v-cislech/.

MUZEUM JANA AMOSE KOMENSKÉHO UHERSKÝ BROD, 2013. *Jan Amos Komenský* [online]. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.mjakub.cz/?idm=37.

ORTELIUS, Abraham, 1572. Mapa Indie a Batávie. Img. In: *Theatrum oder Schawplatz des erdbodems : warin die Landttafell der gantzen weldt, mit sambt aine der selben kurtze erklarung zu sehen ist* [online]. Wolfenbüttel : Herzog August Bibliothek, 2009 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://diglib.hab.de/wdb.php?dir=drucke%2F2-1-1-geogr-2f&size=1538&x=4&y=5.

PRIMUSOVÁ, Hana, 2009. *Sto nejvýznamnějších knih světové historie: 100 nej*. Praha: XYZ. ISBN 978-80-7388-200-6.

PROKOP, Jiří, 2001. *Sociologie výchovy a školy*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-535-4.

REISSNER, Martin, 2007. *Česká literatura pro děti a mládež, reflexe vybraných východisek a stavu* [online]. [cit. 2013-07-28]. Brno. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/2732/pedf_r/.

ŘÍČAN, Pavel, 2006. *Cesta životem.* Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.

SCHAEFFER, Edith, 2003. *Co je rodina?*. Praha: Návrat domů . ISBN 80-85495-41-4.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2013 [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2001- [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://www.skipcr.cz/.

Šumař na střeše, 1971 [Fiddler on the Roof] [film]. Režie Norman JEWISON. USA.

THE AMERICAN KID, 2013. Čtení a televize.img. In: *The American Kid* [online]. New York: The American Kid, 23.4. 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://theamericankid.com.

THE PUBLIC LIBRARY OF CINCINNATI ET HAMILTON COUNTY, 2013. *Power up* [online]. Cincinnati: The public Library of Cincinnati et Hamilton County, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.cincinnatilibrary.org/summerread.

TOMAN, Jaroslav, 2009. Profil dětského čtenáře 21. století v badatelské reflexi (česká realita). In: *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 34-44. ISBN 978-80-86807-79-9.

TRÁVNÍČEK, Jiří, 2008. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Brno: Host. ISBN 978-807-0505-540.

TRÁVNÍČEK, Jiří, 2011. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení*. Brno: Národní knihovna České republiky. ISBN 978-807-0505-991.

UNITED THROUGH READING, 2013. *United Through Reading* [online]. San Diego: United Through Reading [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.unitedthroughreading.org/.

WIKIPEDIE, 2001a-. Abraham Ortelius. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (Kalifornie): Wikimedia Foundation, 5. 4. 2013 [cit. 2013-07-27]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Ortelius.

WIKIPEDIE, 2001b-. Joseph Von Fraunhofer. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (Kalifornie): Wikimedia Foundation, 10. 3. 2013 [cit. 2013-07-27]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Joseph_von_Fraunhofer.

WIKIPEDIE, 2001c-. Laura Ingalls Wilder. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (Kalifornie): Wikimedia Foundation, 28. 7. 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Laura_Ingalls_Wilder.

WILDER, Laura Ingalls, 2012. *The little house books.* New York: Library of America. ISBN 978-1-59853-161-9.

WILSON, Marvin R., 1997. *Náš otec Abraham: židovské kořeny křesťanské víry*. Praha: Sborový dopis. ISBN 80-238-1610-1.

ŽÁK, Jiří, 2000. *Hovory o knihách*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-350-7.

SEZNAM GRAFŮ

graf č. 1 Předčítání dětem napříč generacemi str.36

graf č. 2 Procenty vyjádřený počet dospělých zapojených do předčítání dětem str.36

graf č. 3 Praha, obliba čtení str.37

graf č. 4 Praha, míra začtenosti str.37

graf č. 5 Praha, kdo předčítá dětem str.37

graf č. 6 Klatovy, obliba čtení str.38

graf č. 7 Klatovy, míra začtenosti.....str.38

graf č. 8 Klatovy, kdo předčítá dětem str.38

graf č. 9 Čtenářské preference napříč generacemi.....str.42

graf č. 10 Žánrové preference.....str.43

graf č. 11 Shrnutí preferencí výběru knihy.....str.44

graf. č. 12 Porovnání preferencí pro výběr knihy.....str.46

graf č. 13 Hlediska pro výběr knih str.47

graf č. 14 Četba stejné knihy str.48

graf č. 15 Praha, děti, zdroje pohádek str.53

graf č. 16 Klatovy, děti, zdroje pohádek str.53

graf č. 17 Praha, žánrové preference dětí str.65

graf č. 18 Klatovy, žánrové preference dětí str.65

SEZNAM OBRÁZKŮ

obr. č. 1 Vývoj uspořádání rodiny str.14

obr. č. 2 Čtení v trávě str.16

obr. č. 3 Čtení v metru str.17

obr. č. 4 Čtení a televize str.18

obr. č. 5 Mapa Indie a Batávie str.29

obr. č. 6 Matka předčítá pohádky str.51

obr. č. 7 Nejčtenější pohádky v Praze str.52

obr. č. 8 Nejčtenější pohádky v Klatovech str.52

obr. č. 9 Nejčastěji čtené knihy generací dědů v Praze str.55

obr. č. 10 Nejčastěji čtené knihy generací dětí v Praze str.56

obr. č. 11 Nejčastěji čtené knihy generací dědů v Klatovech str.56

obr. č. 12 Nejčastěji čtené knihy generací dětí v Klatovech str.57

obr. č. 13 Dětská četba str.61

obr. č. 14 Nejlepší knihy dětí v Praze str.63

obr. č. 15 Nejlepší knihy dětí v Klatovech str.63

obr. č. 16 Knihy, které by děti v Praze chtěly předat dál str.66

obr. č. 17 Knihy, které by děti v Klatovech chtěly předat dál str.67

SEZNAM TABULEK

tab. č. 1 Průměrný věk respondentů ..... str. 35

SEZNAM ZKRATEK

ČSÚ	Český statistický úřad
GAC	Gabal, Analysis & Consulting
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study (Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti)
PISA	Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení žáků)
RVP	Rámcový vzdělávací program
SKIP	Svaz knihovníků a informačních pracovníků
TDKIV	Terminologická databáze knihovnictví a informační vědy
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk, 1. československý president

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I:

Dotazník zaslaný respondentům ..... str. i

Příloha II:

Seznam beletrie..... str. xix

Příloha III:

Seznam beletrie doplněné respondenty, citované v textu..... str. xxiv

Příloha IV:

Tabulkové zpracování vybraných otázek dotazníku ..... str. xxx

Příloha I

Dotazník zaslaný respondentům

Dobrý den,

ráda bych Vás pozvala k účasti dotazníkového průzkumu, který je součástí mé bakalářské práce, která se zabývá vlivem rodiny na rozvoj dětského čtenářství a objevování preferencí při výběru dětských knih mezi generacemi.

Dotazník se skládá z několika typů otázek, jejich způsob zodpovídání bude níže vysvětlen. Rodiče a prarodiče prosím, aby odpovídali podle tehdejšího dětského věku (8-12 let), protože je možné, že některou knížku jste četli až se svými dětmi. Vzhledem k tomu, že se průzkum dotýká ucelených rodin a ne jen generací obecně, poprosím Vás, abyste uvedli své rodinné vazby ve formě obráceného rodokmenu. Veškeré získané informace budou sloužit pouze pro potřebu mé bakalářské práce.

Je možné, že vyplňování dotazníku ve Vás vyvolá milé vzpomínky na chvíle s knížkou, ale i na okolnosti, za kterých byla čtena. Možná objevíte, že knížku, kterou čte Váš vnuk, četl i Váš otec a objevíte něco málo z rodinných kořenů. Pokud tomu tak bude, potěší to i mne.

S pozdravem

a velkým poděkováním za Váš čas a pomoc

Marta Božovská

1) **Můžeš se představit, prosím?**
   Vzor ve tvaru Jméno, rok narození:
   Lukáš, 2002 tzn. jedná se o kluka Lukáše
   nebo např.:
   Lukáš, 2002// matka, 1970//děda, 1950 tzn. jedná se o dědečka Lukáše z matčiny strany

   Jméno: ……..

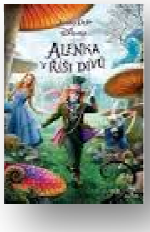
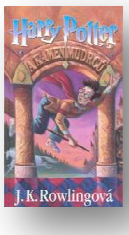
2) **Čteš rád/a?** (volbu zakroužkuj)
   ANO NE

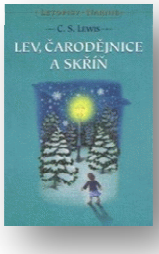
3) **Čteš tak, že kolem sebe nikoho nevnímáš, protože jsi začten/a?**
   (volbu zakroužkuj)
   ANO NE OBČAS

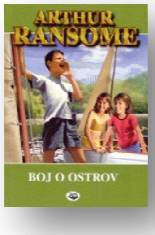
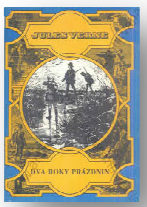
4) **Máte doma vlastní knihovnu?** (volbu zakroužkuj)
   ANO NE

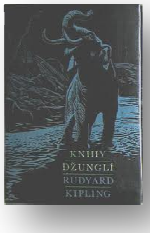
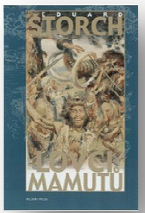
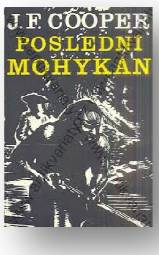
5) **Když jsi byl menší, četl Ti někdo doma knížky?**
   (můžeš zakroužkovat více možností)
   MATKA OTEC DĚDA BABI NE

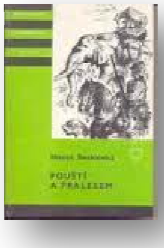
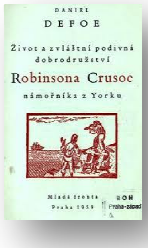
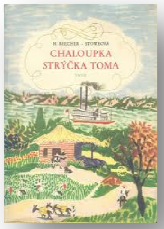
6) **Četl jsi tuto knihu?**
   (Prosím o odpovědi v následující tabulce. Některý knižní titul může být v několika podobách a je možné, že jste třeba „Dva roky prázdnin“ slyšeli jako rozhlasovou hru nebo viděli jako film, který Vás podnítil k tomu, abyste si přečetli knížku. Pokud si dokážete vzpomenout, prosím, vyplňte pořadí. Samozřejmě může být několik variant v rozmezí posloupné řady 1, 2, 3 s kombinací s nulou. Součástí otázek v tabulce je vyjádřen i můj zájem, zda se knížky dědí z generace na generaci nebo jsou kupovány nové nebo jsou půjčovány.)

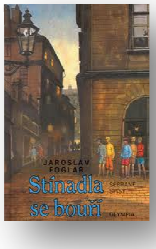
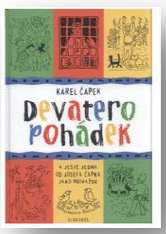
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	*Alenka v říši divů* / Lewis CARROLL						
	*Barva kouzel* / Terry PRATCHETT						
	*Harry Potter a kámen mudrců* / J.K. ROWLING						
	*Hraničářův učeň* / John FLANAGAN						

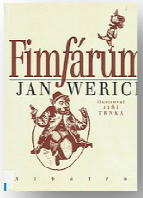
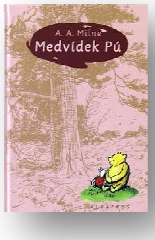
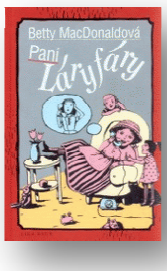
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	*Lev, čarodějnice a skříň* / C.S. LEWIS						
	*Odkaz Dračích jezdců* / Christopher PAOLINI						
	*Pán prstenů* / J.R. TOLKIEN						
	*Bible*						

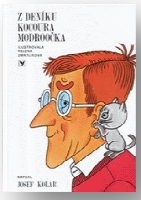
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	*Boj o ostrov /* Arthur RANSOME						
	*Bylo nás pět /* Karel POLÁČEK						
	*Dobrodružství Toma Sawyera /* Mark TWAIN						
	*Dva roky prázdnin /* Jules VERNE						

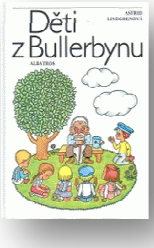
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Hoši od Bobří řeky*** / Jaroslav FOGLAR						
	***Knihy džunglí*** / Rudyard KIPLING						
	***Lovci mamutů: román z pravěku*** / Eduard ŠTORCH						
	***Poslední Mohykán*** / J.F. COOPER						

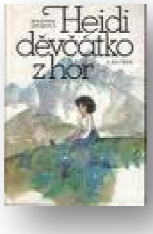
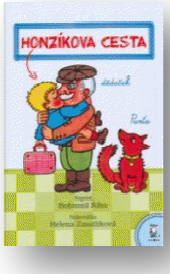
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Pouští a pralesem*** / Henryk SIENKIEWICZ						
	***Robinson Crusoe*** / Daniel DEFOE						
	***Chaloupka strýčka Toma*** / Harriet B. STOWE						
	***Správná pětka*** / Enid BLYTON						

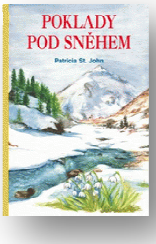
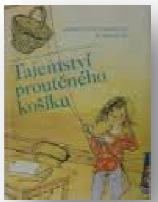
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	*Stínadla se bouří* / Jaroslav FOGLAR						
	*Vinnetou* / Karl MAY						
	*Čaroděj ze země Oz* / L. Frank BAUM						
	*Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívažek* / Karel ČAPEK						

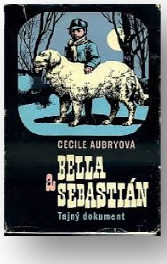
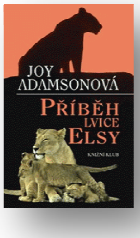
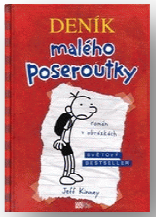
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Fimfárum /*** Jan WERICH						
	***Medvídek Pú /*** A. MILNE						
	***Paní Láryfáry /*** Betty MacDonald						
	***Pidilidi /*** Mary NORTON						

		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Povídání o pejskovi a kočičce, jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech /*** Josef ČAPEK						
	***Princezna nevěsta: klasický příběh z pera S. Morgensterna o pravé lásce a vzrušujících dobrodružstvích /*** William GOLDMAN						
	***Z deníku kocoura Modroočka /*** Josef KOLÁŘ						

		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
1. pohádka, která mě napadá							
2. pohádka, která mě napadá							
3. pohádka, která mě napadá							
	***Děti z Bullerbynu /*** Astrid LINDGREN						

		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Gabra a Málinka: povedené dcerky /*** Amálie KUTINOVÁ						
	***Heidi děvčátko z hor /*** Johanna SPYRI						
	***Honzíkova cesta /*** Bohumil ŘÍHA						
	***Luisa a Lotka /*** Erich KÄSTNER						

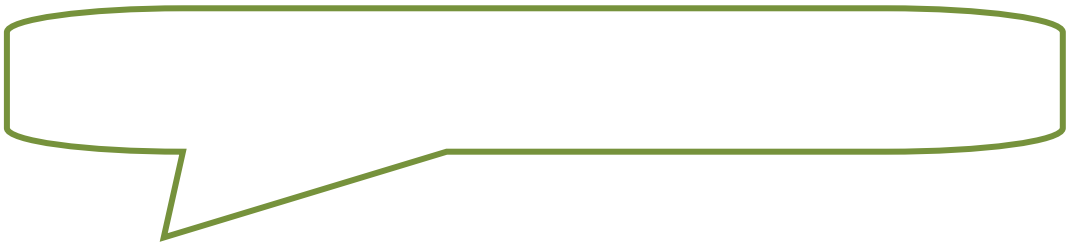
		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	***Nové Mikulášovy patálie /*** René GOSCINNY						
	***Poklady pod sněhem /*** Patricia Mary St. JOHN						
	***Školák Kája Mařík /*** Felix HÁJ						
	***Tajemství proutěného košíku /*** Markéta ZINNEROVÁ						

		Nejprve jsem se setkal/a s: vyplňte čísly 1, 2, 3, 0 = nesetkal)			Jak jsem získal/a knihu		
OBÁLKA	**TITUL**	Kniha	Zvukový záznam (LP deska, kazeta, CD, MP3)	Film (i TV)	Dostal jsem nové vydání knihy	Knihu jsem četl po rodičích	Četl jsem knihu z veřejné knihovny
	*Bella a Sebastián /* Cécile AUBRY						
	*Příběh lvice Elsy /* Joy ADAMSON						
	*Vlčák Kazan /* James Oliver CURWOOD						
	*Deník malého poseroutky: zápisky Grega Heffleyho /* Jeff KINNEY						

7) **Jaká je Tvá oblíbená knížka z tohoto seznamu?**



8) **Jaká Tvá oblíbená knížka chybí na tomto seznamu?**



9) **Jaká knížka, kterou četli i Tví rodiče (i mimo seznam), se Ti líbila? Proč?**
(odpověď se může shodovat s 7) nebo 8))



10) **Jakou knížku bys sis přál/a, aby si jednou přečetly Tvé děti? Proč?**



11) **Knížky, které čtu si většinou vybírám podle:**
(očísluj podle důležitosti)

- ❒ co mi navrhnou rodiče
- ❒ co mi doporučí paní učitelka
- ❒ o čem mluví kamarádi
- ❒ nálady
- ❒ co mě opravdu zajímá
- ❒ podle toho, jak zajímavě vypadá knížka ve veřejné knihovně

12) **Na knížce mě nejvíce zaujme:** (očísluj podle důležitosti)

- ❒ příběh
- ❒ ilustrace
- ❒ jazyk vyprávění (zajímavě zní, dobře se čte)
- ❒ dobrý konec
- ❒ jsem nadšen/a když dobrý příběh doprovází opravdu dobré ilustrace

13) **Jaká je (byla) Tvoje nejmilejší knížka vůbec (i mimo seznam)? Proč? Můžeš se rozepsat, prosím?**



14) **Jaké knihy čteš rád?**

(Jedničku napiš u toho, co máš nejraději, ostatní možnosti zakroužkuj)

- ❒ dobrodružné z minulosti
- ❒ dobrodružné ze současnosti
- ❒ dobrodružné z cizích zemí
- ❒ současné příběhy, které by se mohly stát i mně
- ❒ pohádky
- ❒ fantasy
- ❒ historické (králové, rytíři, bitvy a tak)
- ❒ příběhy o čtyřnohých kamarádech
- ❒ humorné, veselé, legrační
- ❒ jiné

15) **Co myslíš, knížky které čteš, máš hlavně z:**

RODINNÉ KNIHOVNY VEŘEJNÉ KNIHOVNY OBOJÍ

16) **Jsi rád/a, že rodiče četli stejnou knížku jako Ty?**

ANO NE JE MI TO JEDNO

17) **Otázka pro rodiče/prarodiče:**

Knížky pro své děti vybíráte podle: (uveďte více možností)

- ❒ knih svého dětství
- ❒ jejich zájmu
- ❒ novinek
- ❒ na základě doporučení a zkušeností jiných rodičů
- ❒ knižních portálů na webu
- ❒ osobního doporučení knihovníků
- ❒ náhodného výběru
- ❒ malebnosti jazyka, originality
- ❒ etické hodnoty sdělovaného příběhu
- ❒ nevybírám

18) **Otázka pro děti: Jakých pět knížek jsi četl/a v poslední době?**

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

Příloha **II**

Seznam dotazované beletrie

ADAMSON, Joy, 2009. *Příběh lvice Elsy*. Vyd. 2. V Praze: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2366-7.

AUBRY, Cécile, 1970. *Bella a Sebastián: útulek na Velkém Baou*. Praha: Mladá fronta.

BAUM, Lyman, 2004. *Čaroděj ze země Oz*. Praha: Aventinum. ISBN 80-903284-8-2.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona.

BLYTON, Enid, 2010. *Správná pětka*. 3. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02560-5.

CARROLL, Lewis, 2010. *Alenka v říši divů*. V Táboře: Sova Libris. ISBN 978-80-254-8391-6.

COOPER, James Fenimore, 1973. *Poslední Mohykán*. 4. vyd. Praha: Albatros.

CURWOOD, James Oliver, 1980. *Vlčák Kazan: Barí, syn Kazanův*. Praha: Albatros.

ČAPEK, Josef, 2006. *Povídání o pejskovi a kočičce, jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. 17. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01878-2.

ČAPEK, Karel, 2008. *Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívažek*. 11. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02179-9.

DEFOE, Daniel, 1986. *Robinson Crusoe*. Vyd. 2. Praha: Odeon.

FLANAGAN, John, 2008. *Hraničářův učeň*. 1. vyd. V Praze: Egmont. ISBN 978-80-252-0990-5.

FOGLAR, Jaroslav, 1970. *Stínadla se bouří*. 1. autoris. vyd. Praha: Olympia.

FOGLAR, Jaroslav, 2005. *Hoši od Bobří řeky*. 17. vyd. Praha: Olympia. ISBN 978-80-7033-925-1.

GOLDMAN, William, 2005. *Princezna nevěsta: klasický příběh z pera S. Morgensterna o pravé lásce a vzrušujících dobrodružstvích*. Vyd. 1. Praha: Argo. ISBN 80-720-3614-9.

GOSCINNY, René, 2005. *Nové Mikulášovy patálie*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01711-22011.

HÁJ, Felix, 1990. *Školák Kája Mařík*. Praha: TJ Bohemians. ISBN 80-900-1001-6.

KÄSTNER, Erich, 2010. *Luisa a Lotka*. 9. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02499-8.

KINNEY, Jeff, 2009. *Deník malého poseroutky: zápisky Grega Heffleyho*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02225-3.

KIPLING, Rudyard, 2002. *Knihy džunglí*. 6. vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1080-1.

KOLÁŘ, Josef, 2012. *Z deníku kocoura Modroočka*. 11. vyd. V Praze: Albatros. ISBN 978-80-00-03008-1.

KUTINOVÁ, Amálie, 1970. *Gabra a Málinka: povedené dcerky*. Ostrava: Profil.

LEWIS, Clive Stamples, 1998. *Lev, čarodějnice a skříň*. Praha: Návrat. ISBN 80-854-9591-0.

LINDGREN, Astrid, 2004. *Děti z Bullerbynu*. 12. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01461-6.

MACDONALD, Betty, 2010. *Paní Láryfáry*. Praha: Lika klub. ISBN 978-808-6069-548.

MAY, Karl, 2006. *Vinnetou*. Praha: Toužimský. ISBN 80-726-4086-0.

MILNE, Alan, 1965. *Medvídek Pú*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

NORTON, Mary, 2006. *Pidilidi*. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1990-6.

PAOLINI, Christopher, 2009. *Odkaz Dračích jezdců*. 2. vyd. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-0961-2.

POLÁČEK, Karel, 2013. *Bylo nás pět*. 6. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-03069-2.

PRATCHETT, Terry, 1993. *Barva kouzel*. Praha: Talpress. ISBN 80-856-0928-2.

RANSOME, Arthur, 2004. *Boj o ostrov*. Praha: Toužimský. ISBN 80-726-4061-5.

ROWLING, Joanne Kathleen, 2010. *Harry Potter a kámen mudrců*. 7. vyd. V Praze: Albatros. ISBN 978-80-00-02756-2.

ŘÍHA, Bohumil, 2006. *Honzíkova cesta*. Praha: Axióma. ISBN 80-729-2114-2.

SIENKIEWICZ, Henryk, 1962. *Pouští a pralesem*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

SPYRI, Johanna a Bohumil ŘÍHA, 1973. *Heidi děvčátko z hor*. 2. vyd. V Praze: Albatros.

ST. JOHN, Patricia Mary, 2009. *Poklady pod sněhem*. 3. rev. vyd. Praha: Samuel. ISBN 978-80-86849-59-1.

STOWE, Harriet Beecher, 1964. *Chaloupka strýčka Toma*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

ŠTORCH, Eduard, 2010. *Lovci mamutů: román z pravěku*. 20. vyd. V Praze: Albatros. ISBN 978-80-00-02698-5.

TOLKIEN, John Ronald Reuel, 2006. *Pán prstenů*. Praha: Argo. ISBN 80-720-3829-X.

TWAIN, Mark, 2011. *Dobrodružství Toma Sawyera*. 2. vyd. v nakl. Praha: Toužimský. ISBN 978-80-7264-120-8.

VERNE, Jules, 1973. *Dva roky prázdnin*. 5. vyd. Praha: Albatros.

WERICH, Jan, 2003. *Fimfárum*. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1121-2.

ZINNEROVÁ, Markéta. 1978. *Tajemství proutěného košíku*. Praha: Albatros.

Příloha **III**

Seznam beletrie doplněné respondenty, citované v textu

Bible: překlad 21. století, 2009. Praha: Biblion.
ISBN 978-808-7282-021.

BLOBEL, Brigitte, 2010. *Na útěku*. Frýdek-Místek: Alpress.
ISBN 978-807-3628-345.

BLYTON, Enid, 1967. *The Castle of Adventure*. New York: Macmillan**.**

BLYTON, Enid, 1995. *Pětka u moře*. Praha: Egmont.
ISBN 80-7186-262-8.

BOEHME, Julia, 2003. *Rozpustilá opička*. Praha: Fragment.
ISBN 80-720-0709-2.

BROSZKIEWICZ**,** Jerzy, 1977. *Trosečníci v řece meteorů*. Praha: Albatros.

BURDOVÁ, Michaela, 2008. *Poselství jednorožců*. Praha: Fragment.
ISBN 978-802-5307-410.

CLEARY, Beverly, 2008. *Milý pane Henshawe*. Praha: Návrat domů.
ISBN 978-807-2551-859.

ČAPEK, Josef, 2006. *Povídání o pejskovi a kočičce, jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. 17. vyd. Praha: Albatros.
ISBN 978-80-00-01878-2.

ČAPEK, Karel, 1970. *Dášenka; čili, Život štěněte*. 19. vyd. Praha: Československý spisovatel.

DANIELS, Lucy, 2004. *Morče ve skleníku*. Praha: Albatros.
ISBN 80-000-1422-X.

DAVIS, Jim, 2001. Garfield válí sudy: 10. kniha sebraných Garfieldových stripů. Praha: Crew. ISBN 80-86321-14-2 .

DUMAS, Alexandre, 1996. *Tři mušketýři*. V Litomyšli: Paseka.
ISBN 80-7185-066-72.

ERBEN, Karel Jaromír. 1974. *Zlatovláska*. Praha: Albatros.

FABRICIUS, Johan. 1958. *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

FLANAGAN, John, 2008. *Hraničářův učeň*. V Praze: Egmont. ISBN 978-802-5209-905.

FLANAGAN, John, 2012. *Bratrstvo*. V Praze: Egmont. ISBN 978-802-5221-358.

FOGLAR, Jaroslav, 2005. *Hoši od Bobří řeky*. 17. vyd. Praha: Olympia. ISBN 978-80-7033-925-1.

FRIEDRICH, Joachim, 2000. *Čtyři a půl kamaráda*. Praha: BB art. ISBN 80-725-7357-8.

GOSCINNY, René, 2008. *Asterix v Hispánii*. 3. vyd. V Praze: Egmont. ISBN 978-802-5207-291.

GRIMM, Jacob Ludwig Carl, Wilhelm Karl GRIMM, 1971. *Červená Karkulka*. Praha: Albatros.

HOROWITZ, Anthony, 2008. *Zlověstná hvězda*. Praha: BB art. ISBN 978-807-3811-853.

HULPACH, Vladimír, 2011. *Indiánské pohádky: pohádky, báje a pověsti severoamerických indiánů*. Praha: Brio. ISBN 978-808-6113-999.

KARAFIÁT, Jan, 1942. *Broučci*. Praha: Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu.

KÄSTNER, Erich, 2010. *Luisa a Lotka*. 9. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02499-8.

KINNEY, Jeff, 2009. *Deník malého poseroutky: zápisky Grega Heffleyho*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02225-3.

KNIGHT, Eric, 1982. *Lassie se vrací*. Praha: Olympia.

KOLÁŘ, Josef, 2005. *Z deníku kocoura Modroočka*. 9. vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1503-X.

KOPTA, Josef, 1958. *Modrý námořník*. Praha: Československý spisovatel.

KROLUPPER, Daniela, 2012. *Makej, makaku!*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-802-0426-383.

KUBÁTOVÁ, Marie, 2005. *O Popelce*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1298-0.

LEWIS, Clive Staples, 1998. *Lev, čarodějnice a skříň*. Praha: Návrat. ISBN 80-854-9591-0.

LEWIS, Clive Staples, 2005. *Letopisy Narnie*. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-0700-7.

LINDGREN, Astrid, 1999. *Pipi Dlouhá punčocha*. 5. vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-000-0692-8.

LINDGREN, Astrid, 2004. *Děti z Bullerbynu*. 12. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01461-6.

MAC ALLISTER, Hayden, 1992. *Modrý a žlutý vláček*. 2. vyd. Bratislava: Fortuna Print. ISBN 80-715-3012-3.

MAC DONALD, Betty, 2010. *Paní Láryfáry*. Vyd. 3. Praha: Lika klub. ISBN 978-808-6069-548.

MAY, Karel, 1991. *Duch Llana Estacada*. Praha: Český literární klub. ISBN 80-853-3703-7.

MAY, Karel, 1991. *Old Firehand*. Praha: Olympia. ISBN 80-703-3124-0.

MAY, Karel, 1994. *Old Surehand*. 2. vyd. Praha: Olympia. ISBN 80-703-3323-5.

MAY, Karl, 2006. *Vinnetou*. Praha: Toužimský. ISBN 80-726-4086-0.

MILNE, Alan, 1965. *Medvídek Pú*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

MONTGOMERY, Rutherford George, 1941. *Žluté oko*. V Praze: J. Otto.

NAUMAN, Pavel, 1967. *Pohádky o mašinkách*. Praha: Československý spisovatel.

NEPIL, František, 1999. *Pět báječných strýčků*. 2. vyd. Praha: Amulet. ISBN 80-862-9919-8.

NĚMCOVÁ, Božena, 1941. *Pohádky*. Praha: Josef Hokr.

OTT, Estrid, 1941. *Když maminka byla klukem*. Praha: B. Smolíková – Mečířová.

PAOLINI, Christopher, 2004. *Odkaz Dračích jezdců*. Havlíčkův Brod: Fragment. ISBN 80-720-0978-8.

Perníková chaloupka a jiné pohádky. 1998. V Ostravě: Librex. ISBN 80-722-8054-6.

PEYO, Alain Jost a Thierry CULLIFORD, 2011. *Šmoulové na plovárně*. V Praze: Albatros. ISBN 978-800-0028-163.

PORTER, Eleanor H., 2010. *Pollyanna*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-802-4224-343.

RANSOME, Arthur, 1988. *Trosečníci z Vlašťovky*. Praha: Albatros.

ROWLING, Joanne K., 2010. *Harry Potter a kámen mudrců*. 7. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02756-2.

ŘÍHA, Bohumil, 2006. *Honzíkova cesta*. Praha: Axióma. ISBN 80-729-2114-2.

SETON, Ernest Thompson, 1962. *Dva divoši: o dobrodružstvích dvou chlapců, kteří žili jako Indiáni, a o tom, co všechno se naučili*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

SMOLÍKOVÁ, Klára, 2012. *Husité*. V Praze: Albatros. ISBN 978-800-0029-474.

SPYRI, Johanna a Bohumil ŘÍHA, 1973. *Heidi děvčátko z hor*. 2. vyd. Praha: Albatros.

ST. JOHN, Patricia Mary, 2008. *Tajemství duhové zahrady*. Praha: Samuel, Biblická práce pro děti. ISBN 978-808-6849-447.

ST. JOHN, Patricia Mary, 2009. *Poklady pod sněhem*. 3., rev. vyd. Praha: Samuel, Biblická práce pro děti. ISBN 978-80-86849-59-1.

TOLKIEN, John R. R., 2002. *Hobit, aneb, Cesta tam a zase zpátky*. Vyd. 3. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0506-2.

TOLKIEN, John R. R., 2006. *Pán prstenů*. vyd. 2. Praha: Argo. ISBN 80-720-3829-X.

TWAIN, Mark, 2011. *Dobrodružství Toma Sawyera*. 2. vyd. Praha: Toužimský. ISBN 978-80-7264-120-8.

VERNE, Jules, 1987. *Dvacet tisíc mil pod mořem*. 6. vyd. Praha: Albatros.

VERNE, Jules, 1973. *Dva roky prázdnin*. 5. vyd. Praha: Albatros.

WERICH, Jan, 2003. *Fimfárum*. 9., rozš. vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-000-1121-2.

Příloha **IV**

Tabulkové zpracování vybraných otázek dotazníku

otázka č. 6 ***První pohádky, které se vybaví …***

PRAHA

Pohádka	x krát	%
Červená Karkulka	9	9
pohádky od Němcové	9	9
Popelka	8	8
Zlatovláska	7	7
Pyšná princezna	7	7
Dlouhý, široký, bystrozraký	4	4
Kocour v botách	4	4
Perníková chaloupka	3	3
Tři oříšky pro Popelku	3	3
Kocour Mikeš	3	3
Sněhurka	3	3
Princezna na hrášku	2	2
Kráska a zvíře	2	2
pohádky od Erbena	2	2
pohádky od Andersena	2	2

KLATOVY

Pohádka	x krát	%
Červená Karkulka	10	13
pohádky od Němcové	6	7,5
Finfárum	6	7,5
Popelka	5	6,3
Zlatovláska	5	6,3
Pyšná princezna	5	6,3
Sněhurka	3	3,8
Pejsek a kočička	3	3,8
Míša kulička	3	3,8
Tři malá prasátka	3	3,8
Tři oříšky pro Popelku	2	2,5
Tři zlaté vlasy děda Vševěda	2	2,5
pohádky od Němcové	2	2,5
Kráska a zvíře	2	2,5

otázka č. 7 ***Jaká je Tvá oblíbená knížka z tohoto seznamu?***

PRAHA

počet	**oblíbené knihy ze seznamu:**			celkem	%
	děda	**rodiče**	**děti**		
1	Děti z Bullerbynu	Děti z Bullerbynu	Děti z Bullerbynu	7	20
2	Luisa a Lotka	Luisa a Lotka	Luisa a Lotka	3	9
3	Hoši od Bobří řeky	Hoši od Bobří řeky	x	2	6
4	Vlčák Kazan	Vlčák Kazan	x	2	6
5	Vinetou	Vinetou	x	3	9
6	Poslední Mohykán		x	2	6
7		Stínadla se bouří	x	2	6
8	Chaloupka strýčka Toma		x	2	6
9	Dva roky prázdnin		x	2	6
10	Lovci mamutů		x	1	3
11		Bible	x	1	3
12	Bylo nás pět		x	1	3
13		Heidi	x	2	6
14	Tom Sawyer		x	1	3
15	Robinson Crusoe		x	1	3
16			Odkaz dračích jezdců	1	3
17			Harry Potter	1	3
18			Narnie	1	3

KLATOVY

počet	oblíbené knihy ze seznamu:			celkem	%
	děda	**rodiče**	**děti**		
1	Děti z Bullerbynu	Děti z Bullerbynu	Děti z Bullerbynu	7	20
2	Vinetou	Vinetou	Vinetou	7	20
3	Finfárum	Finfárum	x	3	9
4	Vlčák Kazan (četl táta)	Vlčák Kazan	x	2	6
5		Boj o ostrov	x	3	9
6		Hoši od Bobří řeky	x	2	6
7	Pouští a pralesem		x	2	6
8			Honzíkova cesta	1	3
9		Bible	x	1	3
10		Správná pětka	x	1	3
11		Tom Sawyer	x	1	3
12	Bella a Sebastián		x	1	3
13		Dva roky prázdnin	x	1	3
14			Odkaz dračích jezdců	1	3
15			Narnie	1	3
16	Robinson Crusoe		x	1	3

otázka č. 8 ***Jaká Tvá oblíbená knížka chybí na tomto seznamu?***

PRAHA

počet	**oblíbené knihy mimo uvedený seznam:**			celkem	%
	děda	**rodiče**	**děti**		
1	Broučci	Broučci		2	6
2		x	Harry Potter, další díly	2	6
3	Žluté oko	Žluté oko		2	6
4	Pollyana	x		2	6
5	Tajuplný ostrov	x		2	6
6		Pohádky o mašinkách		1	3
7		Hoši od Bobří řeky		1	3
8		x	Hobit	1	3
9		Astronauti		1	3
10	Staré pověsti české	x		1	3
11	Tajemství starého hradu	x		1	3
12	povídky Karla Čapka	x		1	3
13		Odvážná školačka		1	3
14		Rychlé šípy		1	3
15	Němá barikáda	x		1	3
16		x	Jmenuji se Stilton, Geronimo Stilton	1	3
17		většina		1	3
18	F.L. Věk	x		1	3
19		x	Pipi dlouhá punčocha	1	3
20		Dášenka		1	3
21		více Mayovek		1	3
22		x	Dračí meč	1	3
23		Detektiv Kalle má podezření		1	3
24	O šťastném pejskovi	x		1	3
25	Edmont a Francimor	x		1	3
26		Král šedých medvědů		1	3
27		Lassie se vrací		1	3
28		Malý princ		1	3
29		x	Bratrstvo	1	3
30		x	Kůň jménem Zázrak	1	3

KLATOVY

počet	oblíbené knihy mimo uvedený seznam:			celkem	%
	děda	**rodiče**	**děti**		
1	Broučci			4	11
2	Král šedých medvědů	Král šedých medvědů		3	9
3	Petrolejový princ, a více	Petrolejový princ		2	6
4	Dva divoši	Dva divoši		2	6
5		Lassie se vrací	Lassie se vrací	2	6
6	Dvacet tisíc mil pod mořem	Dvacet tisíc mil pod mořem		2	6
7			Šmoulové	1	3
8		0ld Surehand		1	3
9		Doktor bolí to		1	3
10	Malý princ			1	3
11			Zánik rudého plemene	1	3
12		Malá mořská víla		1	3
13			Já, Baryk	1	3
14		Holubí pošta a další		1	3
15			Pocahontas, indiánská princezna	1	3
16		Kocour Mikeš		1	3
17	Velké trápení			1	3
18			Pohádky pro děti, pro mámy a pro táty	1	3
19		Divokým Kurdistánem		1	3
20	Svéhlavička			1	3
21			Poselství jednorožců	1	3
22		nic podstatného mi nechybí		1	3
23	Egypťan Sinuhet			1	3
24		Žlutý Robert		1	3
25	Malý lord			1	3
26	Pollyana			1	3

otázka č. 9 ***Jaká knížka, kterou četli i Tví rodiče (i mimo seznam), se Ti líbila?***

PRAHA

GEN	**já i rodiče**	
1	Guliverovy cesty	1
1	Pohádky B. Němcové	1
1	Věci kolem nás	1
1	F.L. Věk	1
1	Pohádky B. Němcové	1
1	Saturnin	2
1	Robinson Crusoe	2
1	Babička	1
1	Vlčák Kazan	1
1	Modrý námořník	1
2	Pohádky o mašinkách	1
2	Bezhlavý jezdec	1
2	Báje a pověsti moravských hradů	1
2	Kája Mařík	2
2	Žluté oko	1
2	O mé rodině a jiné zvířeně	2
2	Děti z Bullerbynu	1
2	Bylo nás pět	1
2	Verneovky	3
2	Hoši od Bobří řeky	1
2	Heidi	1
3	O budulínkovi	1
3	Vraždy podle abecedy	1
3	Děti z Bullerbynu	2
3	Dášenka	1
3	Z deníku kocoura Modroočka	1
3	Pán prstenů	1
3	Trosečníci z Vlaštovky	1

KLATOVY

GEN	**já i rodiče**	
1	Karkulka	1
1	Vlčák Kazan	2
1	Kniha džunglí	1
1	nevím	2
1	cestopisy Hanzelky a Zikmunda	1
1	Dvacet tisíc mil pod mořem	1
1	Broučci	2
1	Král šedých medvědů	1
2	nečetli jsme stejné knihy	2
2	Dva roky prázdnin	3
2	Finfárum	1
2	Lvice Elsa	1
2	Když maminka byla klukem	1
2	Neználek	1
2	Děti z Bullerbynu	2
2	Egypťan Sinuhet	1
2	Vinetou	2
2	Chaloupka strýčka Toma	1
2	Tři prasátka	1
2	Verneovky	1
3	Děti z Bullerbynu	1
3	Finfárum	1
3	Naše parta	1
3	Honzíkova cesta	1
3	Tin-Tin	1
3	Vinetou	1
3	Gaal přemožitel	1

otázka č. 10 ***Jakou knížku by sis přál/a, aby si jednou přečetly Tvé děti?***

PRAHA

	Co by děti měly číst?	
1	Astronauti (líbily se mi)	1
2	Bible (nejdůležitější kniha v životě, živá a praktická kniha)	6
3	Bílý Tesák (dobrodružné, nevzdává se)	1
4	Děti z Bullerbynu (roztomile napsané)	1
5	Exodus	1
6	Království pod lipou	1
7	Labyrint světa a ráj srdce (morální poselství)	1
8	May, Seton (protože jsem je četl já jako dítě)	1
9	Narnie	2
10	několik od Čapka	3
11	několik od Verna (nutí k fantazii, koumání, napínavé)	3
12	Povídání o pejskovi a kočičce	1
13	příběhy z českých dějin	1
14	Quo vadis?	2
15	Staré pověsti české (seznámení s českou historií)	1
16	Tom Sawyer (chtěla - kluky nezaujalo)	1
17	Vinetou	1

KLATOVY

	Co by děti měly číst?	
1	Bible (nejchytřejší kniha, jakou jsem kdy četla, aby poznali Boha, kniha knih)	6
2	Boj o ostrov – pěkné příběhy, přátelství, nádherně napsané, dobrodružné	1
3	Děti z Bullerbynu (hezké dětství)	3
4	Cestopisy Hanzelky a Zikmunda (pro rozšíření obzorů)	1
5	cokoliv od Jiráska, tak se mi líbil, že jsem si dělal výpisky (opa+oma)	2
6	Dostojevskij (má hloubku)	1
7	Dvacet tisíc mil pod mořem	2
8	Egypťan Sinuhet	1
9	Finfárum (a všechno, co se jim bude líbit, hlavně, aby to bylo dobrovolné)	2
10	je mi to jedno	2
11	Král šedých medvědů (divoká příroda)	2
12	Narnie (má hloubku)	1
13	Vlašťovky a Amazonky	2
14	Vlčák Kazan	2

otázka č. 13 ***Jaká je (byla) Tvoje nejmilejší knížka vůbec?***

PRAHA

moje nejlepší/děda	
Děti z Bullerbynu	1
Broučci	2
Foglarovky	1
Chaloupka strýčka Toma	1
Dvacet tisíc mil pod mořem	3
Verneovky	1
Saturnin	1
Heidi	2
Robinson Crusoe	1
Školák Kája Mařík	1

KLATOVY

moje nejlepší/děda		
Děti z Bullerbynu	1	
Broučci	2	
Foglarovky	2	
Chaloupka strýčka Toma	1	
Bella a Sebastián	1	
Bylo nás pět	1	
Egypťan Sinuhet	1	
Finfárum	2	
Král šedých medvědů	2	
Vlčák Kazan	1	

PRAHA

moje nejlepší/rodiče	
Děti z Bullerbynu	1
Broučci	1
Hoši od Bobří řeky	1
Rychlé šípy	1
Dvacet tisíc mil pod mořem	2
Saturnin	1
Boj o ostrov	1
Birlibán	1
Luisa a Lotka	1
Malý princ	1
Plavčíci kapitána Bontekoea	1
Poslední Mohykán	1
Trosečníci v řece meteorů	1

KLATOVY

moje nejlepší/rodiče	
Děti z Bullerbynu	3
Vinetou, Mayovky	2
Vlaštovky a Amazonky	3
Bořík a spol.	1
Dobrá mysl	1
Egypťan Sinuhet	1
nepamatuji si	1
Tři mušketýři	1
The castle of adventure	1

PRAHA

moje nejlepší/děti	
Děti z Bullerbynu	1
Hobit	1
Narnie	1
Odkaz dračích jezdců	1
Modrý a Žlutý vláček	1
Poklady pod sněhem	1
Rozpustilá opička	1

KLATOVY

moje nejlepší/děti	
Děti z Bullerbynu	2
Narnie	1
Odkaz dračích jezdců	1
Verneovky	1
Vinetou	1
Dva divoši	1

otázka č. 14 ***Jaké knihy čteš rád/a?***

Ž Á N R	**dědové**				**rodiče**				**děti**			
	PRAHA		**KLATOVY**		**PRAHA**		**KLATOVY**		**PRAHA**		**KLATOVY**	
	absolutní	četnost	absolutní	četnost	absolutní	četnost	absolutní	četnost	absolutní	četnost	absolutní	četnost
dobrodružné z minulosti	2	13	1	7	4	14	5	10	0	4	3	5
dobrodružné ze součast.	0	2	1	2	0	5	1	5	1	4	0	3
dobrodružné z cizích zemí	0	10	3	8	1	6	1	10	0	2	0	6
současné příběhy	0	3	0	1	4	8	1	4	0	5	0	3
pohádky	2	6	0	2	0	5	1	5	0	3	0	2
fantasy	0	0	0	1	0	3	0	1	4	6	3	5
historické	3	9	5	12	1	7	5	8	0	1	0	0
čtyřnozí hrdinové	1	5	1	5	2	6	0	4	1	2	1	3
humor	2	9	2	6	1	10	0	6	0	4	0	2
sci-fi	3	4	0	1	1	2	0	2	1	1	0	0
naučné	1	2	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
jiné	0	7	0	6	0	3	0	7	0	3	0	2

otázka č. 15 ***Co myslíš, knížky které čteš, máš hlavně z:***

Čteme z:	**PRAHA**	**KLATOVY**
domácí knihovny	11	13
veřejné knihovny	1	6
obojí	33	13
nečteme	0	3

otázka č. 17 ***Otázka pro rodiče/prarodiče: Knížky pro své děti vybíráte podle:***

POČET	**VÝBĚR PODLE:**	**PRAHA**	**KLATOVY**	**CELKEM**
1	svého dětství	25	17	42
2	jejich zájmu	21	20	41
3	novinek	6	4	10
4	jiných rodičů	18	11	29
5	webu	3	3	6
6	knihovníků	1	1	2
7	náhodný výběr	5	8	13
8	jazyka	2	8	10
9	etiky	12	15	27
10	nevybírám	4	6	10